Colour Chart #13

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

Grey Scale #13

R G B WH GR BL

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 B 14 15 16 17 18 19

C M Y K

AKTY I DOKUMENTY

DOTYCZĄCE

SPRAWY GRANIC POLSKI

NA

KONFERENCJI POKOJOWEJ w PARYŻU

1918-1919

ZEBRANE I WYDANE

PRZEZ

SEKRETARJAT JENERALNY DELEGACJI POLSKIEJ

CZĘŚĆ II

GRANICA POLSKO-NIEMIECKA

BIBLIOTEKA
Wyższej Szkoły Polit.-Wych.

PARYŻ
1925

2284/3

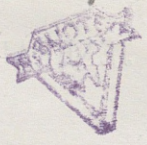

BIBLIOTEKA
Wyższej Szkoły Polit.-Wych.
l. inw. 43 40

Konferencja pokojowa w Paryżu rozpoczęła się posiedzeniem plenarnem dn. 18 stycznia 1919 roku. Sprawa polska przyszła na porządek dzienny posiedzenia Rady Najwyższej Konferencji dnia 29 stycznia.

Na posiedzenie to byli wezwani przedstawiciele Delegacji Polskiej. Byli obecni : Roman Dmowski i Erazm Piltz. Delegat polski, R. Dmowski na dwóch z rzędu posiedzeniach przedstawił położenie ówczesne Polski oraz wyłożył program terytorjalny Delegacji Polskiej. Po wysłuchaniu Delegata polskiego Rada Najwyższa wyznaczyła Misję specjalną i poleciła jej udać się do Polski by na miejscu przeprowadzić ankietę i na jej podstawie przedstawić stan sprawy polskiej.

Na czele Misji stanął jako przewodniczący ambasador Noulens, członkami zaś jej byli : ze strony Stanów Zjednoczonych — Generał Major F. J. Kernan i prof. dr. R. H. Lord; ze strony wielkiej Brytanji — Sir Esme Howard i Generał brygady A. Carton de Wiart, ze strony Francji — ambasador Noulens i generał Niessel, ze strony Włoch — G. C. Montagna i Generał Romei Longhena. Misja wyjechała natychmiast do Warszawy.

Dn. 12 lutego Rada Najwyższa Konferencji wyznaczyła Komisję do spraw polskich, polecając jej przygotowanie spraw polskich wogóle, a opracowanie przyszłych granic Polski w szczególności. Na czele komisji stanął ambasador J. Cambon (Francja) należeli zaś do niej : dr. Isaiah Bowman (Stany Zjednoczone), Sir William Tyrrell (Wielka Brytanja), Markiz P. della Torretta (Włochy) i Otchiai (Japonja). Sekretarjat Komisji stanowili : kapitan Stewart Montgomery (Stany Zjednoczone), pułkownik F. H. Kisch (W Brytanja), porucznik de Percin (Francja), G. Brambilia (Włochy).

Na posiedzeniu 1 marca Komisja wyznaczyła podkomisję do opracowania granic Polski, do której weszli : generał Le Rond (Francja), dr. Bowman (Stany Zjednoczone) i pułk. Kisch (W. Brytanja); przewodniczącym podkomisji został generał Le Rond.

Komisja zebrała się po raz pierwszy dn. 1 marca, na posiedzeniu czwartem, dn. 6 marca, wysłuchała Delegata polskiego R. Dmowskiego, który przedstawił żądania polskie co do granicy z Niemcami, a dn. 12 marca w raporcie do Rady Najwyższej przedstawiła propozycję granicy zachodniej Polski — granicy z Niemcami. Na posiedzeniu 17 marca Komisja uchwaliła artykuły dotyczące granicy polsko-niemieckiej w tej postaci, w jakiej miały wejść do traktatu z Niemcami.

Delegacja polska przesłała pod adresem J. Cambona, prezesa Komisji, za podpisem R. Dmowskiego w dn. 25 lutego memorjał o terytorjum przyszłego państwa polskiego (wręczony już poprzednio prez. Wilsonowi,

mężom stanu koalicji, a podany w zeszycie 1) wraz z notą objaśniającą (1), a dnia następnego, 26 lutego, również do J. Cambona za podpisem R. Dmowskiego notę o położeniu w b. zaborze pruskim (2).

Dn. 28 lutego Delegacja polska przesłała pod adresem J. Cambona za podpisem R. Dmowskiego notę o granicy zachodniej Polski (3).

Rada Najwyższa Konferencji po rozpatrzeniu na posiedzeniu dn. 19 marca raportu Komisji do spraw polskich z dn. 12-go marca, na wniosek prezesa ministrów W. Brytanji D. Lloyda George'a przyjęła w zasadzie wnioski Komisji, poleciła jej jednak ponowne ich rozważenie celem zmniejszenia, o ile to możliwe, liczby Niemców mających być włączonemi do państwa polskiego, a mianowicie w okręgu Kwidzyńskim.

Granica polsko-niemiecka projektowana przez Komisję w raporcie z 12 marca była mniej więcej taka, jaka była przedstawiona Niemcom w projekcie traktatu z 7 maja. Polska otrzymywała Górny Śląsk, W. Ks. Poznańskie i Prusy Królewskie wraz z okręgiem Kwidzyńskim i Gdańskiem bez zastrzeżeń i bez plebiscytu ; w południowej części Prus Książęcych (rej. Olsztyńska z wyjątkiem części pow. Niborskiego, oraz pow. Olecko rej. Gąbińskiej) miał być przeprowadzony plebiscyt. Na posiedzeniu Rady Najwyższej na wniosek przedstawicieli W. Brytanji zakwestjonowano Gdańsk i Okręg Kwidzyński (pow. Sztumski, Suski i części pow. Kwidzyńskiego i Malborskiego).

Rozpatrzywszy ponownie sprawę, Komisja na wniosek zasiadającego w niej reprezentanta W. Brytanji pozostała przy pierwotnej swej decyzji i w nocie z dn. 20 marca przedstawiła swe motywy Radzie Najwyższej (4).

Na posiedzeniu 12 kwietnia zajmowała się Komisja ponownie sprawą Gdańska. Poruszył ją był wezwany na posiedzenie Komisji dla przedstawienia żądań polskich co do granic wschodnich Polski, prezes Ministrów I. J. Paderewski. Komisja przesłała wówczas Radzie Najwyższej notę, w której przedstawiała, że po wysłuchaniu prezesa Ministrów Polski trwa przy swej pierwotnej opinji co do przyznania Gdańska Polsce i uważa, że wszelkie inne załatwienie sprawy może przeszkodzić w ustanowieniu i utrzymaniu pokoju w Europie.

Rada Najwyższa wobec nieprzejednanego stanowiska pierwszego delegata W. Brytanji, wbrew jednomyślnemu zdaniu Komisji do spraw polskich, postanowiła utworzyć wolne miasto Gdańsk, a w okręgu Kwidzyńskim zarządzić plebiscyt. W myśl tych postanowień ułożone zostały odpowiednie artykuły projektu traktatu przedstawionego Niemcom w Wersalu dn. 7 maja, a mianowicie : Część II, art. 27, ustęp 7., art. 28, 29 i 30 oraz część III : sekcja VIII art. 87 do 93, sekcja IX, art. 94, 95, 96, 97, 98 i sekcja XI art. 100 do 108 (5).

W kwietniu w czasie, gdy sprawa granicy polsko-niemieckiej była na porządku dziennym Konferencji paryskiej, przybyły z ziem b. zaboru pruskiego trzy delegacje od ludności, by wobec Delegacji polskiej i wobec Konferencji przedstawić życzenia ludności, która pragnęła być przyłączona do państwa polskiego. Były to delegacje następujące :

1) Od ludności Prus Królewskich pp. : Antoni Abraham z Oliwy, Tomasz Rogata z Kościerzyny i dr. Mieczysław Marchlewski z Gdańska.

Delegacja ta była przyjęta przez członków komisji polskiej Konferencji.

2) Od ludności mazurskiej z Prus Książęcych pp. Z. Lewandowski, B. Lińka z Wawroch, A. Zapadka z Lesin i Józef Zapadka.

3) Od ludności Śląska Sredniego pp. Fr. Przykuta, Bronisława Przykucina i K. Badura. Członkowie dwóch ostatnich delegacji byli przyjęci przez członków Komisji polskiej Konferencji w dn. 4, 5, 7 kwietnia.

W maju po wręczeniu projektu traktatu delegacji niemieckiej przybyły do Paryża dwie delegacje : części ludności pow. wieleńskiego (Kazimierz Brownsford, ks. Józef Pielatowski i Leon Halida), oraz od ludności części powiatów Babimojskiego, Międzyrzeckiego i Wschowskiego (ks. Stefan Zukowski i Teodor Spiralski), które na mocy projektu traktatu z 7 maja były przyznane Niemcom. Po odbyciu konferencji z członkami Delegacji polskiej (22 maja) członkowie powyższych dwóch Delegacji byli przyjęci przez członków Komisji polskiej Konferencji oraz złożyli w Sekretarjacie Delegacji oświadczenie i memorjały, które pod datą 28 maja były przesłane do Sekretarjatu Jeneralnego Konferencji (6).

Otrzymawszy projekt traktatu z dn. 7 maja Delegaci i eksperci polscy zapoznali się z jego treścią nie uważali wszakże za stosowne wystąpienie do Konferencji z propozycjami zmian, pomimo tego że zarówno w zakresie terytorjalnym, jak i w zakresie innych działów były z punktu widzenia polskiego rózne braki, dość wspomnieć załatwienie sprawy Gdańska, plebiscyt w części Prus Książęcych i w okręgu Kwidzyńskim oraz pozostawienie Niemcom części kilku okręgów zamieszkałych przez ludność polską (Wieleń, Babimost, Syców, Namysłów i t. d.) Delegacja nie występowała gdyż była zdania, że traktat jako całość zadawalnia najważniejsze postulaty polskie, a zważywszy na położenie na Konferencji żądanie zmian ze strony polskiej groziło niebezpieczeństwem dania podstawy Niemcom, do żądania zmian na niekorzyść Polski.

Akcja Delegacji polskiej rozpoczęła się dopiero wówczas, gdy Delegacja niemiecka wręczyła prezesowi Konferencji pokojowej dn. 29 maja odpowiedź na projekt traktatu 7 maja. Odpowiedź ta nosi tytuł : Bemerkungen der deutschen Delegation zu den Friedensbedingungen (7). i poświęca ustęp 7 rodziału II (Territoriale Fragen, cześć II, str. 54-67 tekstu niemieckiego) sprawie granicy z Polską.

Na posiedzeniu Narady przy Delegacji dn. 1 czerwca Delegat Wł. Grabski zreferował notę niemiecką, poczem postanowiono opracować notę oświetlającą odpowiedź niemiecką z punktu widzenia polskiego. Opracowanie noty powierzono p. Marjanowi Seydzie i prof. E. Romerowi.

Notę opracowaną przez p. Seydę wraz z aneksami opracowanemi przez prof. Romera złożono w Sekretarjacie Konferencji dn. 3 czerwca (8).

Na posiedzeniu Rady Najwyższej dn. 4 czerwca na wniosek przedstawiciela W. Brytanji prezesa Rady Ministrów D. Lloyda George'a postanowiono w artykułach projektu traktatu z 7 maja dotyczących granic Polski porobić szereg zmian. Zmiany te według uchwały Rady Najwyższej, miały być następujące :

1) Pozostawienie Niemcom części powiatów Gerowskiego i Milickiego z wyjątkiem skrawka ziemi potrzebnego dla tego by linja kolejowa Rawicz-Leszno pozostała na terytorjum polskiem.

2) Pozostawienie linji kolejowej Chojnice-Piła na terytorjum niemieckiem.

3) Pozostawienie Niemcom części powiatów prow. pomorskiej, które były przyznane Polsce.

4) Zarządzenie plebiscytu na przyznanej Polsce projektem 7 maja części Górnego Śląska.

Do wprowadzenie tych zmian Rada Najwyższa wyznaczyła Komisję specjalną w której skład weszli pp. : Dr. Lord (Stany Zjednoczone), dr. Headlam-Morley (W. Brytanja), gen. Le Rond (Francja) i markiz della Toretta (Włochy).

Delegat polski R. Dmowski zwrócił się tegoż dnia (4 czerwca) do prezesa Konferencji listem, w którym żądał, by Delegaci Polscy byli wysłuchani przez Radę Najwyższą przed udzieleniem ostatecznej odpowiedzi Niemcom (9).

Dn. 5 czerwca Sekretarjat Delegacji polskiej rozesłał nieurzędowo notę w sprawie plebiscytu na G. Śląsku członkom Komisji polskiej i innym osobom należącym do Konferencji (10).

Tegoż dnia prezes Ministrów I. J. Paderewski był wezwany na posiedzenie Rady Najwyższej Konferencji. W przemówieniu swem p. Paderewski dowodził, że granica zachodnia Polski ustanowiona w projekcie traktatu jest minimum tego, czego wymaga sprawiedliwość oraz interes polityczny państw sprzymierzonych, oświadczył następnie, że Delegacja polska protestuje stanowczo przeciwko plebiscytowi na G. Śląsku, gotowa jest natomiast zgodzić się na ustępstwa dla Niemiec w sprawie dostarczania węgla z G. Śląska. W razie gdyby miały być dokonywane zmiany w granicy polsko-niemieckiej, Delegat polski proponował, by przyznano Polsce zamieszkałe przez ludność polską : 1) część pow. Wieleńskiego, 2) część pow. Babimojskiego, 3) część pow. Sycowskiego i Namysłowskiego, które projekt traktatu z 7 maja pozostawił Niemcom.

Dn. 8 czerwca Delegaci polscy (R. Dmowski, Wł. Grabski i I. J. Paderewski) na posiedzeniu wspólnem postanowili wysłanie do prezesa Konferencji noty protestującej przeciw plebiscytowi na G. Śląsku. Notę tę wysłano dn. 9 czerwca za podpisem prezesa Ministrów I. J. Paderewskiego (11).

Dnia 14 czerwca Delegaci polscy R. Dmowski, I. J. Paderewski byli wezwani do mieszkanie prezydenta Wilsona, gdzie wobec członków Rady Najwyższej prezes Konferencji zakomunikował im postanowienie Rady co do zmian w pierwotnym projekcie traktatu z Niemcami.

Nowy tekst projektu traktatu był wręczony Niemcom przez Sekretarza Jeneralnego Konferencji dn. 16 czerwca. Tekst ten podpisali Delegaci niemieccy dn. 28 czerwca 1919 roku. Stanowi on Traktat Wersalski, w którym sprawy granicy polsko-niemieckiej zawarte są w artykułach następujących : Część II, art. 27, ustęp 7 ; 28, 29 i 30 ; Część III, sekcja VIII, art. 87, 88, aneks (§ 1-6), 89 i następne do 93 ; sekcja IX, art. 94 do 98 ; sekcja XI, art. 100 do 108 (12).

Notatka prof. E. Romera, opracowana dla Delegacji Polskiej i Ministerstwa Spraw Zagranicznych daje obraz : 1) rewindykacji polskich, 2) granicy ustanowionej przez warunki pokoju z dn. 7 maja i 3) granicy ustanowionej przez Traktat Wersalski (13).

1.

Nota z dn. 25 lutego podpisana przez R. Dmowskiego a adresowana do prezesa Komisji do spraw polskich J. Cambona towarzysząca memorjałowi o granicach Polski i zawierająca wyjasnienia dodatkowe.

Paris, 25 février 1919.

Monsieur l'Ambassadeur,

Me conformant à votre demande, je m'empresse d'envoyer à Votre Excellence un mémoire sur le territoire du futur État polonais, — j'y joins une carte de la Pologne qui servira à l'illustrer. Ce mémoire que j'ai rédigé et remis au Ministère des Affaires Étrangères des grandes Puissances, il y a quelques mois, n'a qu'un caractère préparatoire. Des propositions territoriales définitives seront faites par le Comité National Polonais dans le plus bref délai, après qu'il se sera entendu à ce sujet avec le Gouvernement polonais qui vient d'être collectivement reconnu par l'Entente. J'ai des raisons très sérieuses pour affirmer que, dans ses grandes lignes, ce programme définitif ne différera pas de celui que j'ai l'honneur de remettre à Votre Excellence pour l'usage de la Commission des Affaires Polonaises.

A ce mémoire je me permets d'ajouter quelques observations.

Nous acceptons comme point de départ de nos revendications l'année 1772, c'est-à-dire la date du premier partage et considérons comme notre droit primordial la restitution de ce qui nous avait été arraché de vive force par les empires qui gisent aujourd'hui en décombres.

Mais il n'est nullement dans notre intention de profiter de ce droit de restitution *dans sa totalité*. Nous sommes parfaitement conscients du fait que pendant les cent cinquante ans qui se sont écoulés depuis le partage de la Pologne, il s'est produit à nos confins de l'Est des changements avec lesquels nous sommes obligés de compter.

Grâce aux répressions constantes et inflexibles du Gouvernement russe, la civilisation polonaise sur les confins extrêmes de nos marches orientales s'est affaiblie et le pourcentage de la population polonaise y a sensiblement baissé. Nous ne voulons pas faire rentrer toutes les anciennes provinces polonaises dans notre futur Etat; non seulement eu égard aux principes des libertés au nom desquelles la guerre a été menée par l'Entente, mais aussi parce que ce serait contraire à l'intérêt de la future Pologne elle-même. Nous ne voulons pas posséder au sein de cet Etat des éléments qui ne se laisseraient pas assimiler, ou dont l'assimilation se ferait au détriment de l'Etat renaissant.

Nous nous contentons de faire rentrer dans l'Etat polonais, en dehors des territoires ethnographiquement homogènes, uniquement ceux dont le pourcentage polonais est suffisamment élevé et qui, grâce à un travail civilisateur séculaire et grâce à leur communauté historique avec la Pologne, rentrent indubitablement dans l'orbite des influences polonaises.

C'est ainsi que nous renonçons au Gouvernement de Kiew en entier, au gouvernement de Podolie presque en entier, au gouvernement de Wolhynie dans sa plus grande partie, à un tiers du gouvernement de Minsk, à deux districts du gouvernement de Wilno, au gouvernement de Mohylew en entier, au gouvernement de Witebsk presque en entier. En ce qui concerne

Paryż, 25 lutego 1919 r.

Panie Ambasadorze!

Zgodnie z życzeniem Waszej Ekscelencji pospieszam przesłać Jej memorjał o terytorjum przyszłego Państwa Polskiego, wraz z objaśniającą mapą Polski. Memorjał ten, który zredagowałem i dostarczyłem Ministerjum wielkich Mocarstw kilka miesięcy temu, posiada jedynie charakter przygotowawczy. Komitet Narodowy Polski przedstawi ostateczne propozycje terytorjalne w najbliższym czasie, gdy tylko porozumie się w tej sprawie z Rządem Polskim, uznanym niedawno przez wszystkie państwa Sprzymierzone. Na zasadzie danych bardzo poważnych mogę twierdzić że program ostateczny w ogólnych zarysach nie będzie się różnił od tego, który obecnie mam zaszczyt doręczyć Waszej Ekscelencji dla użytku Komisji Spraw Polskich.

Pozwalam sobie dołączyć do tego morjału parę uwag:

Jako punkt wyjścia naszych żądań przyjmujemy rok 1772, czyli datę pierwszego rozbioru i za nasze najświętsze prawo uważamy odzyskanie tego, co wyrwały nam przemocą państwa dzisiaj w gruzach leżące.

Jednakże nie mamy bynajmniej zamiaru korzystać z tego prawa *w całej jego rozciągłości*. Zdajemy sobie sprawę najzupełniej, iż w ciągu 150 lat ubiegłych od chwili rozbioru Polski na naszych kresach wschodnich zaszły zmiany, z któremi liczyć się musimy.

Dzięki nieustającemu i nielitościwemu uciskowi rządu rosyjskiego, cywilizacja polska osłabła na najdalszych krańcach naszych prowincji wschodnich, a odsetek ludności polskiej znacznie się obniżył. Nie pragniemy obecnie powrotu wszystkich dawnych prowincji polskich do przyszłego państwa, a to nie tylko ze względu na zasadę wolności, w imię której Sprzymierzeni prowadzili wojnę, ale też i dlatego, iż byłoby to nawet niekorzystne dla przyszłej Polski. Nie chcemy bynajmniej wprowadzać do składu naszego państwa elementów nie dających się zasymilować, ani takich, których asymilacja byłaby połączona ze szkodą odradzającego się państwa.

Poprzestajemy na przyłączeniu do Państwa Polskiego, poza terytorjami stanowiącemi jednolitą całość etnograficzną, tych ziem jedynie, których procent ludności polskiej jest dostatecznie wysokim i które, dzięki kilkuwiekowej pracy kulturalnej i wspólności historycznej z Polską, należą bezsprzecznie do sfery wpływów polskich.

Z powyższych względów wyrzekamy się całej gub. Kijowskiej, prawie całej gub. Podolskiej, większej części Wołyńskiej, trzeciej części gub. Mińskiej, dwu powiatów gub. Wileńskiej, całej gub. Mohylowskiej i prawie całej Witebskiej. Co się tyczy Litwy, uważamy, iż ma ona prawo do całego swojego terytorjum etnograficznego (gub. Kowieńska, część Wileńskiej,

la Lithuanie, nous considérons qu'elle a le droit à son territoire ethnographique en entier (gouvernement de Kovno, une partie du gouvernement de Vilno, la partie nord du gouvernement de Suwałki, la partie lithuanienne de la Prusse orientale. Nous sommes d'avis qu'il serait à désirer pour les deux parties intéressées que la Lithuanie soit rattachée à la Pologne par une union réelle ou que ses rapports avec celle-ci soient réglés sur les bases d'une très large autonomie.

D'autre part dans le même laps de temps, à la frontière ouest de la Pologne, sur des territoires qui ne lui ont pas appartenu en 1772, mais qui lui ont été enlevés beaucoup plus tôt, il s'est produit en dépit des persécutions allemandes une renaissance de sentiment national polonais tellement forte que leur caractère polonais ne peut pas être mis en doute.

A l'Ouest nous demandons l'incorporation dans le futur Etat polonais du territoire polonais de la Silésie de Cieszyn (Teschen), des districts de Spiż et d'Orawa, de la Haute-Silésie (prussienne), de toute la Prusse occidentale et d'une bande de terrain suffisante pour garantir la possession de Dantzig, ainsi que la Régence d'Allenstein (Prusse orientale).

Le bilan de ces changements territoriaux dans la formation du futur Etat polonais comparé aux frontières de 1792 se présente comme suit :

La Pologne dans les limites de l'année 1772

Partie	Surface	Population
De la Russie.....	623.049	38.187.000
de l'Autriche-Hongrie.....	78.497	8.026.000
de la Prusse.....	56.598	3.920.000
	758.144	50.133.000
Territoires non revendiqués		
de la Russie.....	308.857	16.541.000
de l'Autriche-Hongrie....	»	»
de la Prusse.....	2.150	64.000
	311.007	16.605.000
Il reste dans la Pologne nouvelle.....	447.007	33.528.000

Il faut ajouter les territoires qui sont polonais au point de vue de l'ethnographie et de la civilisation et qui se trouvaient en dehors des frontières de la Pologne de 1772.

	34.386	3.317.000
Total.....	481.386	36.845.000

Bref en chiffres ronds, des territoires de la Pologne de 1772 qui seraient susceptibles à être restitués, nous renonçons à 311.007 kilomètres carrés avec 16,5 millions d'habitants, et nous revendiquons, en dehors des frontières de 1772, 34.386 kilomètres carrés avec 3,3 millions d'habitants.

Les détails concernant les changements territoriaux par rapport aux frontières de 1772 et en général, notre programme territorial, sont exposés dans le mémoire ci-joint.

Veuillez agréer, Monsieur l'Ambassadeur, l'assurance de ma haute considération. (Signé) Roman Dmowski.

północna część Suwalskiej i litewska część Prus Wschodnich). Sądzimy, że byłoby pożądane dla obydwu stron zainteresowanych, aby Litwa została połączona z Polską unją realną i aby jej stosunek do Polski był oparty na podstawie bardzo szerokiej swobody.

Z drugiej strony w tym samym okresie czasu na zachodnich kresach Polski, na ziemiach, które nie należały do niej w r. 1772, lecz były oderwane od niej znacznie wcześniej, pomimo prześladowań niemieckich nastąpiło odrodzenie poczucia narodowego tak silne, iż charakter polski tych krajów nie może podlegać wątpliwości.

Żądamy zatem przyłączenia do Polski na zachodzie terytorjum polskiego Śląska Cieszyńskiego, Komitatów Spiskiego i Orawskiego, Górnego Śląska (Pruskiego), całych Prus Zachodnich i pasa dostatecznie szerokiego dla zabezpieczenia posiadania Gdańska oraz rejencji Olsztyńskiej (Prusy Wschodnie).

Bilans powyższych zmian terytorjalnych, wprowadzonych przy tworzeniu przyszłego Państwa Polskiego, w porównaniu do granic z r. 1772, przedstawia się w sposób następujący :

Polska w granicach 1772 roku.

Zabór	powierzchnia	ludność.
rosyjski	623.049	38.187.000
austrjacki	78.497	8.026.000
pruski	56.598	3.920.000
	758.144	50.133.000

Terytorja, o które Polska się nie upomina.

rosyjskie	308.857	16.541.000
austrjackie	»	»
pruskie	2.150	64.000
	311.007	16.605.000
W nowej Polsce pozostaje.	447.007	33.528.000

Dodać należy terytorja etnograficzne polskie lub o kulturze polskiej, które znajdowały się poza granicami Polski z 1772 r.

	34.386	3.317.000
Razem	481.386	36.845.000

Jednem słowem, wyrzekamy się 311.007 kilometrów kwadratowych terytorjów Polski 1772 roku, których zwrotu moglibyśmy się domagać, i 16,5 miljonów mieszkańców. Za to, poza granicami z 1772 r., żądamy 34.386 kilometrów z 3,3 miljonami mieszkańców.

Szczegóły, dotyczące zmian terytorjalnych granic z 1772 r. i wogóle cały nasz program terytorjalny, są przedstawione w załączonym memorjale.

Zechciej Pan przyjąć, Panie Ambasadorze, wyrazy głębokiego poważania.

(Podpisano) Roman Dmowski.

2.

Nota o położeniu w b. zaborze pruskim wysłana dn. 26 lutego, podpisana przez R. Dmowskiego i adresowana do prezesa komisji do spraw polskich J. Cambona.

Paris, 26 février 1919.

Monsieur l'Ambassadeur,

L'armistice du 17 février courant constitue pour les Polonais de Posnanie un progrès sensible par rapport aux conditions où ils se trouvaient antérieurement. Il laisse toutefois subsister pour le reste de la Pologne allemande un état de choses qui n'est pas sans présenter des difficultés sérieuses. Comme les territoires qui restent en dehors de la ligne de démarcation fixée par l'armistice, soit une partie de la Posnanie, toute la Prusse occidentale, la région d'Oppeln en Haute-Silésie et celle d'Allenstein en Prusse orientale, représentent les trois quarts environ de la population polonaise en Pologne prussienne, il est d'une grande importance que leur sort ne soit pas livré pour un temps indéterminé à la grâce d'autorités qui leur sont nettement hostiles. Les dangers qui en résultent et que je voudrais signaler à Votre Excellence me paraissent avoir un double caractère : premièrement d'ordre matériel, secondement, d'ordre politique et moral.

La ligne de démarcation tracée par l'armistice s'accorde avec la situation de fait, telle que les événements des dernières semaines l'avaient créée. Or, cette situation était due en grande partie au hasard, et n'était pas le résultat d'un plan prémédité. L'entaille faite ainsi dans l'organisme vivant du pays met les contrées qu'elle délimite provisoirement dans une situation économique des plus difficiles. La Posnanie privée du charbon qui lui venait de Haute-Silésie, cette dernière privée des denrées alimentaires qu'elle puisait principalement en Posnanie, souffrent l'une comme l'autre d'un tel état de choses. L'incertitude par rapport à l'avenir, dans laquelle se trouve le pays, se complique encore du fait qu'il est difficile d'établir un régime économique provisoire, le réseau des voies ferrées se trouvant coupé en plusieurs tronçons. Cette situation peut provoquer des troubles profonds dans la vie morale du pays et se compliquer de problèmes sociaux particulièrement graves.

Je voudrais également attirer l'attention de Votre Excellence sur les dangers que présenterait pour l'état matériel du pays l'abandon prolongé des provinces polonaises à l'administration allemande L'État y avait en effet concentré depuis un siècle une somme considérable de richesses immobilières. Mines, entreprises industrielles, immeubles, domaines et forêts constituent un fonds énorme qui risque d'être fortement entamé si des mesures préventives ne sont pas prises à temps. Nous apprenons en effet de source sûre que, dès la conclusion du premier armistice, les

Paryż, 26 lutego 1919 r.

Panie Ambasadorze,

Zawieszenie broni z dnia 17 lutego bieżącego roku stanowi znaczny postęp na drodze polepszenia bytu Polaków w Poznańskiem w porównaniu z warunkami, w jakich znajdowali się oni poprzednio. Jednakże pozostawia ono resztę ludności polskiej Niemiec w stanie, który nastręcza bardzo poważne trudności.

Terytorja, pozostające poza linją demarkacyjną, wytkniętą w warunkach zawieszenia broni, a mianowicie Opolskie (Oppeln) na Górnym Śląsku i Olsztyńskie w Prusiech Wschodnich, reprezentują prawie trzy czwarte całej ludności polskiej zaboru pruskiego, dlatego też nadzwyczaj ważnem jest, aby los tej ludności nie był pozostawiony na czas nieograniczony na łasce władz zdecydowanie wrogo dla niej usposobionych. Niebezpieczeństwo, które stąd wynika, a na które chciałbym zwrócić uwagę Waszej Ekscelencji, jest moim zdaniem dwojakiego rodzaju : przedewszystkiem materjalne, a następnie polityczne i moralne.

Linja demarkacyjna, nakreślona przez zawieszenie broni, odpowiada rzeczywistemu stanowi rzeczy, jaki wytworzony został przez wypadki ostatnich tygodni. Jednakże sytuacja ta wynikła w znacznej części z przypadku, a nie była wcale rezultatem jakiegoś planu powziętego z góry.

Granica, wycięta w ten sposób w żyjącym organizmie kraju, pozostawia okolice tymczasowo oddzielone w nadzwyczaj trudnych warunkach ekonomicznych. Poznańskie pozbawione jest węgla, który otrzymywało przeważnie z Górnego Śląska, podczas gdy temu ostatniemu brak artykułów żywności, które czerpał przeważnie z Poznańskiego, i obie te prowincje cierpią z powodu takiego stanu rzeczy. Niepewność przyszłości, w której kraj jest pogrążony, komplikuje się jeszcze z powodu trudności zaprowadzenia tymczasowej organizacji ekonomicznej, ponieważ sieć kolejowa jest przecięta w kilku miejscach. Położenie takie może wywołać głębokie zaburzenia w normalnem życiu kraju, skomplikowane przez zagadnienia społeczne nadzwyczajnej wagi.

Chciałbym również zwrócić uwagę Waszej Ekscelencji na niebezpieczeństwo, wynikające dla bytu materjalnego kraju z dłuższego pozostawienie prowincji polskich w rękach administracji niemieckiej. W samej rzeczy, państwo w przeciągu 100 lat ostatnich nagromadziło tam wielkie bogactwa w dobrach nieruchomych. Kopalnie, zakłady przemysłowe, nieruchomości, dobra ziemskie i lasy stanowią olbrzymi kapitał, którego wartość może być znacznie obniżona jeżeli środki ochronne nie będą zastosowane we właściwym czasie. W samej rzeczy, dowiadujemy się z dobrego

autorités gouvernementales se sont déjà efforcées de prélever sur les propriétés situées en Pologne des acomptes, sous forme soit d'emprunt, soit de ventes ou de contrats à long terme.

Les forêts de l'Etat pourraient être tout particulièrement dévastées, ce qui signifierait une perte d'autant plus sensible pour la Pologne, que les forêts du territoire ci-devant russe ont été systématiquement ravagées pendant toute la durée de l'occupation. En rapport avec cette question, on nous signale également que de grandes quantités de bois en grume, provenant des coupes imposées à la Pologne, se trouvent actuellement en dépôt au bord de la Vistule sur le territoire de la Prusse occidentale. Si on réussissait à les mettre dès maintenant sous contrôle, les revendications légitimes de la Pologne à une restitution en nature s'en trouveraient singulièrement avancées.

Les motifs d'ordre politique qui parlent en faveur d'une libération rapide du territoire polonais, ne sont pas d'une moindre importance.

On commettrait une grosse erreur en supposant que la politique allemande à l'égard de la Pologne ait pu subir une modification quelconque à la suite de la révolution. Les sentiments et les aspirations de l'Allemagne révolutionnaire sont les mêmes que ceux de l'Allemagne du temps du Kaiser. Tous les partis politiques, aussi bien les pangermanistes que les socialistes les plus avancés, sont persuadés que les provinces polonaises de la Prusse ne doivent jamais cesser de faire partie de l'Allemagne, que la Pologne doit entièrement dépendre de celle-ci au point de vue économique, qu'elle doit continuer à offrir comme par le passé un vaste champ à la colonisation allemande. Tous les partis sont d'avis qu'enlever la Posnanie à l'Allemagne ce serait porter un coup fatal à sa puissance politique et militaire en Europe orientale. Ils s'accordent également à reconnaître que la cession de Gdańsk à la Pologne et la création d'un littoral polonais auraient des conséquences néfastes pour la puissance maritime de l'Allemagne, de même que la perte du bassin houiller de la Haute-Silésie porterait gravement atteinte à son industrie. Aussi n'est-il pas étonnant que les Allemands aient juré de ne pas laisser enlever à la Prusse ses provinces polonaises et qu'ils se préparent à les défendre sur le terrain politique et militaire. Cette volonté obstinée se manifeste par des passe-droits et des actes de violence de plus en plus fréquents. Sur toute l'étendue du territoire la haine invétérée du Polonais est attisée systématiquement par les autorités, la propagande et la presse. Nous ne voulons citer que quelques cas flagrants qui nous sont parvenus dans le courant des dernières semaines.

Dans la crainte que l'élément polonais ne manifeste ses vrais sentiments politiques dans des réunions politiques, les autorités allemandes dispersent les assemblées polonaises, elles s'efforcent de terroriser les chefs du mouvement national et si elles n'arrivent pas au résultat voulu, elles procèdent à des arrestations. C'est le sort que subissent l'avocat Czapla de Beuthen membre du Conseil National Suprême, le rédacteur d'une feuille populaire M. Kulerski de Graudenz, le député travailliste Sosinski, l'abbé Kunka, curé de Wysoka, etc. Ce dernier est frappé en outre par les gendarmes. Dans les cas où la population polonaise ne réussit pas à les

źródła, że natychmiast po zawarciu pierwszego zawieszenia broni, władze rządowe starały się podnieść zaliczki na własności posiadane w Polsce, bądź to pod postacią pożyczki, bądź też sprzedaży lub kontraktów długów terminowych.

Wyniszczenie zagraża zwłaszcza lasom rządowym, a strata ta byłaby tem dotkliwsza dla Polski, iż lasy dawnego zaboru rosyjskiego były systematycznie trzebione przez cały czas okupacji. Odnośnie do sprawy powyższej dowiadujemy się również, iż wielkie ilości drzewa nieobrobionego, pochodzącego z wyrębów przymusowych w Polsce, złożone są obecnie na brzegach Wisły na terytorjum Prus Zachodnich. Oddanie pod natychmiastową kontrolę tych składów ułatwiłoby ogromnie sprawę zaspokojenia prawnych żądań Polski zwrotu w naturze strat poniesionych.

Motywy natury politycznej, przemawiające za szybkiem oswobodzeniem terytorjum polskiego, są równie poważne.

Byłoby wielką omyłką przypuszczać, iż polityka niemiecka względem Polaków uległa jakiejkolwiek zmianie pod wpływem rewolucji. Uczucia i dążenia Niemiec rewolucyjnych i Niemiec cesarskich są jedne i te same. Wszystkie partje niemieckie, zarówno Wszechniemcy jak najbardziej radykalni socjaliści są przekonani, że polskie prowincje Prus powinny na zawsze pozostać przy Niemcach, że Polska powinna być od nich najzupełniej zależna ekonomicznie i że powinna pozostać nadal szeroko otwartym terenem dla kolonizacji niemieckiej, jak to miało miejsce dotychczas. Wszystkie partje zgadzają się na to, że odebranie Poznańskiego Niemcom zadałoby śmiertelny cios niemieckiej potędze politycznej i wojskowej we wschodniej Europie. Dalej przyznają, iż skutki odstąpienia Gdańska Polsce i utworzenia wybrzeża polskiego byłyby zgubne dla morskiej potęgi Niemiec, zarówno jak oddanie zagłębia węglowego Górnego Śląska byłoby ciężką stratą dla niemieckiego przemysłu. Nic też dziwnego, że Niemcy przysięgli, iż nie pozwolą oderwać prowincji polskich od Prus, i że przygotowują ich obronę zarówno na terenie politycznym jak wojskowym. Ta ich nieugięta wola objawia się w coraz liczniejszych wykroczeniach i gwałtach. Na całym obszarze tych ziem wrodzona nienawiść do Polaków podsycana jest przez władzę, przez propagandę i przez prasę. Ograniczymy się do przytoczenia paru tylko przypadków najbardziej przekonywających, które doszły do naszej wiadomości w ciągu ostatnich tygodni.

Obawiając się, by żywioł polski nie wyrażał swoich rzeczywistych uczuć na zebraniach politycznych, władze niemieckie rozpędzają zgromadzenia polskie, starają się teroryzować przywódców ruchu narodowego, a jeżeli im się nie udaje osiągnąć zamierzonego celu, uciekają się do aresztowań. Los podobny spotkał adw. Czaplę z Zbąszyna, członka najwyższej Rady Narodowej, redaktora gazety ludowej, p. Kulerskiego z Grudziądza, posła należącego do stronnictwa robotniczego, p. Łosińskiego, księdza Kunkę z Wysokiej i t. p. Ten ostatni nadto został pobity przez żandarmów. Aresztowani wywożeni są przemocą do prowincji niemieckich, o ile ludno-

libérer à temps, les détenus sont transportés de force dans les provinces allemandes. Un grand nombre s'en trouve, paraît-il, à Glogau.

Les soldats du grenzschutz alléchés par des soldes élevées et l'appât du pillage s'adonnent aux pires excès. Ils dévalisent des banques comme ce fut le cas à Dantzig, à Oppeln et dans d'autres localités de moindre importance. A Dantzig en particulier ils s'en prirent encore aux magasins polonais ainsi qu'à la Rédaction du journal polonais « Gazeta Gdańska ».

Mais ce n'est pas seulement dans leurs biens et leur liberté personnelle, c'est dans leur vie que les Polonais sont menacés. C'est ainsi que l'abbé Stopiński de Rudy fut tué par la soldatesque de même que les paysans Drajewski et Sowa de Rusko. Une femme de Kocznia (Exen) eut les seins coupés et mourut à la suite à l'hôpital de Posen. Les dernières nouvelles que nous transmet le Conseil populaire Suprême annoncent le fait qu'en gare de Kreutz les soldats allemands crevèrent les yeux à deux civils polonais.

Si l'on considère le fait que l'élément allemand se laissa aller après le premier armistice à une prostration complète et se comporta alors presque avec soumission vis-à-vis des Polonais et si on le met en présence des actes de brutalité que nous constatons actuellement, il est à craindre que le moment ne soit proche où les Allemands des provinces polonaises organisent avec l'appui de la force armée de vraies vêpres siciliennes. Cette appréhension est basée sur les nouvelles des plus alarmantes qui nous parviennent de la Pologne allemande. Des délégués qui se suivent à bref délai représentent les dangers que court la population polonaise sous des couleurs tragiques. Des dépêches du Conseil Populaire Suprême réclament à tout prix une intervention du Comité National Polonais auprès des Puissances de l'Entente.

Il ne faut pas se dissimuler que la résistance de l'Allemagne et la conviction qu'elle pourra, grâce à cette résistance, atténuer, sinon écarter complètement le danger qui la menace, ne font que devenir de plus en plus fortes au fur et à mesure que l'armistice est prolongé. Depuis le mois de novembre, où l'Allemagne s'est vue en face de sanctions inéluctables, elle n'a fait que relever la tête et chaque mois qui s'écoule fortifie en elle l'espoir de la résistance. Aussi nous paraît-il nécessaire d'agir le plus rapidement possible si l'on ne veut pas se heurter à une opposition de plus en plus forte. Ce n'est pas uniquement du point de vue polonais, mais bien du point de vue français que cette question vient d'être nettement posée sur les colonnes du « Temps ». Dans l'article de fond du 19 courant, nous y lisons ce qui suit :

> « En signant le nouvel armistice, l'Allemagne abandonne-t-elle « tous les territoires habités par des populations indiscutablement polonaises », comme il est dit au treizième point du Président Wilson ? Non. Elle s'engage uniquement à ne pas essayer de reconquérir la portion de la Posnanie où les habitants se sont révoltés contre elle et où, de l'aveu même des journaux berlinois, les troupes prussiennes recrutées dans les arrondissements de nationalité polonaise ont marché contre l'Allemagne, encore vêtues de l'uniforme allemand. Le nouvel armistice a donc tracé une

ści nie uda się uwolnić ich w porę. Wielka ilość znajduje się podobno w Głogowie (Glogau).

Żołnierze grenzschutz'u, zwabieni wysoką płacą i chęcią rabunku, dopuszczają się najgorszych wybryków. Rabują oni banki, jak to się stało w Gdańsku, w Opolu i w wielu pomniejszych miastach. Pozatem w Gdańsku zwłaszcza napadli oni na sklepy polskie i na redakcję « Polskiej Gazety Gdańskiej ».

Zresztą nietylko majątek i swoboda osobista, ale i życie Polaków są zagrożone. Ksiądz Stopinski z Rud został zamordowany przez żołdactwo, zarówno jak włościanie Drajewski i Sowa z Ruska. Pewnej kobiecie z Koczni (Exen) obcięto piersi; kobieta ta zmarła w szpitalu w Poznaniu. Według wiadomości nadesłanych przez Najwyższą Radę Ludową, na stacji Krzyż żołnierze niemieccy wykłuli oczy obywatelom cywilnym narodowości polskiej.

Jeżeli weźmiemy pod uwagę, iż po pierwszem zawieszeniu broni żywioł niemiecki upadł zupełnie na duchu i względem ludności polskiej przyjął postawę nieomal pokorną i jeżeli porównamy ten stan rzeczy z brutalnem zachowaniem obecnem, to możemy się obawiać, aby Niemcy z prowincji polskich nie urządzili w najbliższym czasie z pomocą siły zbrojnej prawdziwych nieszporów Sycylijskich. Obawa ta wynika z coraz bardziej niepokojących wieści, które otrzymujemy z zaboru pruskiego. Delegaci przyjeżdżający jeden za drugim w czarnych barwach malują niebezpieczeństwo zagrażające ludności polskiej. Telegramy najwyższej Rady Ludowej zaklinają na wszystko Komitet Narodowy, aby wszczął akcję u Mocarstw Sprzymierzonych.

Nie trzeba się łudzić co do tego, iż opór Niemców i przekonanie, iż będą oni mogli za pomocą tego oporu jeżeli nie zupełnie uniknąć grożącego niebezpieczeństwa, to przynajmniej je osłabić, wzrastają w siłę w miarę tego jak zostało przedłużone zawieszenie broni. W listopadzie Niemcy znalazły się wobec nieuniknionych decyzji, ale od tego czasu podniosły one głowę i każdy miesiąc, który przechodzi, wzmacnia w nich nadzieję na skuteczność oporu. To też jesteśmy przekonani, iż koniecznem jest działać jak można najprędzej, aby nie napotkać potem jeszcze silniejszego oporu. Zagadnienie to zostało bardzo jasno przedstawione w dzienniku « Temps » już nie z polskiego, a z francuskiego punktu widzenia. W artykule wstępnym tego dziennika z dnia 19 b. m. czytamy co następuje :

« czy podpisując nowe zawieszenie broni Niemcy opuszczają rze-
« czywiście « wszystkie terytorja zamieszkane przez ludność
« bezsprzecznie polską », jak to powiedziane jest w 13 punkcie
« Prezydenta Wilsona? Nie. Państwo to zobowiązuje się jedynie
« zaniechać usiłowań odzyskania Księstwa Poznańskiego, któ-
« rego mieszkańcy powstali przeciwko niemu, w którym wojska
« pruskie rekrutowane w polskich okręgach, ubrane jeszcze w
« niemieckie mundury, uderzyły na Niemców, jak to przyznają
« same dzienniki berlińskie, Nowe zawieszenie broni oznaczyło

ligne de démarcation entre Polonais et Allemands. Mais que l'on compare cette ligne avec celle qui était fixée, avant la guerre, sous le régime de l'absolutisme prussien et des lois antipolonaises, par le suffrage universel à chaque renouvellement du Reichstag. En Prusse occidentale et en Silésie, il y a des circonscriptions qui nommaient régulièrement des députés polonais. Pourquoi ne sont-elles pas comprises dans la zone que les Allemands doivent s'engager à respecter ? L'autorité allemande ne va-t-elle pas en profiter pour germaniser fiévreusement ces régions, afin qu'on les laisse à l'Etat prussien quand on rédigera le traité de paix? Les populations polonaises ainsi menacées de germanisation, ne seront-elles pas tentées de se révolter à leur tour, comme les habitants de la Posnanie ? Sanctionner d'une part l'émancipation, maintenir d'autre part l'oppression, est-ce calmer les esprits ? »

Cet article se passe de tout commentaire. Bien que le fait d'avoir obligé les Allemands à suspendre leurs opérations militaires, non seulement en Posnanie, mais également, sur l'étendue des autres territoires polonais, constitue déjà un énorme pas en avant vers la solution de la question polonaise à l'Est de l'Allemagne, ce n'est pas encore néanmoins une mesure suffisante. Seul le retrait le plus rapide possible des armées allemandes des autres parties de la Pologne prussienne, soit de la Prusse occidentale, de Dantzig, de la Haute Silésie et de la régence d'Allenstein (partie méridionale de la Prusse orientale) peut écarter le danger dont ces pays sont menacés.

Je comprends parfaitement que les Alliés ont le droit d'exiger que les Polonais s'engagent à administrer d'une manière équitable les territoires qui auront été évacués par les anciens ennemis, sans anticiper nullement sur les décisions définitives de la Conférence de la Paix. Mais il sera d'autant plus facile aux Polonais de prendre cet engagement que le Conseil Populaire Suprême de Posnanie a déclaré publiquement à plusieurs reprises qu'il avait l'intention d'observer une pareille ligne de conduite et que pas une seule fois il n'a agi contrairement à ces déclarations.

Veuillez agréer, Monsieur l'Ambassadeur, les assurances de ma très haute considération.

(Signé) Roman Dmowski.

« linję graniczną pomiędzy Polską i Niemcami. Ale proszę po-
« równać rzeczoną linję z tą, która była nakreślona jeszcze przed
« wojną, pod panowaniem pruskiego absolutyzmu i praw skiero-
« wanych przeciwko Polakom, przez głosowanie powszechne
« przy każdej zmianie Parlamentu Rzeszy. Pewne okręgi wyborcze
« Prus Zachodnich i Śląska wybierały stale posłów polskich.
« Dlaczego te okręgi nie zostały wliczone do terytorjów, które
« Niemcy mają uszanować, jak to wynika z ich nowych zobo-
« wiązań? czyż władze pruskie nie zechcą skorzystać z tego i
« rozpocząć gorączkowej germanizacji tych prowincji, aby, kiedy
« będzie układany traktat pokoju, przyznano je Państwu Pru-
« skiemu? Czy ludność polska pod groźbą germanizacji nie ulegnie
« pokusie i nie powstanie, jak to uczynili mieszkańcy Ks. Poznań-
« skiego? Czy, popierając dążenia emancypacyjne z jednej strony,
« a z drugiej ucisk uspakajają się umysły? »

Artykuł ten nie wymaga komentarzy. Fakt, iż Niemcy zostali zmuszeni zawiesić kroki wojenne nie tylko w Poznańskiem, ale na całym obszarze terytorjów polskich jest olbrzymim krokiem naprzód na drodze do rozwiązania kwestji polskiej na wschodzie państwa niemieckiego, ale sam w sobie nie jest jeszcze środkiem dostatecznym. Jedynie możliwie najszybsze wycofanie wojsk niemieckich z pozostałych części Prus Polskich, zarówno z Prus Zachodnich, z Gdańska, z Górnego Śląska, jak z regencji Olsztyńskiej (południowa część Prus Wschodnich) może usunąć niebezpieczeństwo zagrażające tym ziemiom.

Rozumiem doskonale, iż sprzymierzeńcy mają prawo wymagać od Polaków zobowiązania, iż będą oni zarządzać sprawiedliwie terytorjami po ustąpieniu z nich armji nieprzyjacielskich i że nie będą w jakikolwiek sposób uprzedzali decyzji Konferencji Pokoju.

A przyjąć to zobowiązanie będzie Polakom tem łatwiej, że już Najwyższa Rada Ludowa w Poznaniu ogłaszała publicznie kilka razy, iż zamiarem jej jest postępować w taki właśnie sposób i że nigdy nie działała sprzecznie z powyższemi deklaracjami.

Zechciej Pan przyjąć Panie Ambasadorze wyrazy głębokiego poważania.

(podpisano) Roman Dmowski.

3.

Nota z dn. 28 lutego. podpisana przez R. Dmowskiego adresowana do prezesa Komisji do spraw polskich w sprawie granicy zachodniej Polski.

Paris, le 28 février 1919.

Monsieur le Président,

Le Comité National Polonais étant arrivé de concert avec le Gouvernement de Varsovie à établir les revendications de l'État polonais au sujet de ses frontières de l'Ouest, j'ai l'honneur de vous présenter ci-joint une note sur les dites revendications.

Veuillez agréer, Monsieur le Président, l'assurance de ma très haute considération.

(Signé) Roman Dmowski.

Son Excellence
Monsieur Jules Cambon,
Président de la Commission
pour les Affaires de Pologne.

Paryż, dn. 28 lutego 1919 r.

Panie Przewodniczący,

Komitet Narodowy Polski ustanowił w porozumieniu z Rządem warszawskim rewindykacje Państwa Polskiego w przedmiocie jego granic zachodnich. Mam zaszczyt przedstawić Panu w załączeniu notę dotyczącą tych rewindykacji.

Zechciej Pan, Panie Przewodniczący, przyjąć zapewnienie mego wysokiego szacunku.

(podpisano) Roman Dmowski.

Jego Ekscelencja
Pan Juljusz Cambon,
Przewodniczący Komisji
do Spraw polskich.

NOTE SUR LES FRONTIÈRES OCCIDENTALES DE L'ÉTAT POLONAIS

La reconstitution de l'Etat polonais doit être envisagée comme :

1) un acte de justice et une réparation du crime des partages (1772-1793-1795).

2) la résultante du développement des forces nationales polonaises malgré tous les efforts destructeurs des Puissances copartageantes et une conséquence de l'effondrement récent de l'Autriche-Hongrie, de la désagrégation de l'Empire russe et de la défaite de l'Allemagne.

3) une nécessité d'établir entre l'Allemagne et la Russie, un Etat fort et réellement indépendant.

Il ressort de la première considération que le territoire de la Pologne d'avant le premier partage (1772) doit servir de point de départ pour la définition des frontières de l'Etat polonais reconstitué.

La deuxième considération impose certaines modifications des anciennes frontières soit en incorporant dans l'Etat polonais les provinces situées en dehors des frontières de 1772 où la nationalité polonaise a affirmé sa vitalité, soit en laissant en dehors de l'Etat polonais celles des parties du territoire de 1772 où les forces nationales polonaises ont subi une diminution sensible après les partages.

La troisième considération exige certaines rectifications des anciennes frontières, les adaptant aux besoins de la vie économique de l'Etat moderne et à ceux de sa sécurité.

Les provinces occidentales de la Pologne, annexées au cours des partages par l'Autriche et l'Allemagne, sont les suivantes : 1° la Galicie, 2° la Posnanie, 3° la Prusse Occidentale à l'exception des districts Sztum (Stuhm), Susz (Rosenberg) et la moitié orientale de Kwidzyn (Marienwerder), 4° une partie de la Prusse Orientale, la Warmie (Ermeland).

La Galicie est une ancienne province de l'Etat polonais auquel elle a appartenu dès ses débuts jusqu'en 1772 à l'exception de la période allant de 1091 à 1340 pour la partie orientale de cette province.

Sur une superficie de 68.490 km², la Galicie possède une population de 8.025.675 habitants (1910) dont d'après la statistique officielle autrichienne 3.200.000 parlent la langue ruthène et 4.700.000 le polonais. La population de langue ruthène habite la partie orientale du pays où elle représente 58,6 % de l'ensemble des habitants. Parmi cette population deux mouvements nationaux, dirigés contre la domination polonaise se sont fait jour au cours du dernier demi-siècle : l'un dû à la propagande russe essayait de remplacer la langue ruthène par le russe, l'autre patronné par le Gouvernement de Vienne et plus tard par celui de Berlin, tendait vers la création d'une natio-

NOTA DOTYCZACA ZACHODNICH GRANIC POLSKI

Odbudowanie Państwa Polskiego winno być uważane, jako :

1. — akt sprawiedliwości i odszkodowania za zbrodnię rozbiorów (1772-1793-1795).

2. — wynik rozwoju polskich sił narodowych, które rosły mimo destrukcyjnych wysiłków mocarstw rozbiorczych i konsekwencja rozpadnięcia się Austro-Węgier, rozkładu Imperjum rosyjskiego i klęski Niemiec.

3. — konieczność utworzenia między Niemcami a Rosją państwa silnego i prawdziwie niepodległego.

Z pierwszego założenia wynika, iż punktem wyjścia dla określenia granic odbudowanego Państwa Polskiego powinno służyć terytorjum Polski z przed pierwszego rozbioru (1772).

Drugi wzgląd narzuca pewne zmiany dawnych granic przez włączenie do Państwa Polskiego niektórych ziem, położonych poza jej granicami z 1772 r., a gdzie ludność polska dała dowód swej żywotności, lub też przez pozostawienie po za Państwem Polskiem tych części terytorjum 1772 r., gdzie siły narodowe polskie uległy znacznemu zmniejszeniu po rozbiorach.

Konsekwencją trzeciego założenia jest pewna rektyfikacja dawnych granic, przez przystosowanie ich do wymagań ekonomicznych nowożytnego państwa i do jego obrony.

Ziemie zachodnie Polski, zabrane w czasie rozbiorów przez Austrję i Niemcy, są następujące : 1) Galicja, 2) Poznańskie, 3) Prusy Zachodnie, za wyjątkiem powiatów Sztumskiego (Stuhm), Suskiego (Rosenberg) oraz wschodniej połowy Kwidzyńskiego (Marienwerder), 4) część Prus wschodnich (Warmia).

Galicja jest starożytną dzielnicą Państwa Polskiego, do którego należała od czasów najdawniejszych aż do 1772 r. Wyjątek stanowi dla jej wschodniej części czas od 1091-1340.

Ludność Galicji wynosi 8.025.675 dusz (1910), osiadłych na 78.490 km. kw. i z tego według oficjalnej statystyki austrjackiej 3.200.000 używa języka ruskiego, a 4.700.000 — języka polskiego.

Ludność, używająca języka ruskiego, zamieszkuje wschodnią część kraju i przedstawia tam 58,6 % ogółu ludności. Wśród tej ludności dwa prądy narodowościowe, zwrócone przeciwko polskiemu panowaniu, zarysowały się w ciągu ostatniego pięćdziesięciolecia; jeden z nich, dzięki rosyjskiej propagandzie, dążył do zastąpienia języka ruskiege przez język rosyjski, drugi, protegowany przez rząd wiedeński, a później przez rząd

nalité ruthène puis ukrainienne. Dans la dernière vingtaine d'annés l'ukrainisme prit le dessus suivant l'accroissement de l'influence allemande dans l'Europe centrale et orientale.

Le mouvement ukrainien étant une arme employée par les Allemands contre la Pologne, a pris un caractère essentiellement négatif. Contrairement aux autres mouvements de renaissance nationale, il a produit fort peu dans le domaine intellectuel et dans l'organisation économique du peuple, son énergie se manifestant presque exclusivement dans la lutte politique.

Il faut souligner que 91% de la population ruthène sont des petits cultivateurs ou des ouvriers agricoles. Cela montre pourquoi, même sous la domination de l'Autriche, l'administration de toute la Galicie était exercée par des Polonais : il n'y avait aucun autre élément dans le pays capable de le gouverner.

Cette situation de l'élément ruthène en Galicie n'autorise nullement les prétentions des chefs du mouvement ukrainien à détacher la Galicie orientale de l'Etat polonais. Néanmoins les droits de la nationalité ruthène sont incontestables et il n'y a aucun doute qu'ils seront pleinement respectés en Pologne. Il y a toute raison d'espérer que la conciliation entre Polonais et Ruthènes ne manquera pas d'être réalisée du moment où l'influence austro-allemande hostile à la Pologne cessera d'agir.

Parmi les provinces de la Pologne, la Galicie a une importance toute spéciale en raison de ses ressources naturelles. Elle possède de riches gisements de houille et de sel à l'Ouest et du pétrole et potasse (kainit) à l'Est. C'est à l'extrémité Sud-Est de la Galicie que la Pologne a une frontière commune avec la Roumanie, avec laquelle la Nation polonaise est liée par une amitié traditionnelle et par une communauté d'intérêts. Une entente étroite et une coopération harmonieuse s'imposent à ces pays dans la situation difficile et responsable où ils se trouvent tous les deux.

A partir de l'extrémité méridionale de la Galicie et de la Pologne en même temps, la frontière polonaise suit vers le Nord-Ouest la ligne des Carpathes qui, avec la côte baltique, représentent la meilleure frontière naturelle de la Pologne. Cette frontière correspond à celle de 1772 ; ce n'est que plus à l'Ouest qu'elle demande une rectification dictée par des raisons aussi bien géographiques qu'ethnographiques.

Les enclaves de l'ancien Etat hongrois dans le territoire naturel de la Pologne, les parties des districts (comitats) de Spisz (Zips), d'Orawa (Arva) et de Trenczyn (environs de Czacza), ce dernier formant un saillant entre la Galicie et la Silésie de Cieszyn, enclaves habitées par une population polonaise, sont revendiquées par la Pologne.

A l'Ouest de la Galicie, le territoire revendiqué par la Pologne s'étend sur le duché de Teschen (Cieszyn), partie de la Silésie autrichienne.

Teschen compte sur une superficie de 2.282 km², 435.000 habitants (1910) dont 54,8% de Polonais, 27,1 % de Tchèques et 18 % d'Allemands. La population tchèque est concentrée dans le district de Frydek (78 %) situé au Sud-Ouest du pays, tandis que les Polonais occupent les districts de Teschen (77 %), de Frysztat (64 %) et de Bielsko (78 %). Les Allemands

berliński, starał się wytworzyć narodowość ruską, późniejszą ukraińską. W ciągu ostatnich dwudziestu lat, dzięki wzmożeniu się wpływów niemieckich w Europie środkowej i wschodniej, ruch ukraiński wziął górę.

Będąc narzędziem w walce Niemców z Polakami, ruch ukraiński przybrał charakter czysto negatywny. Wbrew innym ruchom narodowego odrodzenia, zdziałał on bardzo mało w dziedzinie intelektualnej i w ekonomicznym urządzeniu ludności, manifestując swą energię prawie wyłącznie w walkach politycznych.

Trzeba podkreślić, iż 91 % ludności ruskiej należy do drobnych rolników lub pracowników rolnych. To wyjaśnia, dlaczego nawet pod panowaniem austrjackiem, administracja całej Galicji leżała w rękach polskich : kraj nie posiadał żadnych innych czynników, zdolnych do rządzenia.

Taki stan żywiołu ruskiego w Galicji niczem nie uzasadnia pretensji wodzów ruchu ukraińskiego do oderwania Galicji od Państwa Polskiego. Pomimo to prawa narodowości ruskiej są niezaprzeczalne i niema żadnej wątpliwości, iż będą one w całości przez Polskę uszanowane.

Z całą pewnością spodziewać się należy, iż z chwilą gdy ustaną wrogie Polsce wpływy austro-niemieckie, zgodne stosunki zapanują między Polakami a Rusinami.

Galicja zajmuje wśród innych dzielnic polskich specjalnie ważne miejsce z powodu swych naturalnych bogactw. Posiada ona bogate pokłady węglowe i solne na zachodzie oraz naftę i potasz (kainit) na wschodzie. Na jej to południowo-wschodnim krańcu posiada Polska wspólną granicę z Rumunją, z którą naród polski związany jest więzami tradycyjnej przyjaźni i wspólności interesów.

W odpowiedzialnem i trudnem położeniu, w którem się oba kraje znajdują, są one zmuszone do ścisłego porozumienia i harmonijnego ze sobą współżycia.

Począwszy od południowej granicy Galicji i Polski zarazem granica państwa polskiego ciągnie się wzdłuż Karpat, które wraz z wybrzeżem baltyckiem stanowią najlepsze granice naturalne Polski. Granica ta odpowiada dawnej granicy z 1772 r. i tylko na zachodzie wymaga zmiany z powodów tak geograficznych jak etnograficznych.

Części Komitatów Spiskiego (Zips), Orawskiego (Arva) i Trenczyńskiego (okolice Czaczy) klinu wchodzącego między Śląsk i Galicję, które należały do dawnego państwa węgierskiego, a które leżą w granicach naturalnych Polski i posiadają ludność polską — są przez Polskę rewindykowane

Na zachód od Galicji Polska rozciąga swe rewindykacje na księstwo Cieszyńskie (Teschen), stanowiące część Śląska austrjackiego.

Terytorjum ks. Cieszyńskiego (Teschen), obejmujące 2.382 km. kw. jest zamieszkałe przez 435.000 mieszkańców (1910), z których 54,8 % stanowią Polacy, 27 % Czesi, a 18 % Niemcy. Ludność czeska jest skoncentrowana w powiecie Frydeckim (78 %), położonym w Południowo-Zachodniej części kraju, podczas gdy Polacy zajmują powiaty Cieszyński (77 %),

sont dispersés dans les villes et dans les centres industriels du pays.

Parmi les territoires polonais qui n'ont pas appartenu à la Pologne au moment du partage, Teschen fut le premier où la renaissance nationale a commencé. Déjà, en 1848, au congrès slave, le représentant de Teschen manifesta sa nationalité polonaise, et le premier journal fondé en ce pays fut un journal polonais (1848). A partir de cette date les Polonais de Teschen ont resserré de plus en plus les liens qui les unissaient aux autres terres polonaises.

La Pologne revendique toute la partie polonaise du Duché ; elle reconnaît les droits des Tchèques au district de Frydek. Comme la statistique officielle autrichienne est bien loin d'être exacte, ce qui est facile à établir en comparant les résultats des recensements de 1900 et de 1910 (1), ce n'est qu'une commission opérant sur place qui est en mesure de tracer la ligne exacte de délimitation.

En général, la frontière polonaise revendiquée par la Pologne en territoire de Teschen, passe de l'ancienne frontière hongroise (Łomna Górna) en longeant la limite du district de Frydek jusqu'à Gruszów où elle pénètre sur le territoire de la Silésie prussienne.

La Haute-Silésie est le plus important des territoires qui n'avaient pas fait partie de l'Etat polonais en 1772, et que la Pologne revendique actuellement.

La Silésie a appartenu à la Pologne dès ses origines, jusqu'au XIVe siècle, époque à laquelle ses princes de la maison polonaise des Piast ont reconnu la suzeraineté des rois de Bohême et plus tard celle de l'Empire germanique. A partir du XIVe siècle, elle a subi un procès de germanisation graduelle, à laquelle ont résisté seulement le duché de Teschen, la Haute-Silésie (Régence d'Oppeln) et quelques districts de la Silésie moyenne (Régence de Breslau). Le procès de la germanisation de la Silésie basse et moyenne a été achevé sous le régime prussien, après l'annexion de ce pays par Frédéric II.

La partie de la Silésie prussienne revendiquée par la Pologne comprend la régence d'Oppeln à l'exception des districts de Neisse, de Grottgau, d'une partie de ceux de Falkenberg et de Neustadt, puis les districts de Namysłow (Namslau) et Syców (Gross Wartenberg) et une partie de celui de Militsch de la régence de Breslau. Ce territoire représente une superficie de 12.000 km^{2} et 2.100.000 habitants (1910), dont

(1) Dans six communes disputées du district de Frysztat, la différence entre les deux recensements est la suivante :

	1900		1910	
	Polonais	Tchèques	Polonais	Tchèques
Dziećmorowice	2.368	348	740	2.616
Orłowa	3.919	2.233	2.805	4.799
Łazy	4.660	921	3.804	3.829
Pietwałd	3.955	1.226	1.355	5.303
Sucha Dolna	811	610	1.295	837
Sucha Średnia	840	609	1.666	1.289

Frysztacki (64 %) i Bielski (78 %), Niemcy żyją rozproszeni po miastach i centrach handlowych kraju.

Z pośród ziem polskich, nie wchodzących w skład państwa polskiego w chwili rozbiorów, Cieszyńskie pierwsze zaczęło odradzać się narodowo. Już w 1848 na Zjeździe Słowiańskim, reprezentanci Cieszyńskiego manifestowali swą polską przynależność, a pierwszym dziennikiem, który został w tym kraju założony — był dziennik polski (1848). Od tego czasu Polacy cieszyńscy zacieśniali coraz mocniej więzy, łączące ich z innemi ziemiami polskiemi.

Polska żąda całej polskiej części Księstwa Cieszyńskiego; przyznaje prawa Czechów do powiatu Frydeckiego. Wobec tego, że oficjalna statystyka nie jest ścisłą, o czem łatwo się przekonać porównywując rezultaty spisów z 1900 i z 1910 (1) — tylko komisja urzędująca na miejscu może wykreślić ścisłą rozgraniczającą linję.

W ogólnych zarysach, granica której żąda Polska na terytorjum Cieszyńskiem idzie od byłej granicy węgierskiej (Łomna Górna) wzdłuż granicy powiatu Frydeckiego, aż do Gruszowa, gdzie wkracza na terytorjum Śląska Pruskiego.

Śląsk Górny jest najznaczniejszym z krajów, które nie wchodziły do Państwa Polskiego w 1772 r., a którego przyłączenia Polska teraz żąda.

Śląsk należał do Polski od początku jej istnienia aż do XIV wieku, w którym jego książęta z polskiego domu Piastów uznali zwierzchnictwo króla czeskiego, a później cesarstwa niemieckiego. Od XIV w. Śląsk ulegał stopniowej germanizacji, której oprzeć się potrafiły tylko Księstwo Cieszyńskie, Śląsk Górny (Regencja Opolska) i kilka powiatów Śląska Średniego (Regencja Wrocławska). Proces germanizacji Śląska Dolnego i Średniego został ukończony pod panowaniem pruskiem, po zajęciu tych krajów przez Fryderyka II.

Część Śląska Pruskiego, którą Polska rewindykuje, zawiera Regencję Opolską, za wyjątkiem powiatów Niskiego, Grotkowskiego, części Niemodlińskiego, Nowomiejskiego, dalej powiaty Namysłowski i Sycowski oraz część powiatu Milickiego regencji Wrocławskiej.

Terytorjum to obejmuje 12.000 km. kw. i 2.100.000 mieszkańców (1910), z których według oficjalnej statystyki pruskiej 67 % stanowią

(1) W sześciu gminach spornych powiatu Frysztackiego różnica między dwoma spisami jest następująca :

	1900		1910	
	Polaków	Czechów	Polaków	Czechów
Dziećmorowice.....	2.368	348	740	2.616
Orłowa.....	3.919	2.233	2.805	4.799
Łazy.....	4.660	921	3.804	3.829
Pietwałd.....	3.955	1.226	1.355	5.303
Sucha Dolna.....	811	610	1.295	837
Sucha Średnia.....	840	609	1.666	1.289

67 % de Polonais d'après la statistique officielle prussienne. En réalité le pourcentage des Polonais est beaucoup plus grand ; dans la partie centrale et orientale de ce territoire il excède 90 %.

La renaissance nationale de cette province oubliée a commencé dans la dernière cinquantaine d'années. Vers le commencement du siècle présent, la Haute-Silésie a commencé à envoyer au Reichstag des députés qui avec ceux de la Posnanie et de la Prusse occidentale faisaient partie du groupe parlementaire polonais et luttaient contre la politique antipolonaise du Gouvernement.

En dehors des raisons d'ordre national le territoire silésien est revendiqué à cause de sa situation géographique. Il s'enfonce, en effet, profondément dans les terres polonaises entre les provinces de Posnanie, du Royaume de Pologne, de la Galicie et du duché de Teschen. Il forme également un trait d'union entre la Pologne et la République tchéco-slovaque.

Au point de vue économique, la Haute-Silésie a une importance capitale. Sa région minière avoisinant le Royaume de Pologne et la Galicie représente sur la production totale de l'Allemagne 23 % pour la houille, 49 % pour le plomb et 67 % pour le zinc.

La ligne de frontière séparant cette partie polonaise de la Silésie du territoire tchéco-slovaque et allemand, commence près de Gruszów sur la limite de Teschen, passe à l'Ouest de Ratibor, à l'Est de Leobschutz, où la rectification de la frontière tchéco-slovaque, ancienne frontière autrichienne, pourrait être envisagée. Plus au Nord-Ouest elle passe à l'Est de Neustadt, de Falkenberg, de Brig, de Oels et de Millitsch, où elle rencontre la limite de la Posnanie, c'est-à-dire la frontière historique de la Pologne.

La Poznanie a été annexée par la Prusse lors du premier (1772) et du deuxième (1793) partage de la Pologne. Puis elle a fait partie du duché de Varsovie (1807-1815) et au Congrès de Vienne, elle a été réincorporée à la Prusse.

Sur une superficie de 29.000 km^2, elle compte 2.100.000 habitants. La statistique officielle prussienne y dénombre 38 % d'Allemands. En réalité, le pourcentage des Allemands originaires de cette province ne dépasse pas 20 % du total de la population.

La Posnanie a été le berceau de l'État polonais, le pays de la plus ancienne civilisation polonaise et par conséquent, le plus avancé dans sa vie sociale. La masse de sa population se trouve au niveau des pays occidentaux, elle montre aussi le plus d'énergie, la plus grande capacité d'organisation et le patriotisme polonais des plus ardents.

Pour toutes ces raisons cette province représente une valeur primordiale pour l'Etat polonais reconstitué qui réclame ce pays tout entier.

Ici la frontière suit les limites historiques de la Pologne de 1772, à partir du point où finit la nouvelle frontière tracée en Silésie, jusqu'à celui où elle rejoint la Prusse Occidentale.

La Prusse Occidentale à l'exception des districts ci-dessous énumérés, a fait partie intégrale de l'Etat polonais depuis l'année 1466 jusqu'au

Polacy. W rzeczywistości procent Polaków jest o wiele większy; w części środkowej i wschodniej tego terytorjum dosięga on 90%.

Odrodzenie narodowe tej prowincji zaczęło się w ostatniem pięćdziesięcioleciu. Z początkiem bieżącego wieku Śląsk Górny zaczął wybierać do Parlamentu Rzeszy posłów, którzy wraz z przedstawicielami Poznańskiego i Prus Zachodnich tworzyli parlamentarne koło polskie i walczyli przeciwko antypolskiej polityce rządowej.

Oprócz motywów natury narodowej, przemawia za przyłączeniem Śląska do Państwa Polskiego i jego położenie geograficzne. Terytorjum śląskie wchodzi głęboko w ziemie polskie, pomiędzy Poznańskie, Królestwo Kongresowe, Galicję i Księstwo Cieszyńskie, pozatem jest ono łącznikiem między Polską i Republiką Czecho-Słowacką.

Z punktu widzenia ekonomicznego, Śląsk Górny ma pierwszorzędne znaczenie. Jego rejon kopalniany, okalający Królestwo Polskie i Galicję, odnośnie do ogólnej produkcji niemieckiej daje 23 % węgla, 49 % ołowiu i 67 % cynku.

Linja graniczna, oddzielająca część polską Śląska od terytorjum czecho-słowackiego i niemieckiego zaczyna się koło Gruszowa na granicy cieszyńskiego i przechodzi na zachód od Raciborza, na wschód od Głupczyc, gdzie byłaby możliwą poprawka granicy czecho-słowackiej, dawniej austrjackiej. Dalej na północny zachód przechodzi ona na wschód od Nowego-Miasta, Niemodlina, Brzegu, Oleśnicy i Milicza, gdzie spotyka granicę Poznańskiego, t. j. historyczną granicę Polski.

Poznańskie zostało zabrane przez Prusy przy pierwszym (1772) i przy drugim (1793) rozbiorze polskim. Następnie tworzyło ono część Księstwa Warszawskiego (1807-1815) i zostało znów włączonem do Prus przez Kongres Wiedeński.

Poznańskie liczy 2.100.000 mieszkańców na przestrzeni 29.000 km. kw. Oficjalna statystyka niemiecka określa liczbę Niemców na 38%. W rzeczywistości liczba miejscowych Niemców nie przenosi 20 % ogółu ludności.

Poznańskie było kolebką Państwa Polskiego, krajem najdawniejszej polskiej cywilizacji, a wskutek tego krajem najbardziej posuniętym w swem życiu socjalnem.

Ludność w swej masie znajduje się na poziomie cywilizacyjnym krajów zachodnich, posiada najwięcej energji i zdolności organizacyjnych i bardzo gorący polski patrjotyzm.

Z powyższych względów, kraj ten posiada pierwszorzędne znaczenie dla odbudowanego Państwa Polskiego, które żąda przyłączenia go w całości.

W tem miejscu granica idzie granicą historyczną Polski z 1772 r., zacząwszy od punktu, w którym kończy się nowa granica wykreślona na Śląsku, aż do punktu, w którym dosięga ona Prus Zachodnich.

Prusy Zachodnie, za wyjątkiem powiatów wymienionych poniżej, wchodziły w skład Państwa Polskiego od r. 1476 aż do pierwszego rozbioru

BIBLIOTEKA
Wyższej Szkoły Polit.-Wych.

premier partage de la Pologne (1772), date à laquelle elle a été annexée à la Prusse. Seule la ville de Dantzig a été gardée par l'Etat polonais jusqu'au deuxième partage (1793).

Sur une superficie de 25.550 km², la Prusse Occidentale compte 1.703.000 habitants, dont seulement 35 % seraient Polonais suivant la statistique officielle prussienne. Ce chiffre est fort au-dessous de la réalité.

Après l'incorporation de la Prusse Occidentale à l'Etat polonais qui entraînerait l'émigration des fonctionnaires et des militaires importés dans le pays, d'une part, et qui relèverait le moral de la population terrorisée et germanisée, les Polonais s'y trouveraient sans doute en grande majorité.

La population allemande de cette province est concentrée principalement à l'embouchure de la Vistule et également dans les districts du Sud-Ouest : Deutsch-Krone (Wałcz), Schlochau (Człuchów). Ces deux derniers districts peuvent être en grande partie cédés à l'Allemagne. La Pologne demanderait en échange l'extrémité orientale de la Poméranie : les districts de Lauenburg, Bytów et une partie du district de Stolp, dont elle perdit les deux premiers en 1657 et qui lui sont nécessaires pour des raisons géographiques. De la sorte, la frontière polonaise entre la Pologne et l'Allemagne passerait depuis la Posnanie, à l'Est de la ville Deutsch-Krone, à l'Ouest des villes Flattow et Schlochau et enfin à l'Est de Stolp, continuant au delà jusqu'à la côte baltique.

La Prusse Occidentale forme un tout géographique avec la Prusse Orientale dont la plus grande partie avec le centre à Koenigsberg est entièrement germanisée. L'existence de ce territoire allemand séparé de l'Allemagne par le territoire national polonais de la Prusse Occidentale devient un problème d'une plus haute importance pour l'avenir de la Nation polonaise. De la solution de ce problème dépend le sort de la Pologne. Si la partie allemande de la Prusse Orientale restait une partie intégrale de l'Etat allemand, cela impliquerait la continuation de la domination allemande sur le territoire national polonais de la Prusse Occidentale, y compris le port polonais de Dantzig. La Pologne séparée de la mer par les possessions allemandes serait à la merci de l'Allemagne dans ses relations avec les autres pays comme on le voit dans la situation actuelle.

La seule condition de la vraie indépendance de la Pologne lui permettant de prendre des responsabilités sérieuses en Europe Orientale et de ne pas tomber sous l'influence allemande, consiste dans la désannexion de la Prusse Orientale de l'Allemagne et dans la restitution à la Pologne de la Prusse Occidentale (sauf les rectifications de frontières déjà mentionnées) et, dans la Prusse Orientale, de la Warmie qui a appartenu à la Pologne jusqu'au premier partage.

De plus, la Pologne revendique toute la zone méridionale de la Prusse Orientale qui n'a point fait partie intégrale de l'Etat polonais,

Polski (1772), podczas którego zostały przez Prusy zabrane. Jedynie miasto Gdańsk zostało przy Polsce aż do drugiego rozbioru (1793). Prusy Zachodnie liczą na przestrzeni 25.550 km. kw. 1.703.000 mieszkańców, z których, według statystyki oficjalnej niemieckiej, tylko 35 % stanowiliby Polacy. Liczba ta o wiele niższą jest od rzeczywistości.

Włączenie Prus Zachodnich do Państwa Polskiego pociągnęłoby za sobą z jednej strony emigrację napływowych urzędników i wojskowych, z drugiej — podniosłoby duch ludności teroryzowanej i germanizowanej, co prawdopodobnie miałoby za skutek — wykazanie większości polskiej w tym kraju.

Ludność niemiecka skoncentrowana jest głównie przy ujściu Wisły oraz w powiatach południowo-zachodnich : Waleckim i Człuchowskim. Dwa te powiaty mogą być w znacznej części odstąpione Niemcom, wzamian Polska domagać się będzie wschodniego krańca Pomorza : powiatów Lęborskiego, Bytowskiego, części powiatu Słupskiego; dwa pierwsze z tych powiatów straciła Polska w 1657 r., a wszystkie ze względów geograficznych są dla niej niezbędne. W ten sposób granica polsko-niemiecka przechodziłaby mijając Poznańskie na wschód od miasta Wałcz, na zachód od miast Złotów i Człuchow, na wschód Słupska i dalej aż do wybrzeża Bałtyku.

Prusy Zachodnie tworzą z Prusami Wschodniemi całość geograficzną, której ośrodkiem jest Królewiec, całość w większej części zupełnie zniemczoną. Kwestja bytu terytorjum narodowego polskiego Prus Zachodnich ma pierwszorzędne znaczenie dla narodu polskiego : od rozwiązania tej kwestji zależy los Polski. W razie gdyby niemiecka część Prus Wschodnich pozostała nadal nieodłączną częścią państwa niemieckiego, taki stan rzeczy równałby się utrzymaniu władzy Niemców na terytorjach polskich Prus Zachodnich wraz z portem polskim Gdańskiem. Polska oddzielona ziemiami niemieckiemi od morza pozostałaby pod względem stosunków z innymi krajami na łasce Niemców, tak jak się to dzieje w obecnych warunkach.

Warunkiem niezbędnym dla zapewnienia Polsce rzeczywistej niezależności, któraby pozwoliła jej zająć poważne odpowiedzialne stanowisko we wschodniej Europie i ustrzedz się od wpływów niemieckich, byłoby jedynie odłączenie Prus Wschodnich od Państwa Niemieckiego, a następnie zwrócenie Polsce Prus Zachodnich (z uwzględnieniem sprostowań granic wyżej wymienionych) i w Prusach Wschodnich, oddanie Polsce Warmji, która należała do niej do czasów pierwszego rozbioru.

Pozatem, Polska żąda zwrotu całego pasa południowego Prus Wschodnich, który nie wchodził w skład Państwa Polskiego, ale którego ludność jest bezsprzecznie polska, a odsetek jej dosięga 71 % (wedlug oficjalnych statystyk szkolnych).

Ludność tej części terytorjów polskich najpóźniej zaczęła brać udział

mais qui est habitée par une population indiscutablement polonaise, dont le pourcentage s'élève jusqu'à 71 % (d'après la statistique scolaire officielle).

La population de cette partie du territoire polonais a été la dernière à participer dans la vie de la Nation. Le réveil national ne s'y est manifesté qu'au cours des vingt dernières années.

La région Nord-Est de la province qui comprend l'embouchure du Niémen et qui est habitée par une population lithuanienne doit être incorporée à la Lithuanie pour être unie avec elle à l'Etat polonais. Le reste de la Prusse Orientale, pays allemand avec la ville de Koenigsberg (superficie 19.000 km², population 1.070.000), peut avoir une existence indépendante comme une république placée sous la protection de la Ligue des Nations.

La frontière entre la Pologne et cette république devra passer depuis Frischhaf, à l'Est de Braunsberg, en longeant l'ancienne frontière de la Pologne jusqu'aux environs de Sensburg, puis au delà, au Nord de Loetzen, au Sud et à l'Est de Goldap, à l'Est et au Nord de Gumbinnen, pour aboutir à la côte de Kurischhaf au Nord-Est de Labiau.

(Signé) : Roman Dmowski.

w życiu narodowem. Odrodzenie świadomości narodowej objawia się tam zaledwo od lat 20.

Część północno-wschodnia tej prowincji położona nad ujściem Niemna i zamieszkana przez ludność litewską, powinna być wcielona do Litwy i wraz z Litwą połączyć się z Państwem Polskiem.

Reszta Prus Wschodnich, stanowiących kraj czysto niemiecki z głównem miastem Królewcem (powierzchnia 19.000 km. kw., ludność 1.070.000) może istnieć niezależnie jako republika pod protektoratem Ligi Narodów.

Granica pomiędzy republiką tą i Polską powinna przechodzić, poczynając od zatoki Fryskiej (Świeżej), na wschód od Brunsbergi, wzdłuż dawnych granic Polski aż do okolic Ządzborka i następnie na północ od Gombina — dochodzić do wybrzeża zatoki Kurońskiej na północny — wschód od Libawy.

(podpisano) Roman Dmowski.

4.

Nota Komisji do spraw polskich z dn. 20 marca do Rady najwyzszej Panstw sprzymierzonych w sprawie granicy zachodniej Polski.

NOTE PRÉSENTÉE AU CONSEIL SUPRÊME DES ALLIÉS PAR LA COMMISSION DES AFFAIRES ÉTRANGÈRES

La Commission des Affaires polonaises a reçu des instructions à l'effet d'examiner à nouveau ses propositions relatives à la frontière occidentale de la Prusse Orientale « à la lumière des échanges de vue qui ont eu lieu au Conseil suprême le 19 mars ».

Ces échanges de vue ont eu pour point de départ l'objection que le nombre d'Allemands qu'on proposait d'inclure dans les limites du nouvel Etat polonais était excessif et il a été indiqué que cette objection s'appliquait d'une façon particulière à la région comprise entre la Vistule et la frontière occidentale de la Prusse Orientale, telle qu'elle a été proposée.

Les propositions de la Commission des Affaires polonaises étaient basées en premier lieu sur la répartition ethnographique des deux peuples intéressés; mais il a été reconnu que, dans certaines régions particulières, d'autres considérations pouvaient se présenter, qui étaient assez puissantes pour primer des faits d'une nature purement ethnographique. Ceci s'appliquait à la région qui fut signalée à l'attention du Conseil suprême, dans sa séance du 19 mars, la Commission étant d'avis qu'elle avait le devoir d'attribuer à la Pologne le chemin de fer Dantzig-Mlava-Varsovie sur toute sa longueur :

a) Afin que la Pologne pût avoir un accès *sûr* à la mer ;

b) Etant donné que la valeur économique de la voie ferrée ne résiderait que dans son emploi comme moyen de communication entre les différentes parties de la Pologne;

c) Etant donné que c'est de beaucoup la voie ferrée la plus courte entre le port de la Pologne et la capitale de la Pologne.

La Commission a jugé que ces considérations l'emportaient sur le fait que ce tracé entrainait l'annexion de deux régions : le cercle (Kreis) de Rosenberg et la partie du cercle (Kreis) de Marienwerder située à l'Est de la Vistule) où non seulement prédomine l'élément allemand, mais qui avaient aussi fait partie de la Prusse Ducale ou Orientale pendant plusieurs siècles. La population totale de ces deux régions, d'après les chiffres certainement tendancieux du recensement de 1910, est de 73.000 Allemands et 7.000 Polonais. On doit faire remarquer que toutes les autres régions attribuées à la Pologne à l'Est de la Vistule sont historiquement territoires polonais, à l'exception d'une région restreinte à l'extrême Sud, où se trouve une population de Polonais protestants.

En ce qui concerne les 73.000 Allemands des cercles (Kreise) de Rosenberg et de Marienwerder, on doit faire observer que, bien que leur

NOTA PRZEDSTAWIONA RADZIE NAJWYZSZEJ SPRZYMIERZONYCH PRZEZ KOMISJE DO SPRAW POLSKICH

Komisja do spraw polskich otrzymała instrukcję by na nowo rozpatrzyć propozycje dotyczące granicy zachodniej Prus Wschodnich « w świetle wymiany zdań », która miała miejsce w Radzie Najwyższej dn. 19 marca.

Powyższa wymiana zdań miała za punkt wyjścia objekcję, iż ilość Niemców, którą proponowano włączyć w granice nowego państwa polskiego, była zbyt wielka, było też wskazane, że objekcja ta dotyczy szczególnie terytorjum zawartego między Wisłą a zaproponowaną granicą zachodnią Prus Wschodnich.

Propozycje Komisji do Spraw Polskich były oparte przedewszystkiem na rozsiedleniu dwóch narodów o które chodzi; lecz uznano, że w niektórych okręgach mogły narzucać się pewne względy, które mogły być dość poważne, by przeważyć nad faktami natury czysto etnograficznej. To właśnie dotyczyło okręgu, na który zwrócono uwagę Radzie Najwyższej na posiedzeniu 19 marca, gdyż Komisja była tego zdania, że obowiązkiem jej było przyznanie Polsce kolei Gdańsk-Mława-Warszawa na całej jej długości:

a. — Ażeby Polska miała *pewny* dostęp do morza;

b. — zważywszy że wartość gospodarcza kolei polegałaby li tylko na jej użytkowaniu jako środka komunikacji między różnemi częściami Polski;

c. — zważywszy, że jest to kolej najkrótsza między portem Polski a stolicą Polski.

Komisja sądziła że względy powyższe przeważały nad faktem, iż przyznanie kolei Polsce pociągało za sobą aneksję dwóch okręgów : powiat (Kreis) Suski i część powiatu (Kreis) Kwidzyńskiego położona na wschód od Wisły, gdzie nietylko przeważa żywioł niemiecki, lecz które należały do Prus Książecych czyli Wschodnich w ciągu kilku stuleci. Ogół ludności tych dwóch okręgów, według cyfr z pewnością tendencyjnych spisu z r. 1910, wynosił 73.000 Niemców i 7.000 Polaków. Należy zaznaczyć, że wszystkie inne okręgi przyznane Polsce na wschód od Wisły są pod względem historycznym terytorjami polskiemi, za wyjątkiem niewielkiego okręgu na skrajnem południu, gdzie jest ludność polska protestancka.

Co się tyczy owych 73.000 Niemców w powiatach (Kreise) Suskim i Kwidzyńskim, to należy zaznaczyć, że choć ich życzenie by byli traktowani

prétention à un traitement spécial soit indubitablement renforcée par leurs liens historiques avec la Prusse Orientale, la nature compliquée et anormale de la frontière historique de la Prusse Orientale rend presque impossible de suivre cette frontière. Le Gouvernement prussien lui-même l'a reconnu en excluant ces régions de la Prusse Orientale et en les incorporant à la Prusse Occidentale à laquelle elles appartiennent au point de vue géographique.

En outre, il est impossible d'attribuer la totalité de cette région à la Prusse Orientale, car cela permettrait aux Allemands de commander entièrement la Vistule, et le principe historique dans cette région doit donc dans tous les cas être primé par d'autres considérations même en dehors de la question du chemin de fer Dantzig-Mlawa.

Prenant en considération les faits et arguments ci-dessus, la Commission reste d'avis que l'importance qu'il y a pour la Pologne à garder la maitrise complète de la voie ferrée Dantzig-Mlawa-Varsovie prime les arguments historiques et ethnographiques en faveur de l'Allemagne dans cette région.

Au sujet de la question générale du nombre d'Allemands inclus dans la Pologne, on doit remarquer que les statistiques dans les 3e et 4e colonnes de l'Annexe III (B) du Rapport de la Commission se rapportent uniquement à la bande d'ancien territoire allemand que l'on propose d'inclure dans le nouvel Etat polonais.

Tant que la frontière orientale de la Pologne n'aura pas été définitivement fixée, il est impossible de prévoir d'une manière précise la population totale du nouvel État, mais le chiffre atteindra probablement environ 25 millions d'habitants. La totalité de la population allemande dans cette région, en y comprenant celle qui est attribuée à la Pologne d'après les propositions du rapport de la Commission, ne se montera pas à plus de 3 millions ; les Allemands constitueront ainsi, au plus, un huitième environ de la population totale, sans tenir compte de l'émigration considérable d'Allemands qui s'ensuivra certainement et pour laquelle on stipule en ce moment toutes facilités dans les clauses du Traité.

La Commission a fait une étude minutieuse et approfondie de la répartition ethnographique dans les territoires contigus aux nouvelles frontières proposées. Sur cinq points seulement (en laissant le couloir de Dantzig hors de la question) on s'est écarté d'une manière appréciable de la ligne ethnographique, et le nombre total d'Allemands intéressés ne dépasse pas 200.000. Les raisons économiques et autres qui ont amené la Commission à prendre les décisions en question ont déjà été expliquées dans la partie III (*a* à *e*) de son rapport, et le caractère concluant de ces raisons n'a pas été mis en question.

Dès lors, un fait général apparaît, à savoir que le grand nombre d'Allemands attribués à la Pologne est avant tout le résultat du mélange intime des races dans cette partie de l'Europe et ne provient pas de ce que la Commission aurait négligé de tenir compte des faits ethnographiques.

Avant le partage de la Pologne, il y a eu de fortes minorités allemandes fixées d'une manière permanente sur territoire polonais. Depuis le partage, et plus spécialement depuis la création de l'Empire allemand, l'énergie

odrębnie jest niewątpliwie poparte przez ich związki historyczne z Prusami Wschodniemi, to jednak linja skomplikowana i nienormalna granicy historycznej Prus Wschodnich robi rzeczą prawie niemożliwą trzymanie się tej granicy, Rząd pruski przyznał to wyłączając te okręgi z Prus Wschodnich i przyłączając je do Prus Zachodnich, do których należą pod względem geograficznym.

Zresztą jest rzeczą niemożliwą przyznanie całości tego okręgu Prusom Wschodnim, gdyż to pozwoliłoby Niemcom panowanie całkowite nad Wisłą, a zasada historyczna musi w tym okręgu w każdym razie ustąpić przed innemi względami, nawet jeśli się pominie kwestję kolei Gdańsk-Mława.

Zważywszy fakty i argumenty powyżej przytoczone, Komisja pozostaje przy swem zdaniu, że znaczenie jakie ma dla Polski zachowanie posiadania kolei żelaznej Gdańsk-Mława-Warszawa przeważa nad argumentami historycznemi i etnograficznemi, przemawiającemi na korzyść Niemców w tym okręgu.

W przedmiocie zagadnienia ogólnego ilości Niemców, włączonych do Polski, należy zauważyć, że dane statystyczne w rubrykach 3. 4. aneksu III (B) Raportu Komisji odnoszą się wyłącznie do pasa dawnego terytorjum niemieckiego, które się proponuje włączyć do nowego Państwa Polskiego.

Dopóki granica wschodnia Polski nie będzie ostatecznie ustalona, jest rzeczą niemożliwą przewidzieć w sposób dokładny ilość całej ludności nowego Państwa, liczba ta dojdzie prawdopodobnie do 25 miljonów mieszkańców. Ogół ludności niemieckiej w tym okręgu, wliczając w to i tę ludność, której przyznanie Polsce zawarte jest w propozycjach raportu Komisji, nie będzie większą niż 3 miljony; Niemcy stanowić będą w ten sposób co najwyżej około 1/8 ogółu ludności, nie biorąc pod uwagę znacznej emigracji Niemców, która nastąpi niewątpliwie i dla której formułuje się obecnie wszelkie ułatwienia w klauzulach Traktatu.

Komisja przeprowadziła badanie szczegółowe i gruntowne rozsiedlenia ludności na terytorjach przylegających do proponowanej granicy. Tylko w pięciu punktach (wyłączając kurytarz Gdański) odchylono się w sposób poważniejszy od linji etnograficznej, a ilość Niemców wchodzących w rachubę nie przewyższa 200.000. Względy ekonomiczne i inne, które doprowadziły Komisję do powzięcia decyzji o których mowa, były już wyjaśnione w części III (punkt *a-e*) jej Raportu, a siła dowodowa tych względów nie była zakwestjonowana. Ukazuje się tedy fakt ogólny, że znaczna ilość Niemców przyznanych Polsce jest przedewszystkiem rezultatem wielkiego pomięszania ras w tej części Europy, a nie pochodzi stąd, że Komisja zaniedbała brania pod uwagę danych etnograficznych.

Przed podziałem Polski były już poważne mniejszości niemieckie zamieszkałe stale na terytorjum polskiem. Od czasu podziału, a szczególnie od czasu utworzenia Cesarstwa Niemieckiego, olbrzymia energja jednego z

immense d'un des plus puissants parmi les États modernes a été appliquée à la germanisation de cette région par tous les moyens possibles, et les mesures les plus extrêmes ont été prises pour maintenir et augmenter la proportion des Allemands par rapport aux Polonais. La minorité allemande dans la région attribuée à la Pologne n'est pas réunie tout ensemble dans les limites occidentales du territoire polonais, mais est disséminée dans toute la région et intimement mélangée à la population polonaise. Si malheureuse que puisse être l'inclusion de la minorité allemande dans l'État polonais, il n'est pas d'ajustement ou de modification de la frontière qui puisse éviter ce résultat.

La conclusion générale est que la cession du chemin de fer de Mlawa est un facteur relativement secondaire par rapport au grand nombre d'Allemands à inclure dans l'État polonais, et la Commission déclare respectueusement que ses propositions primitives lui paraissent offrir la meilleure solution possible du problème dont on lui demandait la solution.

20 mars 1919.

najpotężniejszych państw nowoczesnych była wydatkowana na germanizację tego okręgu wszelkiemi możliwymi sposobami, najskrajniejsze środki były zastosowane by utrzymać i powiększyć proporcję Niemców w stosunku do Polaków. Mniejszość niemiecka w okręgu przyznanym Polsce nie jest zgromadzona na krańcu zachodnim terytorjum polskiego, lecz jest rozproszona po całym okręgu i pomięszana z ludnością polską. Jakkolwiek niepożądane być może włączenie mniejszości niemieckiej do Państwa Polskiego, niema możności wprowadzenia przystosowania lub zmiany granicy, któreby mogło doprowadzić do uniknięcia tego rezultatu.

Wniosek ogólny brzmi, że odstąpienie kolei mławskiej jest czynnikiem względnie drugorzędnym w stosunku do znacznej ilości Niemców, którzy mają być włączeni do Państwa Polskiego i Komisja ma zaszczyt oświadczyć, iż wydaje się jej że jej propozycje pierwotne dają najlepsze rozwiązanie zagadnienia, którego rozwiązania domagano się od niej.

20 Marca 1919.

5.

Artykuły dotyczące Polski, zawarte w projekcie przedstawionym Delegacji niemieckiej, w Wersalu dn. 7 maja 1919 roku: Część II, art. 27 ustęp 7; art. 28, 29, 30; Część III: sekcja VIII, art. 87 do 93; sekcja IX, art. 94 do 98; sekcja XI, art. 100 do 108.

CONDITIONS DE PAIX AVEC L'ALLEMAGNE

II

FRONTIÈRES D'ALLEMAGNE

Article 27.

7. — Avec la Pologne :

Du point ci-dessus défini, vers le Nord et jusqu'au sommet du saillant de la limite Est du cercle de Falkenberg, situé à 3 kilomètres environ à l'Est de Puschine :

Une ligne à déterminer sur le terrain passant à l'Est de Zulz;

de là, la limite Est du cercle de Falkenberg, puis la limite entre la Haute et la Moyenne Silésie, puis la frontière Ouest de Posnanie jusqu'à la Bartsch, puis le cours de cette rivière vers l'aval, puis la limite entre les cercles de Guhrau et de Glogau vers le Nord, puis la limite de la Posnanie vers le Nord-Est jusqu'à son point de rencontre avec la limite entre les cercles de Lissa et de Fraustadt;

de là, vers le Nord-Ouest et jusqu'à un point à choisir sur la route entre les localités de Unruhstadt et de Kopnitz :

une ligne à déterminer sur le terrain passant à l'Ouest des localités de Geyrsdorf, Brenno, Fehlen, Altkloster, Klebel et à l'Est des localités suivantes : Ulbersdorf, Buchwald, Ilgen, Weine, Lupitze, Schwenten;

de là, vers le Nord et jusqu'au point le plus septentrional du lac Chlop:

une ligne à déterminer sur le terrain suivant la ligne médiane des lacs; toutefois la ville et la station de Bentschen (y compris la jonction des lignes Schwiebus-Bentschen et Zullichau-Bentschen) restant en territoire polonais;

de là, vers le Nord-Est et jusqu'au point de rencontre des limites des cercles de Schwerin, de Birnbaum et de Meseritz :

une ligne à déterminer sur le terrain passant à l'Est de Betsche;

WARUNKI POKOJU Z NIEMCAMI.

II

GRANICE NIEMIEC

Artykuł 27

7. *Z Polską.*

Od punktu powyżej określonego ku północy aż do wierzchołka występu, który tworzy wschodnia granica powiatu Falkenberg, położonego mniej więcej o 3 kilometry na wschód od Puszyna :

linja, która będzie oznaczona na miejscu na wschód od Zulż ;

stamtąd wschodnia granica powiatu Falkenberg, następnie granica pomiędzy Górnym i Środkowym Śląskiem, następnie zachodnia granica Poznańskiego aż do rzeki Barycz (Bartch), dalej łożysko tej rzeki, w kierunku jej ujścia, następnie granica pomiędzy powiatami Góra (Guhrau) i Głogów (Glogau) w kierunku północnym, dalej granica Poznańskiego w kierunku północno-wschodnim aż do miejsca w którem granica ta spotyka granicę powiatów Leszno (Lissa) i Wschowa (Fraustad) ;

stamtąd w kierunku północno-zachodnim aż do punktu, który będzie obrany na drodze pomiędzy miejscowościami Kargowo (Unruhstadt) i Kopnicą (Kopnitz) ;

linja, która będzie oznaczona na miejscu, przechodząca na zachód od miejscowości : Geyrsdorf (Łęka), Brenno (Brenno), Filehne (Wieleń), Altkloster (Kaszczor), Kiebel (Kębłowo) i na wschód od miejscowości Ulbersdorf (Olbrachcice), Buchwald (Bukowe), Ilgen (Lgiń), Weine (Wijewo), Lupitze (Łupice), Schwenten (Świętno) ;

stamtąd w kierunku północnym aż do najdalej na północ wysuniętego punktu jeziora Chlop (Chłop) :

linja, która będzie oznaczona na miejscu a przejdzie środkiem jezior ; jednakże miasto i stacja Bentchen (Zbąszyn), włącznie z łącznicą linji Schwiebus Bentchen (Świebodzina-Zbąszyn) i Zullichau-Bentchen (Cylikowa-Zbąszyn), pozostają na terytorjum polskiem ;

stamtąd w kierunku północno-północno-wschodnim aż do punktu zetknięcia się z granicami powiatów Schwerin (Skwierzyńskiego), Birnbaum (Międzychodzkiego), i Meseritz (Międzyrzeckiego) ;

de là et vers le Nord, la limite séparant les cercles de Schwerin et de Birnbaum puis vers l'Est la limite du Nord du gouvernement de Posen, puis vers le Nord-Est la limite entre les cercles de Filehne et Czarnikau, puis le cours de la Netze vers l'amont, puis vers le Nord la limite Est du cercle de Czarnikau jusqu'à son point de rencontre avec la limite Nord de la Posnanie ;

de là, vers le Nord-Est et jusqu'à un point de la frontière de Posnanie située à l'extrémité du saillant à 5 kilomètres environ Ouest-Nord-Ouest de Schneidemuhl :

une ligne à déterminer sur le terrain ;

de là, la frontière de Posnanie jusqu'à son point de rencontre avec la limite entre les cercles de Flatow et de Deutschkrone ;

de là, vers le Nord-Est et jusqu'à la cote 205 (environ 5 kilomètres à l'Ouest-Nord-Ouest de Konitz) :

une ligne à déterminer sur le terrain à peu près parallèlement à la voie ferrée Schneidemuhl-Konitz et à environ 8 kilomètres à l'Ouest de celle-ci et passant à l'Ouest des localités de Annafeld, Gresonse, Friedland, Steinborn, Jenznik, Niesewanz et à l'Est des localités de Sakollno, Wengerz, Gursen, Radawnitz, Lanken, Damnitz, Schlochau (tout en laissant en territoire allemand le chemin de fer Hammerstein-Schlochau-Prechlau), Lichtenhagen, Richnau ;

de là, vers le Nord la limite entre les cercles de Konitz et de Schlochau, puis la limite de la Prusse Occidentale jusqu'à l'extrémité septentrionale du saillant à environ 8 kilomètres Sud-Est de Lauenburg ;

de là, vers le Nord et jusqu'à la mer Baltique :

une ligne, à déterminer sur le terrain, passant à l'Est des villages de Hohenfelde, Saulin, Chottschow, suivant la ligne médiane des lacs situés à l'Est de ces localités et passant par cote 32 à environ 5 kilomètres Nord Nord-Ouest d'Ossecken.

Art. 28. — Les frontières de la Prusse Orientale seront déterminées comme il suit sous réserve des dispositions des articles 94 et 96 de la Section XI (Prusse Orientale) de la Partie III.

D'un point situé sur la côte de la mer Baltique à environ 1 kilomètre 500 au Nord de l'église du village de Probbernau et dans une direction de 159° (à compter du Nord vers l'Est) :

une ligne d'environ 2 kilomètres, à déterminer sur le terrain ;

de là, en ligne droite sur le feu situé au coude du chenal d'Elbing au point approximatif : latitude 54° 19′ 1/2 N., longitude 19° 26′ E. de Greenwich ;

de là, jusqu'à l'embouchure la plus orientale de la Nogat dans une direction approximative de 209° (à compter du Nord vers l'Est) ;

de là, vers l'amont, le cours de la Nogat jusqu'au point où cette rivière quitte la Vistule (Weichsel) ;

linja do oznaczenia na miejscu na wschód od Bentch (Zbąszyn) ;

stamtąd ku północy, granica dzieląca powiaty Schwerin (Skwierzyński) i Birnbaum (Międzychodzki), następnie ku wschodowi północna granica Poznańskiego, następnie ku północnemu-zachodowi granica powiatów Filehne (Wieleń) i Czarnikau (Czarnków), następnie łożysko Noteci w górę rzeki, następnie ku północy, wschodnia granica powiatu Czarnikau (Czarnków) aż do punktu w którym spotyka się z północną granicą Poznańskiego;

stamtąd w kierunku północno-wschodnim, aż do najdalej wysuniętego punktu występu granicy Poznańskiego, położonego mniej więcej o 5 kilometrów na północny zachód od Schneidemuhl (Piły):

linja, która będzie oznaczona na miejscu;

stamtąd granica Poznańskiego aż do punktu zetknięcia się z granicą pomiędzy powiatami Flatow (Złotów) i Deutsch-Krone (Wałcz);

stamtąd ku północno-zachodowi aż do wzgórza 205 (mniej więcej o 5 kilometrów na północo-zachód od Konitz (Chojnice) :

linja do oznaczenia na miejscu, mniej więcej równolegie do drogi żelaznej Schneidemuhl-Konitz (Piła-Chojnice) w odległości mniej więcej 8 kilometrów od tej ostatniej. Linja ta przechodzić będzie na zachód od miejcowości Annafeld, Gresonse, Friedland (Frydląd), Steinborn, Jenznik (Jęczonki), Niesewanz (Nieżywięć) i na wschód od miejscowości Sakollno, Wengerz, Gursen, Radawnitz, Lanken, Damnitz, Schlochau (Człuchów), pozostawiając na terytorjum niemieckiem drogę żelazną Hammerstein-Schlochau-Prechlau), Lichtenchagen, Richnau ;

stamtąd ku północy granica dzieląca powiaty Konitz (Chojnicki) i Schlochau (Człuchowski), następnie granica Prus Zachodnich aż do najdalej na północ wysuniętego punktu występu tej granicy, mniej więcej o 8 kilometrów na południowy-wschód od Lauenburg (Lębork);

stamtąd ku północy aż do morza Bałtyckiego ;

linja, która oznaczona będzie na miejscu, przechodząca na wschód od wsi Hohenfelde (Wysokie Pole), Saulin (Sawulino), Chottschow (Choczewo) środkiem jezior położonych na wschód od tych miejscowości i przecinająca wzgórze 32, mniej więcej o 5 kilometrów na północno-północny-zachód od Ossecken.

Art. 28. — Granica Prus Wschodnich oznaczy się jak następuje z zastrzeżeniem postanowień Działu IX (Prusy Wschodnie) Część III :

od punktu położonego na wybrzeżu Bałtyku około 1 1/2 km. na północ od kościoła wsi Probbernau, pod kątem 150° (licząc od północy ku wschodowi) :

linja, mniej więcej dwukilometrowa do oznaczenia na miejscu ;

stąd w linji prostej przez latarnię umieszczoną w kolanie kanału elbląskiego, mniej więcej od punktu : 54°19, 1/2 północnej szerokości, 19°26, wschodniej długości od Greenwich ;

stąd do najbardziej na wschód położonego ujścia Nogatu, mniej więcej pod kątem 209°, licząc od północy ku wschodowi ;

stąd biegiem Nogatu w górę do punktu, gdzie oddziela się ta rzeka od Wisły ;

de là, le chenal de navigation principal de la Vistule, vers l'amont, puis la limite Sud du cercle de Marienwerder, puis celle du cercle de Rosenberg vers l'Est jusqu'à son point de rencontre avec l'ancienne frontière de la Prusse orientale;

de là, l'ancienne frontière entre la Prusse occidentale et la Prusse orientale, puis la limite entre les cercles d'Osterode et de Neidenburg, puis vers l'aval le cours de la rivière Skottau, puis vers l'amont le cours de la Neide, jusqu'au point situé à environ 5 kilomètres à l'Ouest de Bialutten et le plus rapproché de l'ancienne frontière de Russie.

De là, vers l'Est, et jusqu'à un point immédiatement au Sud de l'intersection de la route Neidenburg-Mlava et de l'ancienne frontière de Russie :

Une ligne à déterminer sur le terrain passant au Nord de Bialutten;

de là, l'ancienne frontière de Russie jusqu'à l'Est de Schmalleningken, puis vers l'aval le chenal de navigation principal du Niemen (Memel), puis le bras Skierwieth du Delta jusqu'au Kurisches Haff;

de là, une ligne droite jusqu'au point de rencontre de la rive orientale de la Kuriche Nehrung et de la limite administrative, à quatre kilomètres environ au Sud-Ouest de Nidden;

de là, cette limite administrative jusqu'à la rive occidentale de la Kurische Nehrung.

Art. 29. — Les frontières telles qu'elles viennent d'être décrites sont tracées en rouge sur une carte au millionième, qui est annexée au présent Traité sous le numéro 1.

En cas de divergences entre le texte du Traité et cette carte ou toute autre carte annexée, c'est le texte qui fera foi.

Art. 30. — En ce qui concerne les frontières définies par un cours d'eau, les termes « cours » ou « chenal » employés dans les descriptions du présent Traité signifient : d'une part, pour les fleuves non navigables, la ligne médiane du cours d'eau ou de son bras principal, et d'autre part, pour les fleuves navigables, la ligne médiane du chenal de navigation principal. Toutefois, il appartiendra aux Commissions de délimitation prévues par le présent Traité de spécifier si la ligne frontière suivra, dans ses déplacements éventuels, le cours ou le chenal ainsi défini, ou si elle sera déterminée d'une manière définitive par la position du cours ou du chenal, au moment de la mise en vigueur du présent Traité.

stąd głównem korytem żeglownem Wisły w górę, dalej południową granicą powiatu kwidzyńskiego, dalej takąż granicą powiatu suskiego ku wschodowi do punktu jej zetknięcia się z dawną granicą Prus Wschodnich ;

stąd dawną granicą między Prusami Zachodniemi a Prusami Wschodniemi, dalej granicą między powiatami ostródzkim a niborskim, biegem Szkotewki w dół rzeki, dalej w górę Ni ły aż do punktu położonego mniej więcej 5 kilometrów na zachód od Białut, a najbardziej zbliżonego do dawnej granicy rosyjskiej ;

stąd ku wschodowi do punktu leżącego bezpośrednio na południe od przecięcia się drogi Niborg-Mława z dawną granicą rosyjską :

linja, mająca się oznaczyć na miejscu, a biegnąca na północ od Białut ;

stąd dawną granicą rosyjską aż na wschód od Smolnik, dalej w dół głównego żeglownego koryta Niemna, dalej odnogą Skierwieth jego delty aż do zalewu kurońskiego ;

stąd linją prostą do punktu zetknięcia się wschodniego brzegu mierzei kurońskiej i granicy administracyjnej, mniej więcej 4 km. na południo-zachód od Nidden ;

stąd tą granicą administracyjną do zachodniego brzegu mierzei kurońskiej (1).

Art. 29. — Granice, tu opisane, oznaczone są czerwono na mapie o podziale 1 : 1.000.000, dołączonej do niniejszego Traktatu pod Nr. 1.

W razie różnic między tekstem Traktatu a tą lub jakąkolwiek inną dołączoną mapą rozstrzyga tekst.

Art. 30. — Co się tyczy granic wyznaczonych biegiem rzek, terminy « bieg » lub « koryto » użyte w opisach niniejszego Traktatu, oznaczają : z jednej strony, przy rzekach nieżeglownych, linję środkową rzeki lub jej głównego ramienia, z drugiej strony, przy rzekach żeglowych, linję środkową głównego koryta żeglownego. W każdym razie będzie rzeczą Komisji granicznych, przewidzianych przez niniejszy Traktat, oznaczyć szczegółowo, czy przy ewentualnych zmianach wodnych granica pójdzie w ten sposób określonym biegiem lub korytem, czy też ustali się ją na stałe według położenia rzeki lub koryta w chwili, kiedy niniejszy Traktat uzyska moc obowiązującą.

(1) Kwidzyń-Marienwerder; Susz-Rosenberg, Ostródz-Osterode, Niborsk-Neidenberg, Szkotewka-Skottau, Nida-Neide, Białuty-Biallutten, Smolniki-Schmalleningken, Kuroński Zalew-Kurisches Haff, Kurońska mierzeja-Kurische Nehrung.

III

CLAUSES POLITIQUES EUROPÉENNES

SECTION VIII

POLOGNE

ART. 87. — L'Allemagne reconnaît, comme l'ont déjà fait les Puissances alliées et associées, la complète indépendance de la Pologne et renonce, en faveur de la Pologne, à tous droits et titres sur les territoires limités par la mer Baltique, la frontière Orientale d'Allemagne déterminée comme il est dit à l'article 27 de la Partie II (Frontières de l'Allemagne) du présent Traité, la frontière de l'État tchéco-slovaque depuis un point situé à 8 kilomètres à l'Est de Neustadt jusqu'à sa rencontre avec l'ancienne frontière entre l'Allemagne et l'Autriche-Hongrie, puis cette dernière frontière jusqu'au point où les anciennes frontières d'Allemagne, d'Autriche-Hongrie et de Russie se rencontraient, l'ancienne frontière entre l'Allemagne et la Russie jusqu'au point où elle traverse le cours du Niemen, ensuite la frontière Nord de la Prusse Orientale, telle qu'elle est déterminée à l'article 28 de la Partie II précitée.

Toutefois, les stipulations du présent article ne s'appliquent pas aux territoires de la Prusse Orientale et de la Ville libre de Dantzig, tels qu'ils sont délimités audit article 28 de la partie II (Frontières d'Allemagne) et à l'article 100 de la Section XI (Dantzig) de la présente partie.

Les frontières de la Pologne, qui ne sont pas spécifiées par le présent Traité seront ultérieurement fixées par les Principales Puissances alliées et associées.

ART. 88. — Une Commission composée de sept membres, dont cinq seront nommés par les Principales Puissances alliées et associées, un par l'Allemagne et un par la Pologne, sera constituée quinze jours après la mise en vigueur du présent Traité, pour fixer sur place la ligne frontière entre la Pologne et l'Allemagne.

Les décisions de cette Commission seront prises à la majorité des voix et seront obligatoires pour les parties intéressées.

ART. 89. — La Pologne s'engage à accorder aux personnes et moyens de transport, de quelque nationalité qu'ils soient, en provenance ou à destination de la Prusse Orientale, les mêmes droits de transit, à travers les territoires polonais situés entre la Prusse Orientale et l'Allemagne, qu'à ses nationaux.

III

PRZEPISY POLITYCZNE EUROPEJSKIE

DZIAŁ VIII

POLSKA

Artykuł 87. — Jak to już uczyniły Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone, Niemcy uznają zupełną niepodległość Polski i zrzekają się na jej korzyść wszelkich praw i tytułów do terytorjów położonych w granicach następujących : morze Bałtyckie, wschodnia granica Niemiec, ustalona tak, jak to podaje artykuł 27 Części II (granice Niemiec) niniejszego Traktatu aż do punktu położonego mniej więcej 8 kilometrów na wschód od Prudnika, następnie zaś granica Państwa Czesko-Słowackiego do punktu zetknięcia z dawną granicą między Niemcami a Austrją dalej granica ta aż do punktu zetknięcia dawnych granie Niemiec, Austrji Rosji, granica dawna pomiędzy Niemcami i Rosją do punktu w którym przecina koryto Niemna, następnie granica północna Prus Wschodnich, oznaczona w artykule 28 powołanej wyżej Części II.

Jednakże przepisy niniejszego artykułu nie stosują się do terytorjów Prus Wschodnich i Wolnego Miasta Gdańska, określonych w powołanym artykule 28 Części II (Granice Niemiec) i w artykule 100 Działu XI (Gdańsk) Części niniejszej.

Granice Polski, nie określone w niniejszym Traktacie, będą oznaczone później przez Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone.

Artykuł 88. — Po upływie 15 dni od chwili uprawomocnienia się niniejszego Traktatu, będzie utworzona Komisja z siedmiu członków, a mianowicie pięciu mianowynych przez Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone, jednego przez Niemcy i jednego przez Polskę, w celu oznaczenia na miejscu granicy pomiędzy Polską i Niemcami.

Uchwały tej Komisji będą przechodziły większością głosów i będą obowiązywały strony interesowane.

Artykuł 89. — Polska obowiązuje się udzielić osobom i środkom przewozu w drodze z lub do Prus Wschodnich, bez względu na narodowość, takiej samej wolności tranzytu przez terytorjum polskie położone pomiędzy Prusami Wschodniemi i Niemcami, jaka przysługiwać będzie obywatelom polskim.

ART. 90. — La nationalité polonaise sera acquise de plein droit, à l'exclusion de la nationalité allemande, aux ressortissants allemands domiciliés sur les territoires reconnus comme faisant partie de la Pologne.

Toutefois, les ressortissants allemands ou leurs descendants, qui auraient établi leur domicile sur ces territoires postérieurement au 1er janvier 1908, ne pourront acquérir la nationalité polonaise qu'avec une autorisation spéciale de l'État polonais.

ART. 91. — Dans le délai de deux ans, à dater de la mise en vigueur du présent traité, les ressortissants allemands, âgés de plus de 18 ans et domiciliés sur l'un des territoires reconnus comme faisant partie de la Pologne, auront la faculté d'opter pour la nationalité allemande.

Les Polonais, ressortissants allemands, âgés de plus de 18 ans et domiciliés en Allemagne, auront eux-mêmes la faculté d'opter pour la nationalité polonaise.

L'option du mari entrainera celle de la femme, et celle des parents entrainera celle des enfants âgés de moins de 18 ans.

Toutes personnes ayant exercé le droit d'option ci-dessus prévu auront la faculté, dans les douze mois qui suivront, de transporter leur domicile dans l'Etat en faveur duquel elles auront opté.

Elles seront libres de conserver les biens immobiliers qu'elles possèdent sur le territoire de l'autre Etat où elles avaient leur domicile antérieurement à leur option.

Elles pourront emporter leurs biens meubles de toute nature en franchise de douane dans le pays pour lequel elles auront opté et seront exemptées à cet égard de tous droits de sortie ou taxes, s'il y en a.

Dans le même délai, les Polonais ressortissants allemands se trouvant en pays étranger auront, à moins de dispositions contraires de la loi étrangère et s'ils n'ont pas acquis la nationalité étrangère, le droit d'acquérir la nationalité polonaise, à l'exclusion de la nationalité allemande et en se conformant aux dispositions qui vont être prises par l'Etat polonais.

ART. 92. — La proportion et la nature des charges financières de l'Allemagne et de la Prusse que la Pologne aura à supporter, seront fixées conformément à l'article 254 de la Partie IX (Clauses financières) du présent Traité. La partie de la Dette qui, d'après la Commission des Réparations, prévue audit article, se rapporte aux mesures prises par les Gouvernements allemand et prussien en vue de la colonisation allemande de la Pologne, sera exclue de la proportion mise à la charge de celle-ci.

En fixant, en exécution de l'article 256 de la Partie VIII (Réparations) du présent Traité, la valeur des biens et propriétés de l'Empire ou des Etats allemands passant à la Pologne en même temps que les territoires qui lui sont transférés, la Commission des Réparations devra exclure de cette évaluation les bâtiments, forêts et autres propriétés d'Etat, qui appartenaient à l'ancien Royaume de Pologne. Ceux-ci seront acquis à la Pologne, francs et quittes de toutes charges.

Des Conventions ultérieures régleront toutes questions qui ne seraient pas réglées par le présent Traité et que pourrait faire naître la cession dudit territoire.

Artykuł 90. — Obywatele niemieccy, mający stałe miejsce zamieszkania na terytorjach uznanych za należące do Polski, nabędą z samego prawa obywatelstwo polskie, tracąc tem samem obywatelstwo niemieckie.

Jednakże obywatele niemieccy lub ich potomkowie, którzy osiedlili się na tych terytorjach po dn. 1 stycznia 1908 r., będą mogli nabyć obywatelstwo polskie jedynie za specjalnem zezwoleniem Państwa polskiego.

Artykuł 91. — W przeciągu dwu lat od chwili uprawomocnienia niniejszego Traktatu obywatelom niemieckim w wieku powyżej lat 18, mającym stałe miejsce zamieszkania na terytorjach uznanych za część Polski, będzie przysługiwało prawo wyboru (opcji) na rzecz obywatelstwa niemieckiego.

Wybór męża skutkuje także za żonę, wybór rodziców skutkuje za dzieci poniżej lat 18.

Wszystkie osoby, które skorzystają z przewidzianego wyżej prawa wyboru, będą mogły w przeciągu następnych 12 miesięcy przenieść się do Państwa, na rzecz którego dokonały wyboru.

Będą one miały prawo zachować majątek nieruchomy, posiadany na terytorjum drugiego państwa, w którem miały miejsce stałego zamieszkania przed dokonaniem wyboru.

Będą one mogły wywieźć bez cła swój majątek ruchomy wszelkiego rodzaju do kraju, na którego rzecz dokonały wyboru, i będą wolne od wszystkich poborów za opuszczenie kraju lub opłat, jeśli one istnieją.

W takim samym terminie Polacy, obywatele niemieccy, przebywający w obcych państwach, będą mieli prawo, o ile ustawy tych obcych Państw inaczej nie stanowią i o ile już nie nabyli w nich obywatelstwa, uzyskać obywatelstwo polskie z wykluczeniem niemieckiego, stosując się w tym względzie do przepisów, które będą wydane przez Państwo Polskie.

Artykuł 92. — Stosunek i rodzaj ciężarów finansowych Niemiec i Prus, które będzie miała ponosić Polska, zostaną określone zgodnie z artykułem 254 Części IX (Postanowienia finansowe) niniejszego Traktatu.

Część długu, która według obliczenia przewidzianej w rzeczonym artykule Komisji Odszkodowań, odnosi się do zarządzeń wydanych przez Rządy niemiecki i pruski dla celów kolonizacji niemieckiej w Polsce, zostanie wyłączona z udziału, który obciąży Polskę.

Ustalając, w wykonaniu artykułu 256 Części VIII (Odszkodowania) niniejszego Traktatu, wartość dóbr i własności Rzeszy lub Państw niemieckich, przechodzących do Polski jednocześnie z oddanemi jej terytorjami, Komisja Odszkodowań wyłączy z tej oceny budowle, lasy i inną własność państwową, która należała do dawnego Królestwa Polskiego. Przejdą one na własność Polski wolne od wszelkich ciężarów.

Przyszłe przepisy rozstrzygną wszelkie sprawy, które nie byłyby uregulowane przez niniejszy Traktat, a które mogłyby powstać z przekazania wymienionego terytorjum.

ART. 93. — La Pologne agrée l'insertion dans un Traité avec les Principales Puissances alliées et associées des dispositions que ces Puissances jugeront nécessaires pour protéger en Pologne les intérêts des habitants qui diffèrent de la majorité de la population par la race, la langue ou la religion.

La Pologne agrée également l'insertion dans un Traité avec les Principales Puissances alliées et associées des dispositions que ces Puissances jugeront nécessaires pour protéger la liberté du transit et un régime équitable pour le commerce des autres nations.

SECTION IX

PRUSSE ORIENTALE

ART. 94. — Dans la zone comprise entre la frontière Sud du territoire de la Prusse Orientale, telle que cette frontière est déterminée à l'article 28 de la Partie II (Frontières de l'Allemagne) du présent Traité, et la ligne ci-dessous décrite, les habitants seront appelés à désigner par voie de suffrages l'Etat auquel ils désirent être rattachés :

limite Ouest et Nord du territoire du gouvernement (Regierungsbezirk) d'Allenstein, jusqu'à sa rencontre avec la limite entre les cercles (Kreise) d'Oletsko et d'Angerburg ;

de là, la limite Nord du cercle (Kreis) d'Oletzko jusqu'à sa rencontre avec l'ancienne frontière de la Prusse Orientale.

ART. 95. — Dans un délai qui n'excédera pas quinze jours, à compter de la mise en vigueur du présent Traité, les troupes et les Autorités allemandes se retireront de la zone ci-dessus décrite. Jusqu'à ce que l'évacuation soit achevée, elles s'abstiendront de toute réquisition en argent ou en nature et de toute mesure pouvant porter atteinte aux intérêts matériels du pays.

A l'expiration de la période susmentionnée, ladite zone sera placée sous l'autorité d'une Commission internationale de cinq membres, nommés par les Principales Puissances alliées et associées. Cette Commission aura un pouvoir général d'administration et, en particulier, sera chargée du soin d'organiser le vote et de prendre toutes les mesures qu'elle jugera nécessaire pour en assurer la liberté, la sincérité et le secret. La Commission aura aussi plein pouvoir pour statuer sur toutes les questions auxquelles l'exécution des présentes clauses pourra donner lieu. La Commission prendra tous les arrangements utiles pour se faire aider dans l'exercice de ses fonctions par des assistants choisis par elle parmi la population locale. Ses décisions seront prises à majorité des voix.

Le droit de suffrage sera accordé à toute personne, sans distinction de sexe, satisfaisant aux conditions suivantes :

Artykuł 93. — Polska przyjmuje postanowienia, które Główne Mocarstwa Sprzymierzone i stowarzyszone uznają za konieczne dla ochrony w Polsce interesów mieszkańców, różniących się od większości ludności rasą, językiem lub religją i godzi się na zamieszczenie tych postanowień w Traktacie z temi Mocarstwami.

Polska godzi się również na zamieszczenie w Traktacie z Głównemi Mocarstwami sprzymierzonemi i stowarzyszonemi postanowień, które te Mocarstwa uznają za konieczne dla ochrony wolności tranzytu oraz przepisów o słusznem traktowaniu handlu innych narodów,

DZIAŁ IX

PRUSY WSCHODNIE

Artykuł 94. — Na obszarze, objętym południową granicą Prus Wschodnich, oznaczoną w artykule 28 Części II (Granice Niemiec) niniejszego Traktatu, a linją opisaną poniżej, mieszkańcy będą powołani do oznaczenia przez głosowanie Państwa, z którem pragną być połączeni : linję tę stanowi granica zachodnia i północna obwodu (Regierungsbezirk) Olsztyńskiego aż do jej zetknięcia się z granicą powiatów (Kreise) : Oleckiego i Węgoborskiego, od tego miejsca granica północna powiatu (Kreis) Oleckiego aż do zetknięcia się z dawną granicą Prus Wschodnich.

Artykuł 95. — W przeciągu najdalej 15 dni od chwili uprawomocnienia się niniejszego Traktatu wojska i władze niemieckie ustąpią z obszaru wyżej opisanego, wstrzymując się podczas tej ewakuacji od wszelkich rekwizycji w pieniądzach lub naturze i od wszelkich zarządzeń mogących narazić na szwank interesy materjalne kraju.

Po upływie oznaczonego wyżej okresu obszar ten poddany będzie pod władzę Komisji międzynarodowej, złożonej z pięciu członków, których zamianują Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone. Komisja ta posiadać będzie ogólną władzę administracyjną, a w szczególności zadaniem jej będzie zorganizować głosowanie i poczynić wszelkie zarządzenia, które uzna za konieczne celem zapewnienia jego wolności, rzetelności i tajności. Komisja mieć będzie zupełną władzę do stanowienia we wszystkich sprawach, które w związku z wykonaniem niniejszych przepisów mogą wyniknąć.

Komisja poczyni wszelkie potrzebne zarządzenia, aby w wykonaniu swych czynności zapewnić sobie pomoc osób, które wybierze z pośród ludności miejscowej. Uchwały jej zapadać będą większością głosów.

Prawo głosu przysługiwać będzie każdej bez różnicy płci osobie, która czyni zadość warunkom następującym :

a. — Avoir vingt ans révolus à la date de la mise en vigueur du présent Traité;

b. — Etre né dans la zone soumise au plébiscite ou y avoir son domicile ou sa résidence habituelle depuis la date qui sera fixée par la Commission.

Chacun votera dans la commune où il est domicilié, ou dans laquelle il est né s'il n'a pas son domicile ou sa résidence dans ladite zone.

Le résultat du vote sera déterminé par commune (Gemeinde), d'après la majorité des votes dans chaque commune.

A la clôture du vote, le nombre des voix dans chaque commune sera communiqué par la Commission aux Principales Puissances alliées et associées, en même temps qu'un rapport détaillé sur les opérations du vote et qu'une proposition sur le tracé, qui devrait être adopté comme frontière de la Prusse Orientale dans cette région, en tenant compte du vœu des habitants exprimé par le vote ainsi que de la situation géographique et économique des localités. Les Principales Puissances alliées et associées détermineront alors la frontière entre la Prusse Orientale et la Pologne dans cette région.

Si le tracé fixé par les Principales Puissances alliées et associées est tel qu'il exclut de la Prusse Orientale une partie quelconque du terrain délimité à l'article 94, la renonciation de l'Allemagne à ses droits en faveur de la Pologne, ainsi qu'il est prévu à l'article 87 ci-dessus, s'étendra aux territoires ainsi exclus.

Aussitôt que la ligne aura été fixée par les Principales Puissances alliées et associées, la Commission internationale notifiera aux Autorités administratives de la Prusse Orientale qu'elles ont à reprendre l'administration du territoire situé au Nord de la ligne ainsi fixée, ce qu'elles devront faire dans le courant du mois qui suivra cette notification et de la manière prescrite par la Commission. Dans le même délai et de la manière prescrite par la Commission, le Gouvernement polonais devra pourvoir à l'Administration du territoire situé au Sud de la ligne fixée. Dès que l'Administration du pays aura été ainsi assurée respectivement par les Autorités de la Prusse Orientale et de la Pologne, les pouvoirs de la Commission internationale prendront fin.

Les dépenses de la Commission tant pour son fonctionnement que pour l'administration de la zone, seront prélevés sur les revenus locaux; le surplus en sera supporté par la Prusse Orientale dans une proportion qui sera fixée par les Principales Puissances alliées ou associées.

ART. 96. — Dans une zone comprenant les cercles (Kreise) de Stuhm et de Rosenberg et la partie du cercle de Marienburg qui se trouve à l'Est de la Nogat et celle du cercle de Marienwerder qui se trouve à l'Est de la Vistule, les habitants seront appelés à faire connaître, par un vote à émettre dans chaque commune (Gemeinde), s'ils désirent que les diverses communes situées sur ce territoire appartiennent à la Pologne ou à la Prusse Orientale.

a) Ma lat 20 skończonych w dniu uprawomocnienia się niniejszego Traktatu;

b) Urodziła się na obszarze podlegającym plebiscytowi, albo posiada tam miejsce stałego zamieszkania (domicile) lub zwykłego zamieszkiwania (résidence habituelle) od daty, którą oznaczy Komisja.

Każdy głosować będzie w gminie, w której ma miejsce stałego zamieszkania (où il est domicilié) lub w gminie, w której się urodził, o ile na opisanym obszarze nie posiada miejsca stałego zamieszkania lub na nim nie zamieszkuje (résidence).

Wyniki głosowania zostaną ustalone gminami (Gemeinde), większością głosów w każdej gminie.

Po zamknięciu głosowania Komisja zawiadomi Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone o liczbie głosów w każdej gminie przekładając im jednocześnie szczegółowy raport o przebiegu głosowania oraz wnioski co do linji, którą należałoby przyjąć za granicę Prus Wschodnich na tej przestrzeni, biorąc przytem pod uwagę zarówno życzenie mieszkańców, przez głosowanie wyrażone, jak, położenie geograficzne i gospodarcze danych miejscowości. Poczem Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone oznaczą na tej przestrzeni granicę między Prusami Wschodniemi a Polską.

Jeżeli granica oznaczona przez Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone będzie tego rodzaju, że odetnie od Prus Wschodnich jakąkolwiek część terytorjum opisanego w art. 94, zrzeczenie się przez Niemcy ich praw na rzecz Polski, przewidziane wyżej w art. 87, rozciągnie się również na terytorja w ten sposób odcięte.

Skoro tylko linja zostanie oznaczona przez Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone, Komisja międzynarodowa zawiadomi władze administracyjne Prus Wschodnich, że mogą znów objąć administrację terytorjum położonego na północ od oznaczonej w ten sposób linji, czego te powinny dokonać w ciągu miesiąca od notyfikacji i w sposób przez Komisję przepisany. W tymże samym terminie i w sposób przez Komisję przepisany Rząd polski winien będzie objąć zarząd terytorjum położonego na południe od oznaczonej linji. Gdy tym sposobem zostanie już zapewniony zarząd kraju przez władze wschodnio-pruskie względnie polskie, ustanie władza Komisji międzynarodowej.

Wydatki Komisji, zarówno na pokrycie jej własnych kosztów, jak na zarząd powierzonego jej terytorjum, czerpane będą z dochodów miejscowych, nadwyżka wydatków pokryta będzie przez Prusy Wschodnie w stosunku, który zostanie określony przez Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone.

Artykuł 96. — Na przestrzeni, obejmującej powiaty (Kreise) Sztumski i Suski oraz części powiatów: Malborskiego na wschód od Nogatu i Kwidzyńskiego na wschód od Wisły, mieszkańcy będą wezwani do wypowiedzenia się przez głosowanie poszczególnemi gminami (Gemeinde), czy życzą sobie, aby poszczególne gminy, na tej przestrzeni leżące, należały do Polski albo do Prus Wschodnich.

ART. 97. — Dans un délai qui n'excédera pas quinze jours, à compter de la mise en vigueur du présent Traité, les troupes et les Autorités allemandes se retireront de la zone décrite à l'article 96; jusqu'à ce que l'évacuation soit achevée, elles s'abstiendront de toute réquisition en argent ou en nature et de toute mesure pouvant porter atteinte aux intérêts matériels du pays.

A l'expiration de la période susmentionnée, ladite zone sera placée sous l'autorité d'une Commission internationale de quatre membres nommés par les Principales Puissances alliées et associées. Cette Commission, accompagnée, s'il y a lieu, des forces nécessaires, aura un pouvoir général d'administration et en particulier sera chargée du soin d'organiser le vote et de prendre toutes les mesures qu'elle jugera nécessaire pour en assurer la liberté, la sincérité et le secret; elle se conformera, autant qu'il lui sera possible, aux dispositions du présent Traité concernant le plébiscite dans la zone d'Allenstein; ses décisions seront prises à la majorité des voix.

Les dépenses de la Commission tant pour son fonctionnement que pour l'administration de la zone soumise, seront prélevées sur les revenus locaux.

A la clôture du vote, le nombre des voix dans chaque commune sera communiqué par la Commission aux Principales Puissances alliées et associées, en même temps qu'un rapport détaillé sur les opérations du vote et qu'une proposition sur le tracé qui devrait être adopté comme frontière de la Prusse Orientale dans cette région, en tenant compte du vœu des habitants exprimé par le vote, ainsi que de la situation géographique et économique des localités. Les Principales Puissances alliées et associées détermineront la frontière entre la Prusse Orientale et la Pologne dans cette région, en laissant au moins à la Pologne, pour toute section de la Vistule, le plein et entier contrôle du fleuve, en y comprenant sa rive Est sur la distance qui pourra être nécessaire à sa réglementation et à son amélioration. L'Allemagne s'engage à ce qu'aucune fortification ne soit à aucune époque établie sur aucune portion dudit territoire restant allemand.

Les Principales Puissances alliées et associées formuleront en même temps une réglementation assurant, dans des conditions équitables, à la population de la Prusse Orientale l'accès et l'usage de la Vistule soit pour eux-mêmes, soit pour leurs marchandises, ou pour leurs bateaux, au mieux de leurs intérêts.

La fixation de la frontière et les règlements ci-dessus prévus seront obligatoires pour toutes les parties intéressées.

Dès que l'Administration du pays aura été assumée respectivement par les Autorités de la Prusse Orientale et de la Pologne, les pouvoirs de la Commission prendront fin.

ART. 98. — L'Allemagne et la Pologne concluront, dans l'année qui suivra la mise en vigueur du présent Traité, une Convention dont les termes, en cas de contestation, seront établis par le Conseil de la Société des Nations, à l'effet d'assurer, d'une part à l'Allemagne des facilités complètes et appropriées pour communiquer par voie ferrée avec le reste de l'Allemagne et la Prusse Orientale à travers le territoire polonais, et d'autre

Artykuł 97. — W przeciągu najdalej 15 dni od uzyskania przez niniejszy Traktat mocy obowiązującej wojska i władze niemieckie ustąpią z obszaru opisanego w art. 96, wstrzymując się podczas tej ewakuacji od wszelkich rekwizycji w pieniądzach lub naturze i od wszelkich zarządzeń mogących narazić na szwank interesy materjalne kraju.

Po upływie oznaczonego wyżej terminu władzę na tym obszarze obejmie Komisja Międzynarodowa, złożona z czterech członków, których zamianują Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone. Ta komisja, której w razie potrzeby towarzyszyć będzie konieczna siła zbrojna, obejmie zarząd ogólny, a w szczególności będzie miała za zadanie zorganizować głosowanie i poczynić wszelkie zarządzenia, które uzna za konieczne, celem zabezpieczenia jego wolności, rzetelności i tajności, stosując się w tej mierze, o ile to będzie możliwem, do przepisów niniejszego Traktatu, dotyczących plebiscytu na terytorjum Olsztyńskiem; jej postanowienia zapadać będą większością głosów.

Wydatki Komisji, zarówno na pokrycie kosztów jej utrzymania, jak na administrację powierzonego jej obszaru, czerpane będą z dochodów miejscowych.

Po ukończeniu głosowania Komisja zawiadomi Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone o liczbie głosów w każdej gminie oraz złoży szczegółowy raport o przebiegu głosowania i wniosek co do linji, którąby powinna być przyjęta, jako granica Prus Wschodnich na tym obszarze, biorąc przytem pod uwagę zarówno życzenia mieszkańców wyrażone przez głosowanie, jak położenie geograficzne i gospodarcze danych miejscowości. Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone oznaczą granicę między Prusami Wschodniemi i Polską na tym obszarze, pozostawiając w każdym razie Polsce, na całym odcinku Wisły, zupełny i całkowity nadzór rzeki, włączając w to jej brzeg wschodni na takiej przestrzeni, która może okazać się konieczną do jej uregulowania i ulepszenia. Niemcy zobowiązują się nie wznosić żadnych fortyfikacji, nigdy i na żadnej części oznaczonego obszaru, który pozostanie niemieckim.

Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone ułożą jednocześnie regulamin, zapewniający ludności Prus Wschodnich na słusznych warunkach dostęp do Wisły i korzystanie z niej tak dla tej ludności, jak dla jej towarów, bądź statków i z pełnem uwzględnieniem jej potrzeb.

Oznaczenie granicy i przewidziane wyżej przepisy będą obowiązywały wszystkie strony zainteresowane.

Z chwilą gdy zarząd kraju zostanie objęty przez władze Prus Wschodnich, względnie Polski, pełnomocnitwa Komisji tem samem zostana wyczerpane.

Artykuł 98. — W ciągu roku następującego po wejściu w życie niniejszego Traktatu Niemcy i Polska zawrą umowę, ktorej treść, w braku porozumienia, ustalona zostanie przez Radę Ligi Narodów. Celem umowy tej będzie, z jednej strony zapewnić Niemcom zupełną swobodę komunikacji kolejowej pomiędzy resztą Niemiec i Prusami Wschodniemi przez terytorjum polskie, a z drugiej strony, zapewnić Polsce podobną swobodę

part à la Pologne les mêmes facilités pour ses communications avec la Ville libre de Dantzig à travers le territoire allemand qui pourra se trouver sur la rive droite de la Vistule, entre la Pologne et la Ville libre de Dantzig.

SECTION XI

VILLE LIBRE DE DANTZIG

ART. 100. — L'Allemagne renonce, en faveur des Principales Puissances alliées et associées, à tous droits et titres sur le territoire compris dans les limites ci-après :

de la mer Baltique, vers le Sud et jusqu'au point de rencontre des chenaux de navigation principaux de la Nogat et de la Vistule (Weichsel) :

la frontière de la Prusse Orientale telle qu'elle est décrite à l'article 28 de la Partie II (Frontières de l'Allemagne) du présent Traité ;

de là, le chenal de navigation principal de la Vistule vers l'aval et jusqu'à un point situé à environ 6 kilomètres 500 du Nord du pont de Dirschau ;

de là, vers le Nord-Ouest et jusqu'à la cote 5 située à 1 kilomètre 500 au Sud-Est de l'église de Guttland :

une ligne à déterminer sur le terrain ;

de là, vers l'Ouest et jusqu'au saillant fait par la limite du cercle Berent, à 8 kilomètres 500 au Nord-Est de Schoneck :

une ligne à déterminer sur le terrain, passant entre Muhlbanz, au Sud, et Rambeltsch, au Nord ;

de là, vers l'Ouest, la limite du cercle Berent jusqu'au rentrant qu'elle fait à 6 kilomètres au Nord-Ouest de Schoneck ;

de là et jusqu'à un point situé sur la ligne médiane de Lonkener See :

une ligne à déterminer sur le terrain, passant au Nord de Neu Fietz et Schatarpi et au Sud de Berenhütte et Lonken ;

de là, la ligne médiane du Lonkener See, jusqu'à son extrémité Nord ;

de là, et jusqu'à l'extrémité Sud du Pollenziner See :

une ligne à déterminer sur le terrain ;

de là, la ligne médiane du Pollenziner See jusqu'à son extrémité Nord ;

de là, vers le Nord-Est et jusqu'au point situé à 1 kilomètre environ au Sud de l'église de Koliebken, où la voie ferrée Dantzig-Neustadt traverse un ruisseau :

une ligne à déterminer sur le terrain passant au Sud-Est de Kamehlen, Krissau, Fidlin, Sulmin (Richthof), Mattern, Schaferei, et au Nord-Ouest de Neuendorf, Marschau, Czapielken, Hoch-et-Klein-Kelpin, Pulvermuhl, Rennenberg et les villes de Oliva et Zoppot ;

de là, le cours du ruisseau ci-dessus mentionné jusqu'à la mer Baltique.

Les frontières ci-dessus décrites sont tracées sur une carte allemande au 1/100.000e, annexée au présent Traité sous le numéro 4.

ART. 101. — Une Commission, composée de trois membres comprenant un Haut Commissaire, président, nommés par les Principales Puissances alliées et associées, d'un membre nommé par l'Allemagne et un par la

komunikacji z Wolnem Miastem Gdańskiem przez terytorjum niemieckie, które mogło by znajdować się na prawym brzegu Wisły, pomiędzy Polską a Wolnym Miastem Gdańskiem.

DZIAŁ XI
WOLNE MIASTO GDAŃSK

Artykuł 100. — Niemcy zrzekają się na rzecz Głównych Mocarstw sprzymierzonych i stowarzyszonych, wszystkich praw i tytułów do terytorjum objętego przez następujące granice:

od morza Baltyckiego na południe aż do punktu zetknięcia się głównych koryt żeglownych Nogatu i Wisły (Weichsel): granica Prus Wschodnich tak jak jest opisana w art. 28 Części II (Granice Niemiec) niniejszego Traktatu;

od tego miejsca główne żeglowne koryto Wisły w dół aż do punktu oddalonego około 6 km. 500 m. na północ od mostu Tczewskiego;

stąd na północny zachód aż do punktu pomiarowego 5 położonego o 1 kl. 500 m. na południowy wschód od kościoła w Guttland:

linja, która na miejscu zostanie oznaczona;

stąd na zachód aż do występu utworzonego przez granicę powiatu kościerskiego o 8 km. 500 m. na północny wschód od Skarszew:

linja, która na miejscu zostanie oznaczona, a przechodzić będzie między Miłobądzem na południe i Rębielczem na północ;

stąd na zachód granica powiatu kościerskiego, aż do wgłębienia, które tworzy o 6 km. na północno-północny zachód od Skarszew;

stąd aż do punktu położonego na linji średniej Łąckiego jeziora:

linja, która zostanie na miejscu oznaczona iść będzie na północ od Nowego Wietca i Szatarp i na południe od Kościerskiej Huty i Łąk;

stąd linja średnia Łąckiego jeziora aż do jego północnego krańca;

stąd aż do południowego krańca Połęcińskiego jeziora:

linja, która zostanie oznaczona na miejscu;

stąd linja średnia Połęcińskiego jeziora aż do jego krańca północnego;

stąd na północny wschód aż do punktu położonego okolo 1 km. na południe od kościoła w Kolebkach, gdzie droga żelazna Gdańsk-Wejcherowo przecina strumień:

linja, która zostanie na miejscu oznaczona, a iść będzie na południowy wschód od Kameli, Skrzeszewa, Fidlina, Sulmina (Richthof), Materni, Owczarni i na północny zachód od Nowej Wsi, Marszew, Czapielska, Kiełpina Wysokiego i Kiełpinka, Pulwermuehl, Rennenberga i miast Oliwy i Sopot;

stąd bieg wyżej wspomnianego strumienia aż do morza Baltyckiego. Granice powyżej opisane oznaczone są na mapie niemieckiej w skali 1 : 100.000, dołączonej do niniejszego Traktatu pod Nr. 4.

Artykuł 101. — Komisja złożona z trzech członków, a mianowicie: z Komisarza Naczelnego, jako przewodniczącego, mianowanego przez Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone, z jednego członka

Pologne, sera constituée dans les quinze jours qui suivront la mise en vigueur du présent Traité, pour fixer sur place la ligne frontière du territoire ci-dessus visé, en tenant compte autant que possible des limites communales existantes.

Art. 102. — La ville de Dantzig, ensemble le territoire visé à l'article 100, est constituée en ville libre et placée sous la protection de la Société des Nations.

Art. 103. — La constitution de la Ville libre de Dantzig sera élaborée, d'accord avec un Haut Commissaire de la Société des Nations, par des représentants de la Ville libre, régulièrement désignés. Elle sera placée sous la garantie de la Société des Nations.

Le Haut Commissaire sera également chargé de statuer en première instance sur toutes les contestations qui viendraient à s'élever entre la Pologne et la Ville libre au sujet du présent Traité ou des arrangements et accords complémentaires.

Le Haut Commissaire résidera à Dantzig.

Art. 104. — Une Convention, dont les termes seront fixés par les Principales Puissances alliées et associées, interviendra entre le Gouvernement polonais et la Ville libre de Dantzig en vue :

1. de placer la Ville libre de Dantzig en dedans des limites de la frontière douanière de la Pologne, et de pourvoir à l'établissement d'une zone franche dans le port;

2. d'assurer à la Pologne, sans aucune restriction, le libre usage et le service des voies d'eau, des docks, bassins, quais et autres ouvrages sur le erritoire de la Ville libre nécessaires aux importations et exportations de la Pologne;

3. d'assurer à la Pologne le contrôle et l'administration de la Vistule et de l'ensemble du réseau ferré dans les limites de la Ville libre, sauf les tramways et autres voies ferrées servant principalement aux besoins de la Ville libre, ainsi que le contrôle et l'administration des communications postales, télégraphiques et téléphoniques entre la Pologne et le port de Dantzig;

4. d'assurer à la Pologne le droit de développer et d'améliorer les voies d'eau, docks, bassins, quais, voies ferrées et autres ouvrages et moyens de communication ci-dessus visés, et de louer ou acheter, dans des conditions appropriées, les terrains et autres propriétés nécessaires à cet effet,

5. de pourvoir à ce qu'aucune discrimination soit faite, dans la ville libre de Dantzig, au préjudice des nationaux polonais et autres personnes d'origine ou de langue polonaise ;

6. de faire assurer par le Gouvernement polonais la conduite des Affaires extérieures de la Ville libre de Dantzig, ainsi que la protection de ses nationaux dans les pays étrangers.

Art. 105. — Dès la mise en vigueur du présent Traité, les ressortissants allemands domiciliés sur le territoire de la Ville libre de Dantzig en deviendront de plein droit les nationaux et perdront la nationalité allemande.

mianowanego przez Niemcy i jednego przez Polskę, utworzona zostanie w przeciągu 15 dni od uprawomocnienia się niniejszego Traktatu, a to w celu by oznaczyć na miejscu linję graniczną terytorjum wyżej oznaczonego, licząc się w miarę możności z istniejącemi granicami gmin.

Artykuł 102. — Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone zobowiązują się utworzyć z miasta Gdańska wraz z terytorjum oznaczonem w art. 100 wolne miasto. Będzie ono oddane pod ochronę Ligi Narodów.

Artykuł 103. — Konstytucja Wolnego Miasta Gdańska opracowana zostanie w porozumieniu z Wysokim Komisarzem Ligi Narodów przez prawidłowo wyznaczonych przedstawicieli Wolnego Miasta. Znajdować się ona będzie pod gwarancją Ligi Narodów.

Wysoki Komisarz orzekać będzie w pierwszej instancji we wszystkich sporach, które mogłyby wyniknąć pomiędzy Polską a Wolnem Miastem z powodu niniejszego Traktatu lub porozumień i układów dodatkowych.

Wysoki Komisarz będzie miał siedzibę w Gdańsku.

Artykuł 104. — Pomiędzy Rządem polskim a Wolnem Miastem Gdańskiem zawarta zostanie konwencja na warunkach określonych przez Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone, a to dla :

1. — włączenia Wolnego Miasta Gdańska do obszaru objętego polską granicą celną i zapewnienia ustanowienia w porcie strefy wolnej;

2. — zapewnienia Polsce bez żadnych zastrzeżeń swobodnego używania i korzystania z dróg wodnych, doków, basenów, nadbrzeży i innych budowli na terytorjum Wolnego Miasta niezbędnych dla wwozu i wywozu z Polski;

3. — zapewnienia Polsce nadzoru i zarządu Wisły i całej sieci kolejowej w granicach Wolnego Miasta, za wyjątkiem tramwajów i innych kolei służących głównie potrzebom Wolnego Miasta, jako też nadzoru i zarządu komunikacji pocztowych, telegraficznych i telefonicznych pomiędzy Polską i portem gdańskim;

4. — zapewnienia Polsce prawa rozwijania i ulepszania dróg wodnych, doków, basenów, nadbrzeży, dróg żelaznych i innych środków komunikacji wyżej wymienionych, oraz prawa wydzierżawiania lub nabywania w tym celu na odpowiednich warunkach terenów i innych własności niezbędnych dla tych celów;

5. — zapewnić, iż w Wolnem Mieście Gdańsku nie będą czynione żadne różnice na szkodę obywateli polskich i innych osób polskiego pochodzenia lub mówiących po polsku;

6. — zapewnić prowadzenie spraw zagranicznych Wolnego Miasta Gdańska oraz ochronę jego obywateli zagranicą przez Rząd polski.

Artykuł 105. — Z chwilą uprawomocnienia się niniejszego Traktatu, obywatele niemieccy zamieszkujący stale na terytorjum Wolnego Miasta Gdańska staną się pełnoprawnemi obywatelami tego miasta i utracą obywatelstwo niemieckie.

ART. 106. — Pendant les deux ans qui suivront la mise en vigueur du présent Traité, les ressortissants allemands âgés de plus de 18 ans et domiciliés sur le territoire, décrit à l'article 100, auront la faculté d'opter pour la nationalité allemande.

L'option du mari entraînera celle de la femme et l'option des parents entraînera celle de leurs enfants âgés de moins de 18 ans.

Les personnes ayant exercé le droit d'option ci-dessus prévu devront, dans les douze mois qui suivront, transporter leur domicile en Allemagne.

Elles seront libres de conserver les biens immobiliers qu'elles possèdent sur le territoire de la Ville libre de Dantzig. Elles pourront emporter leurs biens meubles de toute nature. Il ne leur sera imposé, de ce chef, aucun droit, soit de sortie, soit d'entrée.

ART. 107. — Tous les biens appartenant à l'Empire ou à des Etats allemands et situés sur le territoire de la Ville libre de Dantzig seront transférés aux Principales Puissances alliées et associées pour être rétrocédés par elles à la Ville libre ou à l'Etat polonais, selon ce qu'elles jugeront équitable de décider.

ART. 108. — La proportion et la nature des charges financières de l'Allemagne et de la Prusse que la Ville libre aura à supporter seront fixées conformément à l'article 254 de la partie IX (Clauses financières) du présent Traité.

Des stipulations ultérieures détermineront toutes autres questions pouvant résulter de la cession du territoire visé à l'article 100.

Artykuł 106. — W przeciągu dwu lat od uprawomocnienia się niniejszego Traktatu, obywatele niemieccy, w wieku powyżej 18 lat mający miejsce stałego zamieszkania (domiciliés) na terytorjum, oznaczonem w art. 100, będą mogli dokonać wyboru na rzecz obywatelstwa niemieckiego. Wybór męża skutkuje za żonę, zaś wybór rodziców skutkuje za dzieci poniżej lat 18.

Osoby, które skorzystały z przewidzianego powyżej prawa wyboru, winny w ciągu następnych 12 miesięcy przenieść swe stałe zamieszkanie do Niemiec.

Wolno będzie im zachować majątek nieruchomy, jaki posiadają na terytorjum Wolnego Miasta Gdańska. Będą mogły wywieźć majątek ruchomy wszelkiego rodzaju. Nie będzie na nie nałożona z tego tytułu żadna opłatą, ani wywozowa, ani przywozowa.

Artykuł 107. — Wszelka własność należąca do Rzeszy lub Państw niemieckich a znajdująca się na terytorjum Wolnego Miasta Gdańska zostanie przeniesiona na Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone, które ją odstąpią Wolnemu Miastu lub Państwu Polskiemu, stosownie do tego, co przez nie za słuszne uznane zostanie.

Artykuł 108. — Stosunek i rodzaj ciężarów finansowych Niemiec Prus, które ponosić będzie musiało Wolne Miasto, zostaną oznaczone zgodnie z artykułem 254 Części IX (Przepisy finansowe) niniejszego Traktatu. Późniejsze postanowienia uregulują wszystkie inne sprawy, które mogłyby wyniknąć z ustąpienia terytorjum oznaczonego w artykule 100.

6.

Noty delegacji pow. Wieleńskiego i Babimojskiego złożone delegacji polskiej i przesłane do Sekretarjatu jeneralnego Konferencji dn. 28 maja 1919 r.

6.

Noty delegacji pow. Wielańskiego
i Babimojskiego złożone delegacji polskiej i
przesłane do Sekretarjatu Jeneralnego Konferencji
dn. 28 maja 1919 r.

Paryż, dnia 28. V. 1919 r.

OSWIADCZENIE DELEGACJI POZNANSKIEJ W SPRAWIE KRESOW ZACHODNICH POLSKI

Po zbadaniu w Paryżu wszystkich naszej misji dotyczących warunków, wysłuchaniu wybitnych przedstawicieli Polskiej Delegacji Pokojowej, wyrażamy następujące przekonanie :

Rzeczpospolita Polska ma w mieszkańcach na Kresach Zachodnich : Babimojskim, Międzyrzeckim, Wschowskim i Wieleńskim, uświadomionych patrjotycznie poddanych, którzy stanowić będą przednią « Straż » Kresową. Tracąc ludzi tych przez odcięcie od Polski, traci kraj nasz niemałej wagi szaniec obronny. O ile bowiem usuwać się będzie w okolicach tych ludność polska, o tyle siłą rzeczy przybywać będzie niemiecka pracująca, oczywiście, na rzecz Niemiec. Niebezpieczeństwo niemieckie zatem zbliżać się będzie do Poznania, co nie może być pożądanem dla kraju.

Uważamy więc za konieczne utrzymanie placówek tych przy Polsce. Jeżeli zaś, jak nam powiedziano w Naczelnej Radzie w Poznaniu, a co potwierdziła także Delegacja Polska w Paryżu, podpisany już przez Rząd Polski i inne Państwa traktat nie dopuszcza dziś większych zmian, to w każdym razie prosimy Polską Delegację Pokojową o skorzystanie z najbliższej okazji i przesunięcie przy ostatecznem wyznaczaniu granic, gmin naszych do Polski.

O ile w Babimojskim i Wschowskim jako ważne uważam granice jezior, o tyle mocniejszą stałaby się linia ta, gdyby teren leżący na zachód od niej, zamieszkały był przez czysto polską ludność i przyłączony do Polski.

Co do Wieleńszczyzny, to sami Niemcy, po ogłoszeniu traktatu z radością oświadczają teraz, że traktat pozostawia im stację Krzyż, który uważają za « Bramę Wjazdową » (Einfallstor) do Polski.

Gdyby zaś wszystkie inne środki ratowania gmin naszych zawiodły, żądamy stanowczo w *interesie Polski*, aby polskie gminy w Wieleńskiem, Międzyrzeckiem, Babimojskiem, Wschowskiem pozostawiono przy Polsce, a oddano w zamian Niemcom jakie gminy niemieckie.

Zachodnie Kresy te Polski uważamy za « Przedmurze » przeciw Niemcom, za fortecę broniącą Poznania i Warszawy przed inwazją niemiecką. Kresy te dla Polski są może najważniejsze — takie jest zdanie nasze.

(Podpisano) Kazimierz Brownsford,
Przewodniczący Delegacji Poznańskiej dla obrony Kresów Zachodnich,
Członkowie Delegacji :

Ks. Józef Pielatowski
Leon Halida
Ks Stefan Żukowski
Teodor Spiralski.

DÉLÉGATION POLONAISE
A LA CONFÉRENCE DE LA PAIX

3, 5, rue Balzac
Paris, le 28 mai 1919

Monsieur le Secrétaire Général,

J'ai l'honneur de transmettre ci-joint, à Votre Excellence, deux déclarations faites au nom des populations des districts de Wieleń (Filehne) et de ceux de Miedzyrzec (Meseritz), de Babimost (Bomst) et Wschowa (Fraustadt), en Posnanie, lesquelles demandent à rester unies à la Mère-Patrie et à être placées sous la dépendance de l'Etat Polonais.

Je joins à ces pièces les documents suivants munis de traductions françaises :

1. — Protestation des soldats originaires du district de Babimost.
2. — Supplique des propriétaires de la localité d'Obra.
3. — Écrit concernant le caractère polonais du district de Babimost.
4. — Carte du district de Babimost.
5. — Déclaration du Curé de Brenno ayant trait au village de Wijewo (arrondissement de Wschowa-Fraustadt).
6. — Protestation des habitants du dit village.
7. — Deux déclarations des mêmes habitants.
8. — Carte du district de Wschowa (Fraustadt).
9. — Déclaration de l'union des conseils populaires de la partie méridionale du district de Wieleń.
10. — Déclaration et liste des habitants du village de Gulcz.
11. — Protestation des Polonais du district de Wieleń.
12. — Liste des habitants du village de Rosko.
13. — Déclaration et liste des habitants du village de Wrzeszczyna.
14. — Déclaration et liste des habitants du village de Biała.
15. — Protestation de la commune de Pilka.
16. — Déclaration identique du village de Miala, Drawsko, Marjanowo.
17. — Liste des habitants de celui de Penckowo.
18. — Carte du district de Wieleń (Filehne).

En vous transmettant ces documents, j'ai l'honneur de vous prier de bien vouloir m'en accuser réception, de vouloir bien soumettre les requêtes des habitants des trois arrondissements posnaniens au Conseil Suprême des Alliés et de me faire ensuite connaitre les résolutions qui auront été prises à ce sujet.

Veuillez agréer, Monsieur le Secrétaire Général, l'assurance de ma haute considération.

(Signé) S. Kozicki.

Son Excellence
M. DUTASTA
ambassadeur de France

Delegacja Polska
Na Konferencję Pokojową

3,5. ul. Balzaka
Paryż, 28 maja 1919 r.

Panie Sekratarzu Jeneralny,

Mam zaszczyt przesłać przy niniejszem Jego Ekscelencji dwie deklaracje złożone w imieniu ludności powiatu Wieleńskiego (Filehne), oraz powiatów Międzyrzeckiego (Meseritz), Babimojskiego (Bomst) i Wschowskiego (Fraustadt) w Poznańskiem, które domagają się by zostały zjednoczone z Matką-Ojczyzną i były oddane w zależność od Państwa polskiego.

Dołączam do tych deklaracji dokumenty następujące wraz z tłumaczeniem ich na język francuski :

1. — Protest żołnierzy pochodzących z powiatu Babimojskiego,
2. — prośbę właścicieli ziemskich wsi Obra,
3. — pismo dotyczące polskości powiatu Babimojskiego,
4. — mapę powiatu Babimojskiego,
5. — deklarację proboszcza z Brenna dotyczącą wsi Wijewo (powiat Wschowski (Fraustadt),
6. — protest mieszkańców wymienionej wsi,
7. — 2 deklaracje tychże mieszkańców,
8. — mapę powiatu Wschowskiego (Fraustadt),
9. — deklarację związku rad ludowych części południowej pow. Wieleńskiego,
10. — deklarację i spis mieszkańców wsi Gulcz,
11. — protest Polaków pow. Wieleńskiego,
12. — spis mieszkańców wsi Rosko,
13. — deklarację i spis mieszkańców wsi Wrzeszczyna,
14. — deklarację i spis mieszkańców wsi Biała,
15. — protest gminy Piłka,
16. — deklarację identyczną wsi Miała, Drawsko, Marjanowo,
17. — spis mieszkańców wsi Penckowo,
18. — mapę pow. Wieleńskiego (Filehne).

Przesyłając Panu te dokumenty, mam zaszczyt prosić o potwierdzenie ich odbioru, o przedstawienie żądań mieszkańców trzech powiatów poznańskich Radzie Najwyższej Sprzymierzonych i o zawiadomienie mnie o postanowieniach, które będą powzięte w tym przedmiocie.

Zechciej Pan, Panie Sekretarzu Jeneralny, przyjąć zapewnienie mego wysokiego szacunku.

(podpisane) S. Kozicki.

Jego Ekscelencja
PAN DUTASTA
Ambasador Francji.

CONFÉRENCE DE LA PAIX
Secrétariat Général.

QUAI D'ORSAY.
Paris, le 2 juin 1919.

MONSIEUR LE SECRÉTAIRE GÉNÉRAL,

A la date du 28 mai, vous avez bien voulu me faire tenir un dossier contenant les déclarations émanant des habitants des districts de Posnanie qui désirent leur réunion à l'État polonais.

J'ai l'honneur de vous accuser réception de ces documents que j'ai aussitôt communiqués à la commission intéressée.

Agréez, Monsieur le Secrétaire Général, les assurances de ma haute considération.

(Signé) P. DUTASTA.

MONSIEUR KOZICKI
Secrétaire Général
de la Délégation Polonaise.

Konferencja Pokojowa
Sekretarjat Jeneralny.

Quai d'Orsay
Paryż, dn. 2 czerwca 1919.

Panie Sekretarzu Jeneralny,

Pod datą 28 maja przesłał mi Pan akty zawierające deklaracje mieszkańców powiatów poznańskich, które pragną być przyłączone do Państwa polskiego.

Mam zaszczyt potwierdzić odbiór tych dokumentów, które natychmiast przesłałem Komisji odpowiedniej.

Przyjmij Pan, Panie Sekretarzu Jeneralny, zapewnienie mego wysokiego szacunku.

(podpisano) P. Dutasta.

PAN KOZICKI
Sekretarz Jeneralny
Delegacji Polskiej.

27 mai 1919.

Ayant appris par la lecture du traité de paix que tout notre district a été abandonné à l'Allemagne, nous déclarons, au nom de la population dudit district de Wieleń (Filehne), ce qui suit :

Le canton de Wieleń confine avec le Brandenbourg. La rivière Noteć (Netze) le divise en deux parties. La partie septentrionale est habitée par une population allemande installée après l'occupation de 1772, par Frédéric II, roi de Prusse. La partie sud du canton de Wieleń, est par contre, restée purement polonaise. La ville de Wieleń, dont le caractère allemand est un produit artificiel, fait exception. Cette ville où on rencontre de nombreux noms polonais était le centre du domaine de Wieleń, ancienne possession des princes Sapieha — dont le prédécesseur Kostka avait fait venir de Masovie les paysans Mazours qui continuent à l'habiter. La masse compacte de ceux-ci occupe dix-sept villages formant un bloc, et dont pas un seul ne saurait être qualifié de purement allemand.

Cette partie méridionale du canton de Wieleń est foncièrement polonaise et animée de sentiments patriotiques.

Voici les preuves du caractère polonais de la région. Répartition, village par village, des Polonais et Allemands :

Nom du village		Polonais		Allemands
Brzezno		40		—
Penckowo		1.700		5
Kaminuch		350		40
Drawsko		2.600		200
Miały		480		90
Mężyk		100		»
Bórko		1.788		210
Marjanowo		250		5
Pilka		1.000		150
Chełst		200		200
Wrzeszczyna		750		50
Drawski Młyn		38		12
Zawada		30		1
Biankowo		30		5
Juryń		60		15
Biala		385		15
	90 %	10.618	10 %	1.033
Wieleń ville		1.500		2.500

La présente liste a été dressée sur la base des relevés des commissaires de police allemands qui altéraient les chiffres en notre défaveur. Peut-être, qu'en temps de guerre leur service de statistique n'a plus la même précision. Néanmoins, il ne peut s'agir que de différences insignifiantes. En tout cas ce n'est pas plus de 10% d'Allemands qui habitent les campagnes tandis que le pourcentage des Polonais atteint 90.

27 maja 1919 r.

Dowiedziawszy się, czytając Traktat pokojowy, że cały nasz okrąg został pozostawiony Niemcom, oświadczamy w imieniu ludności tego okręgu Wieleńskiego (Filehne) co następuje :

Powiat Wieleński graniczy z Brandenburgją. Rzeka Noteć (Netze) dzieli go na dwie części. Część północna jest zamieszkała przez ludność niemiecką, osiedloną tam po zajęciu tego okręgu w r. 1772 przez Fryderyka Wielkiego, króla pruskiego. Część południowa pow. Wieleńskiego pozostała natomiast zupełnie polską. Miasto Wieleń, którego niemieckość jest sztuczna, stanowi wyjątek. Miasto, w którem spotyka się liczne nazwiska polskie, było ośrodkiem majątku Wieleń, dawnej posiadłości ks. Sapiehów, których przodek Kostka sprowadzał z Mazowsza włościan Mazurów, którzy dotychczas ją zamieszkują. Zwarta ich masa zajmuje 17 wsi, stanowiących jeden blok, żadna z tych wsi nie może być uznana za czysto niemiecką.

Ta część południowa pow. Wieleńskiego jest zasadniczo polska i przejęta uczuciami patrjotycznemi.

Oto dowody polskości tego okręgu, wyliczenie kolejne wsi z ilością w nich Polaków i Niemców :

Nazwa wsi	Polacy	Niemcy
Brzezno	40	—
Penckowo	1.700	5
Kaminuch	350	40
Drawsko	2.600	200
Miały	480	90
Mężyk	100	—
Bórko	1.788	210
Marjanowo	250	5
Piłka	1.000	150
Chełst	200	200
Wrzeszczyna	750	50
Drawski Młyn	38	12
Zawada	30	1
Biankowo	50	5
Juryń	60	15
Biała	385	15
90 %	10.618	10 % 1.033
Wieleń miasto	1.500	2.500

Lista powyższa jest ułożona na podstawie danych zebranych przez niemieckich komisarzy policji, którzy dane te zmieniali na naszą niekorzyść. Być może, że w czasie wojny ich służba statystyczna nie jest już tak dokładna. Niemniej przeto mogą zachodzić tylko nieznaczne różnice. W każdym razie niema więcej niż 10 % Niemców mieszkających na wsi, podczas gdy procent Polaków dochodzi do 90.

Le caractère polonais des habitants du district est encore prouvé par les circonstances suivantes :

Aussitôt que la révolution eut éclaté en Allemagne, tous les jeunes gens et hommes mariés d'âge militaire se joignirent aux troupes polonaises. Actuellement, après de durs et longs combats les forces polonaises occupent déjà sept des dix-sept villages ci-dessus désignés. Leur conquête progressive fut malheureusement arrêtée par la ligne de démarcation établie depuis par les Alliés. Autrement, à l'heure qu'il est, toute la partie méridionale purement polonaise, du district de Wieleń, serait sûrement entre nos mains.

Sans compter les volontaires, plus de 2.000 Polonais du canton de Wieleń se trouvent actuellement sous les drapeaux et combattent sur les différents fronts de la Pologne.

Toute la population du district de Wieleń a souscrit à notre emprunt de guerre, apportant dans les banques polonaises les plus proches, en voiture, la nuit, par quintaux des pièces d'argent recueillies, ainsi que des pièces d'or par milliers. Ainsi les offrandes pour le Trésor National se chiffrent par milliers.

Les preuves *de la richesse et du nombre de la population polonaise* sont fournies par la Banque Populaire *(polonaise)* à Wieleń, laquelle ne pourrait pourtant pas se maintenir si elle devait compter sur les Allemands. Or, elle dispose de millions qui n'ont pu lui être versés que par les 12.000 habitants polonais de la ville et des environs.

Les élections faites en novembre *dernier à la Diète Régionale* parlent de même en faveur du polonisme de la contrée. Douze meetings ont été tenus dans le district, partout et toujours à salle comble, la population polonaise tenant à manifester ainsi ses sentiments nationaux.

Une autre preuve indirecte de ce que les Allemands reconnaissent eux-mêmes la prépondérance de l'élément polonais dans la partie sud du district de Wieleń, a été fournie dernièrement par l'expulsion de la partie nord — la leur — de toute la population ouvrière polonaise qui était occupée dans les domaines du fisc prussien ; et vice versa : le médecin (allemand) de Piłka (Schneidemuhlchen-partie sud) est parti pour le Brandenbourg ; le directeur de l'école est parti pour Chojnice (Konitz) en Prusse occidentale, de même que les deux maitres d'école et les deux institutrices allemandes de Drawsk et de Penckowo, ont tous quitté leurs postes dans la conviction que leur rôle en Pologne était bel et bien fini, *car suivant les principes Wilsoniens sur la libre disposition des peuples* — cette partie sud du district de Wieleń, comme habitée par une population homogène polonaise, allait pour sûr appartenir à la Pologne.

L'épouvante qui s'est emparée depuis quelques jours de toute la population du district à la seule idée qu'elle allait être séparée de la Pologne témoigne de son attachement à la Mère Patrie.

Cette population foncièrement religieuse, est autant attachée à ses terres qu'à ses églises, cimetières et chapelles qu'elle avait fondés à ses frais sans regarder aux lourdes charges d'entretien.

Comme il a été dit plus haut, au point de vue territorial elle se trouve parfaitement délimitée de la population allemande par cette frontière naturelle de la Noteć. Pourquoi donc vouloir imposer des frontières artificielles ?

Polskość mieszkańców powiatu dowodzą prócz tego fakty następujące :

Skoro tylko rewolucja wybuchła w Niemczech wszyscy młodzieńcy i mężczyźni żonaci będący w wieku wojskowym, wstąpili do wojska polskiego. Obecnie, po trudnych i długich bojach wojska polskie zajmują już 7 z wymienionych powyżej 17 wsi. Zdobycie pozostałych zostało niestety powstrzymane przez ustanowienie linji demarkacyjnej przez Sprzymierzonych. Gdyby to nie było nastąpiło, obecnie cała część południowa pow. Wieleńskiego, czysto polska, byłaby napewno w naszych rękach.

Nie licząc ochotników, więcej niż 2.000 Polaków z pow. Wieleńskiego jest obecnie pod bronią i walczy na różnych frontach Polski.

Cała ludność pow. Wieleńskiego podpisała naszą pożyczkę wojenną, przywożąc do najbliższych banków polskich — wozami, w nocy całe centnary zebranych monet srebrnych, oraz tysiące monet złotych. W ten sposób ofiary na Skarb Narodowy wyrażają się w tysiącach.

Dowodu na to jakie są zasoby i ilość ludności polskiej dostarcza Bank Ludowy (polski) w Wieleniu, któryby przecież nie mógł się był utrzymać, gdyby liczył na Niemców. Bank ten dysponuje miljonami, które mogły być w nim złożone tylko przez 12.000 mieszkańców miasta i wsi okolicznych.

Wybory przeprowadzone w listopadzie do Sejmiku powiatowego dowodzą także polskości tego okręgu. Odbyto w powiecie 12 wieców i wszędzie i zawsze sala była pełna, gdyż ludność chciała zamanifestować w ten sposób swe uczucia narodowe.

Dalszym dowodem pośrednim na to, iż Niemcy sami uznają przewagę elementu polskiego w części południowej powiatu Wieleńskiego, było wydalenie z części północnej powiatu — niemieckiej — całej ludności robotniczej polskiej, która pracowała w domenach rządowych pruskich, i wice wersa, lekarz (niemiec) z Piłki (Schneidemuhlchen — część południowa) wyjechał do Brandenburgji; dyrektor szkoły wyjechał do Chojnic (Konitz) w Prusach Zachodnich, również jak i 2 nauczycieli i 2 nauczycielki niemki z Drawska i z Penckowa, wszyscy oni opuścili swe stanowiska w tem przekonaniu, że ich rola w Polsce jest skończona bo, zgodnie z zasadami Wilsonowskiemi o decydowaniu wolnem narodów o swym losie, część południowa powiatu Wieleńskiego, jako zamieszkała przez zwartą ludność polską, powinna była napewno należeć do Polski.

Przerażenie jakie opanowało od kilku dni całą ludność tego okręgu na samą myśl o tem że może ona być oddzielona od Polski dowodzi jej przywiązania do Matki-Ojczyzny.

Ludność ta gruntownie religijna, jest równie przywiązana do swej ziemi, jak do swoich kościołów, cmentarzy i kaplic, które założyła na swój koszt, nie bacząc na ciężary utrzymania ich.

Jak już było powiedziane powyżej, pod względem terytorjalnym jest ona doskonale oddzielona od ludności niemieckiej przez granicę naturalną Noteci. Pocóż więc narzucać granice sztuczne?

Nous estimons que l'ensemble de faits ci-dessus exposés et prouvant les dispositions polonaises de la population en question devraient être jugées suffisantes pour ne pas en permettre la séparation de la souche natale. Du moment que la frontière n'a été tracée que dans ses grandes lignes on a toute faculté de la reviser lors de la délimitation en détail sur les lieux. La population polonaise du district de Wieleń veut espérer que les Puissances Alliées, ayant cherché dès le commencement à assurer le bonheur de tous les peuples après la guerre voudront bien également en ce cas particulier tenir compte de la fidélité du district de Wieleń-Sud à la Pologne. Nous appuyons notre pétition des nombreuses signatures ci-jointes qui ont pu être recueillies en ces quelques jours et malgré toutes les entraves faites aux communications avec les populations intéressées.

Casimir Brownsford
Vice-Président des Syndicats agricoles
du district de Wieleń.

Joseph Pielatowski
Curé de la paroisse de
Piłka (Schneidemuhlchen), district de Wieleń.

Léon Halida
Propriétaire d'une ferme à Pomokowo.

Sądzimy, że całokształt faktów powyżej przedstawionych i będących dowodem usposobień polskich ludności, o którą chodzi, powinien być wystarczający, by nie pozwolić na oddzielenie tej ludności od pnia rodzinnego. Skoro granica została wykreślona tylko w głównych linjach, jest wszelka możność zmian w czasie rozgraniczenia na miejscu. Ludność polska powiatu Wieleńskiego ma nadzieję, że Mocarstwa Sprzymierzone, które starały się od początku o pomyślność wszystkich narodów po wojnie, zechcą również w tym poszczególnym wypadku wziąć w rachubę wierność południowej części powiatu Wieleńskiego dla Polski.

Popieramy naszą prośbę licznymi podpisami.

Kazimierz Brownsford
W.-Prezes Związków rolniczych powiatu Wieleńskiego.

Józef Pielatowski
proboszcz parafji Piłka (Schneidemuhlchen).

Leon Halidą
Gospodarz we wsi Pomokowo.

Suivant la décision de la Conférence de la Paix, la frontière germano-polonaise dans le secteur des districts de Międzyrzec, Babimost et Wschowa sépare de l'État Polonais les localités suivantes, purement ou en majeure partie polonaises :

	Polonais	Allemands
Village de Dąbrówka Wielka	1.037	35
Chlastowa, Kosieczyn village et domaine ferme de Bronikowo, main-d'œuvre polonaise partout.		
Village de Nundine entièrement polonais.		
— de Rajewo, Srompa en majeure partie polonais.		
— Canton de Babimost :		
— de Hansteinowo, polonais.		
— de Marjanówka, purement polonais.		
— Nowe Kramsko	1.200	11
— Stare Kramsko	350	2
— Wojnowo	100	27
— Podmokle Wielkie	420	17
— — Małe	600	5
— Laski et Bergvorwerk, nombreux Polonais (malgré colonisation allemande depuis 10 ans).		
— Nowa Wieś	440	18
— Nowa Wieś domaine, purement polonais.		
— Grójec Wielki	100	50
— Unruhsau, château et ferme, tous Polonais sauf les employés de la colonisation.		
— Kargowa-Village	220	70
— Chwalin, quelques familles polonaises, le reste des Vendés (protestants Slaves), pour les gens âgés il y avait des services religieux polonais jusqu'en 1914 quand ils furent supprimés par le pasteur Z. Kobielski.		
— Wschabno	300	5
— Mała Wieś	325	5
— Wielka Wieś	100	170
— Nowa Wieś ferme près Kargowa (nombreux colons allemands installés depuis 1886).	50	20
— Jaromierz Stary (en partie des colons allemands)	210	195
— Jaromierz Nowy	130 (Colonisation)	140

Na podstawie decyzji Konferencji Pokojowej, granica niemiecko-polska w odcinku powiatów Międzyrzeckiego, Babimojskiego i Wschowskiego odłącza od Państwa Polskiego miejscowości następujące, czysto lub w większości polskie :

	Polaków	Niemców
Wieś Dąbrówka Wielka	1.037	55
— Chlastowa, Kosieczyn wieś i folwark, Bronikowo, wszędzie robotnicy Polacy.		
— Nundzin, całkowicie polska.		
— Rajewo, Srompa, w większości polskie.		
Powiat Babimojski :		
— Hansteinowo, polska.		
— Marjanówka, czysto polska.		
— Nowe Kramsko	1.200	11
— Wojnowo	100	27
— Podmokłe Wielkie	420	17
— Podmokłe Małe	600	5
— Laski i Bergvorwerk, dużo Polaków, mimo kolonizacji niemieckiej od 10 lat.		
— Nowa Wieś	440	18
— Nowa Wieś, folwark czysto polski.		
— Grójec Wielki	100	50
— Unruhsau, pałac i folwark, polskie, prócz urzędników kolonizacji.		
— Kargowa	220	70
— Chwalin, kilka rodzin polskich, reszta Wendowie (protestanci słowianie) dla dorosłych było nabożeństwo polskie aż do r. 1914, gdy było skasowane przez pastora Z. Kobielskiego.		
— Wschabno	300	5
— Mała Wieś	325	5
— Wielka Wieś	100	170
— Nowa Wieś, folwark koło Kargowej (liczni koloniści niemieccy osiedleni od r. 1886)	50	20
— Jaromierz Stary (częściowo koloniści niemieccy)	210	195
— Jaromierz Nowy (kolonizacja)	130	140

	Polonais	Allemands
Village de Ciosaniec, pour 1/4 polonais.		
— Spokojna, plus 1/2 polonais.		
— Babimost ville	800	1.000
— Kargowa —	820	970
Canton de Wschowa (Fraustadt).		
— Szonawa, pour 1/3 polonais.		
— Lupice	124	250
— Wijewo	987	4
— Podborowo, purement polonais.		
— Lgiń, pour 2/3 polonais.		
— Smieszkowo, 2/3 polonais.		
— Potrzebowo domaine, pour les 3/4 polonais.		
— Filopol, purement polonais.		
— Hetmanice (Kaltvorwærk) a 1/2 polonais ycompris le grand domaine.		
— Ossowa (Hohrsdorf) avec grand domaine, pour 1/3 polonais.		
— Wygnacicie (Weidmannsdorf) avec château, pour 1/4 polonais.		
— Lysiny (Lissen) a 1/2 polonais.		
— Tylowice (Tillendorf) et Brayczno (Oberpritschen), 1/4 polonais.		
— Wschowa ville, pour 1/3 polonais.		

Il faut signaler que la ville de Babimost ne possède qu'une majorité apparente d'Allemands, dont un grand nombre sont des fonctionnaires en retraite ou des employés municipaux de chemin de fer, des postes, enfin il s'y trouve bon nombre de Polonais germanisés depuis une génération seulement comme le prouvent leurs noms polonais, dont ils ont gardé l'orthographe, connaissant encore la langue.

En novembre dernier il s'est présenté chez le curé de l'endroit, l'abbé Charles Meissner, pour faire inscrire aux cours polonais dans les écoles de Babimost, outre les enfants polonais, un grand nombre d'enfants germanisés.

La même chose peut se dire de la ville de Kargowo, où la majorité allemande est composée de fonctionnaires des écoles, du tribunal, des chemins de fer et de la ville.

Historiquement des localités sus-mentionnée ont toujours appartenu à la Pologne, et cela jusqu'au deuxième partage de 1793 et entre 1807 et 1815 au Grand-Duché de Varsovie.

La population de ces contrées est d'autant plus patriotique que les Allemands ont employé les moyens les plus violents pour la germaniser.

Les faits suivants peuvent servir de preuve à l'appui de ce que nous avançons et ils sont appuyés de chiffres statistiques :

1) On a offert dans ces quelques localités en 1918 des grandes sommes pour le Trésor National.

2) 2.000 hommes se sont enrôlés dans l'armée polonaise, une partie combat actuellement sur le front occidental. Beaucoup d'entre eux ont fui le fameux Heimatschutz pour se joindre à l'armée polonaise.

3) On a organisé dans ces mêmes contrées onze réunions publiques

	Polaków	Niemców
Wieś Ciosaniec, 1/4 polska.		
— Spokojna, więcej niż 1/2 Polaków.		
— Babimost, miasto	800	1.000
— Kargowa.....	820	970
Powiat Wschowski (Fraustadt) :		
Wieś Szonawa, 1/3 Polaków.		
— Łupice.....	124	250
— Wijewo.....	987	4
— Podborowo, czysto polska.		
— Lgiń, 2/3 Polaków.		
— Świeszkowo, 2/3 Polaków.		
— Potrzebowo (folwark), 3/4 Polaków.		
— Filopol, czysto polska.		
— Hetmanice (Kaltvorwerk), 1/2 Polaków, włączając duże dobra.		
— Ossowa (Hohrsdorf), z dużemi dobrami, 1/3 Polaków.		
— Wygnącice (Weidmannsdorf), z pałacem, 1/4 Polaków.		
— Łysiny (Lissen), 1/2 Polaków.		
— Tylowice (Tillendorf) i Brayczno (Oberpritschen), 1/4 Polaków.		
— Wschowa, miasto, 1/3 Polaków.		

Należy zaznaczyć, że miasto Babimost ma większość niemiecką pozorną, wielka ilość Niemców są to urzędnicy dymisjonowani, lub też urzędnicy miejscy, kolejowi i pocztowi, wreszcie mieszka tam dużo Polaków zniemczonych w pierwszem pokoleniu, jak tego dowodzą ich nazwiska polskie, których zachowali ortografję, znając jeszcze język polski.

W miesiącu listopadzie roku zeszłego zgłosiło się do proboszcza miejscowego ks. Karola Meissnera dla zapisania się na naukę języka polskiego oprócz dzieci polskich dużo dzieci zniemczonych.

To samo można powiedzieć o mieście Kargowie, gdzie większość niemiecką stanowią urzędnicy sądowi, kolejowi i miejscy oraz nauczyciele.

Historycznie miejscowości powyżej wymienione należały zawsze do Polski aż do drugiego rozbioru w r. 1793, a od 1807 do 1815 r. do Wielkiego Księstwa Warszawskiego.

Ludność tych okolic jest tem bardziej patrjotyczna, że Niemcy używali wszelkich sposobów, żeby ją zgermanizować.

Fakty następujące mogą służyć za dowód prawdziwości naszej opinji, są one poparte dowodami statystycznymi :

1. — Złożono w tych miejscowościach w r. 1918 znaczne sumy na Skarb Narodowy.

2. — 2.000 mężczyzn wstąpiło do armji polskiej, część z nich jeszcze walczy na froncie zachodnim. Wielu z nich umknęło z głośnego Heimatschutzu, by wstąpić do armji polskiej.

3. — Urządzono w tych miejscowościach jedenaście wieców celem

dans le but de proclamer la réunion à la Pologne et pour envoyer des Délégués à la Diète provinciale de Poznań.

La population des localités ci-dessus nommées a levé en janvier 1910 les armes contre l'oppression allemande, étant persuadée que, appartenant au territoire de tous temps polonais, elle sera une fois pour toutes libérée de ses oppresseurs. On peut donc bien se figurer le désespoir de cette population, lorsqu'aujourd'hui on lui annonce qu'elle doit retourner sous le joug allemand et subir la vengeance de ses oppresseurs. Les répressions cruelles qu'on subit actuellement annoncent le sort qui attend les combattants de l'armée polonaise, à leur retour dans leurs foyers. Quant aux souffrances de la population polonaise se trouvant sous la domination du Grenzschutz allemand, on peut en entendre les descriptions effrayantes de la bouche de ceux qui au péril de leur vie, ont traversé la chaine des patrouilles allemandes.

Nous supplions donc humblement le Conseil Suprême du Congrès de la Paix, de vouloir bien accéder aux vœux les plus ardents d'une population justement inquiète de son sort, angoissée par le projet de délimitation des frontières futures de la Pologne et de réunir d'urgence les localités nommées plus haut, à la République Polonaise.

L'occupation des villages sus-nommés par le Grenzschutz a empêché de rassembler les signatures parmi la population.

Paris, le 27 mai 1919.

(Signé) Stefan Zukowski,
Vicaire de la paroisse de Babimost (Bomst).

Teodor Spiralski,
Propriétaire d'une ferme à Stare Kramsko
Alt Kramrig (district Bomst).

ogłoszenia przyłączenia ich do Polski i celem wyboru posłów do Sejmiku prowincjonalnego w Poznaniu.

Ludność miejscowości powyżej wymienionych chwyciła za broń w styczniu 1919 roku przeciw uciskowi niemieckiemu w tem przekonaniu, że, mieszkając na terytorjum odwiecznie polskiem, będzie raz na zawsze uwolniona od swych gnębicieli. Można więc sobie wyobrazić rozpacz tej ludności, gdy obecnie ją zawiadamiają, że ma powrócić pod jarzmo niemieckie i że ma być wystawiona na zemstę swych gnębicieli. Okrutne represje które trzeba znosić obecnie, zapowiadają jaki los czeka tych którzy obecnie walczą w armji polskiej, gdy powrócą do swych ognisk. Co się zaś tyczy cierpień ludności polskiej, która się znajduje pod panowaniem Grenzschutzu niemieckiego, to można usłyszeć ich opis przerażający z ust tych, którzy z narażeniem swego życia przekradli się przez łańcuch patroli niemieckich.

Błagamy więc pokornie Radę Najwyższą Kongresu Pokojowego, by zechciała się przychylić do najgorętszych życzeń ludności słusznie niespokojnej o swój los, zaniepokojonej projektem przeprowadzenia przyszłych granic Polski, i przyłączyć jaknajspieszniej miejscowości wyżej wymienione do Rzeczypospolitej polskiej.

Zajęcie wsi wyżej wymienionych przez Grenzschutz przeszkodziło w zebraniu podpisów ludności.

Paryż, dn. 27 maja 1919 r.

(podpisano) : Stefan Żukowski,
wikary parafji Babimost (Bomst).

Teodor Spiralski,
gospodarz we wsi Stare Kramsko
(Alt Kramrig) pow Babimojski.

7.

Ustępy dotyczące granic Polski z uwag delegacji niemieckiej o warunkach pokoju, (Bemerkungen der deutschen Delegation zu den Friedensbedingungen) złożonych w Sekretarjcie jeneralnym Konferencji Pokojowej dn. 29 maja 1919 r.

ZWEITER TEIL

II. — TERRITORIALE FRAGEN

7. — Ostfragen

Deutschland hat sich damit einverstanden erklært, dass ein unabhængiger polnischer Staat errichtet wird, « der die von unbestreitbar polnischer Bevœlkerung bewohnten Gebiete einschliessen sollte ».

Durch die in Artikel 27 und 28 vorgesehene Regelung der territorialen Fragen im Osten werden dem polnischen Staat mehr oder minder grosse Teile der preussischen Provinzen Ost-und Westpreussen, Pommern, Posen und Schlesien zugeteilt, die nicht von unbestreitbar polnischer Bevœlkerung bewohnt werden. Unbekümmert um ethnographische Gesichtspunkte werden zahlreiche deutsche Stædte, weits rein deutsche Landstrecken zu Polen geschlagen, nur damit Polen günstige militærische Grenzen gegen Deutschland oder wichtige Eisenbahnknotenpunkte erhælt. Unterschiedslos werden Gebiete, die in verschiedenen Jahrhunderten von Polen losgelœst sind oder in denen es überhaupt nie geherrscht hat, jetzt ihm zugesprochen. Die Annahme der vorgeschlagenen Regelung würde deshalb eine Vorgewaltigung von grossen unbestreitbar deutschen Gebieten bedeuten. Eine solche Regelung würde ausserdem den Wilson'schen Grundsætzen widersprechen dass bei Ordnung der nationalen Fragen vermieden werden soll, neue Elemente des Zwistes und der Gegnerschaft zu schaffen oder alte derartige Elemente zu verewigen, die wahrscheinlich mit der Zeit den Frieden Europas und somit der Welt stœren würden.

A) *Oberschlesien.* — Das gilt insbesondere zunæchst für Oberschlesien. Die vorgesehene Abtretung des grœssten Teiles dieses Gebietes stellt einen durch nichts zu rechtfertigenden Einbruch in das geographische und wirtschaftliche Gefüge des deutschen Reiches dar.

Oberschlesein ist seit 1163 ausser jedem polnischen Zusammenhang mit dem polnischen Reich. Es gibt in Oberschlesien keine nationalen polnischen Traditionen oder Errinerungen. Von polnischer Vorzeit und polnischer Geschichte weiss der Oberschlesier nichts. An dem polnischen Freiheitskæmpfem hat der Oberschlesier sich nicht beteiligt. Er stand vielmehr diesen Bewegungen vollkommen fremd und teilnahmslos gegenüber. Für die Abtretung Oberschlesien kann Polen keinerlei Rechtsansprüche geltend machen, namentlich nicht solche, die sich auf die Grundsætze des Præsidenten Wilson stützen. Die für Polen geforderten Gebiete Oberschlesiens werden nicht von unbestreitbar polnischer

UWAGI DELEGACJI NIEMIECKIEJ O WARUNKACH POKOJU

7. — Sprawy Wschodnie.

Niemcy oświadczyły, iż zgadzają się na utworzenie niezależnego państwa polskiego « które będzie obejmowało ziemie zamieszkałe przez ludność bezzaprzeczenia polską ».

Rozstrzygnięcie spraw terytorjalnych, takie jakie przewidziane jest w artykułach 27 i 28, przyznaje Państwu polskiemu mniej lub więcej znaczne odcinki prowincji pruskich Prus wschodnich, Prus zachodnich, Poznańskiego, Pomorza i Śląska, które nie są bezsprzecznie zamieszkałe przez ludność polską. Z pominięciem wszelkich względów etnograficznych, przyłącza się do Polski liczne miasta niemieckie i znaczne obszary czysto niemieckie jedynie w celu aby dać Polsce wobec Niemiec dobre granice wojskowe i ważne węzły kolejowe. Bez żadnej różnicy daje się Polsce terytorja które w różnych epokach zostały od niej oddzielone i które nigdy nie znajdowały się pod jej władzą. Uprawnienie proponowanego rozstrzygnięcia byłoby aktem gwałtu dokonanym na wielkich obszarach niezaprzeczenie niemieckiego terytorjum. Pomijamy już, że takie rozstrzygnięcie byłoby zaprzeczeniem zasady Wilsona, który poleca przy rozstrzyganiu spraw narodowościowych unikać tworzenia zaczątków nowych sporów lub nieprzyjaźni albo utrwalania takich zaczątków, które mogą z wszelkiem prawdopodobieństwem zakłócić prędzej lub później pokój Europy i, co za tem idzie — całego świata.

A) Górny Śląsk. — Stosuje się to przedewszystkiem do Górnego Śląska. Przewidziane oderwanie większej części tego terytoryum jest niczem nieusprawiedliwionem zgwałceniem geograficznego i politycznego ustroju Państwa niemieckiego.

Począwszy od 1163 roku przestają istnieć wszelkie węzły polskości pomiędzy Górnym Śląskiem a Królestwem polskiem. Nie znajdujemy na Górnym Śląsku śladów tradycji ani wspomnień polskich. Mieszkaniec Górnego Śląska nie wie nic o starożytnej przeszłości ani o historji Polski. Nie brał on żadnego udziału w walkach o niepodległość Polski. Przeciwnie, trzymał się od nich na uboczu i nie okazywał dla nich żadnego zainteresowania. Polska nie może przytoczyć żadnego argumentu prawnego na uzasadnienie żądania odstąpienia Górnego Śląska, tem bardziej nie może ona opierać się pod tym względem na zasadach Prezydenta Wilsona. Terytorja Górnego Śląska, których żadają dla Polski nie są zamieszkałe przez

Bevœlkerung bewohnt. Dementsprechend gehen über die bisherige Willensrichtung der Bevœlkerung die Wahlen von 1903 und 1907 zum Reichstag deutlich Ausdruck. Vor 1903 ist überhaupt kein polnischer Abgeordneter gewæhlt worden. Im Jahre 1907 erhielten bei der allgemeinen, gleichen, direkten und vollkommen geheimen Reichstagswahl die Polen 115.090 Stimmen, die Deutschen 176.267 Stimmen, im Jahre 1912 die Polen 93.029, die Deutschen 210.000 Stimmen; bei den Wahlen zu den Nationalversammlungen des Reichs im Jahre 1919 bei denen alle über 20 Jahre alte Staatsbürger beiderlei Geschlechts in allgemeiner, gleicher, direkter und streng geheimer Wahl gewæhlt haben, hatten die Polen Wahlenthaltung proklamiert. Es haben trotzdem fast 60 % aller Wahlberechtigten gewæhlt, und zwar die aufgestellten deutschen Kandidaten. Da bei den deutschen Wahlen erfahrungsgemæss etwa, 10 % der Wahler aus æusserlichen Gründen verhindert sind, kœnnen die Polen hœchstens etwa 1/3 der wahlberechtigen Stimmen für sich in Anspruch nehmen.

Auch nach dem Zusammenbruch der deutschen Macht fehlten nicht Anzeichen für den vorwiegend deutschen Character Oberschlesiens. Auf Grund der neuen Bestimmungen konnten die Eltern von 250.000 Schulkindern sich entscheiden, ob sie ihre Kinder in deutscher, polnischer oder mæhrischer Sprache unterrichten lassen wollten. Es haben sich die Eltern von nicht ganz 22 % der Schulkinder für den Unterricht in nicht deutscher Sprache erklært.

Die polnische Sprache (das Hochpolnische) ist nicht die Sprache des einen polnischen Dialekt (wasserpolnisch) sprechenden Oberchlesiers. Dieser Dialekt, dem neben deutsch ein erheblicher Teil der Oberschlesier spricht, ist eine deutsch-polnische Mischsprache, die niemals Schriftsprache und niemals Urkundensprache gewesen ist. Sie stellt kein Kennzeichen der Nationalitæt dar, namentlich keinen gegensatz zum deutschen Nationalbewusstsein.

Der Anteil der mæhrischen (der tschecho-slovakischen) Bevœlkerung betrægt nach der letzten Volkszæhlung im Kreise Ratibor 39,7 %, im Kreise Leobschütz nur 7,6 %. Es kann also auch in diesen beiden Kreisen von einer überwiegend tschecho-slovakischen Bevœlkerung nicht gesprochen werden.

Oberschlesien verdankt seine ganze Entwickelung in geistiger und materieller Beziehung deutscher Arbeit. Die Vertreter und Führer der Kunst und Wissenschaft, die Führer des wirtschaftlichen Lebens in Handel und Gewerbe, in Landwirtschaft und Industrie sind ausnahmlos Deutsche, ebenso die Arbeiter führer und die Leiter der Gewerkschaften.

Deutschland kann Oberschlesien nicht entbehren, Polen dagegen hat Oberschlesien nicht nœtig.

Das wichtigste Produkt Oberschlesiens ist die Kohle. Die Kohlenfœrderung Oberschlesiens betrug im letzten Jahre 43 1/2 Million Tonnen, d. h. rund 23 % der gesamten deutschen Steinkohlenfœrderung von 190 Millionen Tonnen. Die Abtretung Oberschlesiens an Kohlen würde nicht nur den industriellen Niedergang Oberschlesiens, sondern sehr schwere Nachteile wirtschaftlicher Art für Deutschland mit sich bringen. Die oberschlesische Steinkohle hat bis jetzt die gesamte Industrie Ost-

ludność bez zaprzeczenia polską. Można zdać sobie z tego sprawę dokładnie biorąc pod uwagę wypowiedzenie się woli ludności na wyborach do Reichstag'u (Sejmu) w 1903 i 1907. Przedewszystkiem więc, w 1903 roku, ani jeden poseł polski nie został wybrany. W roku 1907, na wyborach do Sejmu, które były ogólne, równe, bezpośrednie i ściśle tajne, Polacy otrzymali 115.000 głosów, Niemcy 176.287; w roku 1912, Polacy — 93.029, Niemcy — 210.000. Podczas głosowania do sejmów narodowych Rzeszy w 1912 r., kiedy wszyscy obywatele powyżej lat 20 bez różnicy płci stanęli do wyborów równych, bezpośrednich i ściśle tajnych, Polacy oznajmili, iż powstrzymują się od głosowania. Pomimo to blisko 60 % wyborców wzięło udział w głosowaniu, głosując za przedstawionemi kandydatami niemieckiemi. A ponieważ z doświadczenia wiemy że przy wyborach w Niemczech około 10 % wyborców nie może brać udziału w głosowaniu dla przyczyn postronnych, Polacy mogą rościć pretensje najwyżej do trzeciej części ogólnej liczby głosów,

Nawet po upadku potęgi niemieckiej nie brak dowodów przewagi niemieckości na Górnym Śląsku. Stosownie do najnowszych rozporządzeń, rodzicom 250 000 dzieci w wieku szkolnym pozostawiono do wyboru, czy życzą sobie aby dzieci ich uczyły się po niemiecku czy po polsku lub po morawsku. 22 % rodziców zaledwie opowiedziało się przeciwko nauczaniu w języku niemieckim.

Język polski (wielko-polski) nie jest językiem rodzimym mieszkańców Górnego Śląska, którzy mówią narzeczem polskiem (wasserpolnich). Narzecze to, używane powszechnie na równi z językiem niemieckim przez znaczną część Górno-Ślązaków, jest gwarą mieszaną polsko-niemiecką i nigdy nie było językiem literackim ani urzędowym. Narzecze to nie świadczy bynajmniej o narodowości i nie wyklucza bynajmniej niemieckich uczuć narodowych.

Według ostatniego spisu, odsetek ludności mołdawskiej (czesko-słowackiej) wynosi 39.7 % w okręgu Raciborskim i zaledwie 7.6 % w okręgu Loebschutz. Nie może więc w tych powiatach być mowy o większości czesko-słowackiej.

Górny Śląsk zawdzięcza cały swój rozwój umysłowy i materjalny pracy niemieckiej. Niemcy to są miarodajnymi przedstawicielami sztuki i wiedzy w tym kraju, Niemcy stoją tam na czele handlu i przemysłu, gospodarstwa rolnego, działalności ekonomicznej, Niemcy są kierownikami robotników i zarządcami syndykatów.

Niemcy nie mogą się obejść bez Górnego Śląska, Polsce natomiast nie jest on potrzebny.

Najważniejszym wytworem Górnego Śląska jest węgiel. Produkcja węgla na Górnym Śląsku podniosła się w ostatnim roku do 43 1/2 miljonów tonn, co stanowi w okrągłych liczbach 23 % całkowitej produkcji Niemiec, wynoszącej 190 miljonów tonn. Odstąpienie Górnego Śląska Polsce nie tylko spowodowałoby ruinę przemysłową tego kraju, ale zaszkodziłoby poważnie ekonomicznym interesom Niemiec. Dotychczas węgiel górno-śląski zaspakajał potrzeby całego przemysłu wschodnio-niemieckiego

deutschlands, soweit sie nicht von der Ostsee aus mit Kohlen aus England oder Rheinland Westfalen beliefert wurde, versorgt, ebenso Teile Süddeutschlands und Bœhmens, und zwar ausser der Industrie hauptsæchlich die Gasanstalten und die Haushaltungen. Insgesamt sind über 25 Millionen Menschen mit oberschlesischen Steinkohlen versorgt worden.

Fællt Oberschlesien an Polen, so ist diese Voraussetzung aufs æusserste gefæhrdet.

Der polnische Steinkohlenbedarf betrug im Frieden zuletzt etwa 10 1/2 Millionen Tonnen, wæhrend die polnische Kohlenfœrderung aus dem nicht oberschlesischen angrenzenden polnischen Kohlenbecken 6,6 Millionene Tonnen betrug. Von dem Fehlbetrag wurden 1 1/2 Millionen aus Oberschlesien, der Rest aus den Gruben aus dem jetzigen Tschecho-Slovakien eingeführt. Die Versorgung der Polen mit Kohlen, abgesehen von gewissen Spezialkohlen, würde sich aus den eigenen Kohlenfeldern ohne weiteres bewirken lassen, insbesondere wenn Polen seine Gruben, die zum Teil noch nicht rationell ausgebaut sind, genügend ausnützt. Dazu kommt, das Polen durch die Erwerbung von Galizien einen weiteren reichen Zuwachs an Bodenschætzen erhælt. Insbesondere trifft dies für die neuerdings in West-Galizien festgestellten Kohlenvorkommen zu.

Die Abtretung Oberschlesiens an Polen liegt nicht im Interesse der Oberschlesischen Bevœlkerung. Die Lebensverhæltnisse sind namentlich auf dem Gebiet des Gesundheitswesens un der sozialen Fürsorge in Oberschlesien unvergleichlich besser als im benachbarten Polen, wo die Gesetzgebung zum Schutze der arbeitenden Bevœlkerung erst schwache Anfange zeigt.

Die Abtretung Oberschlesiens an Polen ist auch nicht im Interesse der übrigen Staaten Europas und der Welt, denn sie schafft zweifellos neue Elemente von Zwist und Gegnerschaft. Die Fortnahme Oberschlesiens würde Deutschland eine niemals heilende Wunde schlagen, und die Wiedergewinnung des verlorenen Landes würde von der ersten Stunde des Verlustes an der glühende Wunsch eines jeden Deutschen sein. Das würde den Frieden Europas und der Welt schwer gefæhrden. Es liegt im eigensten Interesse der Alliierten und Assoziierten Mæchte, Oberschlesien bei Deutschland zu belassen, denn Verpflichtungen aus dem Weltkriege kann Deutschland hœchstens mit, niemals aber ohne Oberschlesien erfüllen.

Schon aus diesem Grundevermag Deutschland in eine Abtretung Oberschlesiens nicht zu willigen.

B) Posen. — Auch die Provinz Posen kann in ihrer Gesamtheit nicht als ein von einer unbestreitbar polnischen Bevœlkerung bewohntes Gebiet angesehen werden. Weite Teile der Provinz Posen werden seit mehreren hundert Jahren von einer überwiegend deutschen Bevœlkerung bewohnt; ausserhalb dieser Gebiete gibt es Enklaven gleicher Art. Soweit aber die Provinz Posen unbestreitbar polnischen Character trægt, wird das deutsche Reich seinen aus der Annahme der Wilson'schen Grundsætze sich ergebenden Verpflichtungen nachkommen und die Abtretung dieser Gebiete willigen. Die Vorschlæge der Gegner über die Grenzführung gehen, wie jederzeit dargelegt werden kann, nicht von dem Gesichtspunkte der

wraz z węglem pochodzącym z Anglji i z prowincji westfalo-nadreńskich dostarczanym morzem Baltyckim. Ten sam węgiel zaspakajał częściowo potrzeby Niemiec południowych, i Czech, gdzie używany był na potrzeby przemysłu, a pozatem zaopatrywał gazownie i służył do użytku domowego. Naogół przeszło 25 miljonów ludzi zaopatrywało się w węgiel górnośląski. W razie gdyby Górny Śląsk dostał się Polsce, ten postulat ekonomiczny byłby poważnie zagrożony.

W czasie pokoju Polska zużywała około 10 1/2 miljonów tonn, podczas gdy produkcja polska węgla w zagłębiach leżacych na pograniczu Górnego Śląska ale nie na jego terytorjach wynosiła 6,6 miljonów tonn. Dla wypełnienia braku, Polska importowała 1 1/2 miljona tonn z Górnego Śląska, a resztę z kopalń dzisiejszego Państwa czecho-słowackiego. Polska może z łatwością otrzymać z własnych kopalni węgiel na swoje potrzeby za wyjątkiem pewnych gatunków specjalnych, zwłaszcza jeżeli będzie dobrze eksploatowała swoje kopalnie, które obecnie przeważnie nie są racjonalnie zagospodarowane. Dodać należy, że dzięki przyłączeniu Galicji, bogactwo mineralne Polski znacznie się zwiększy. Tyczy się to zwłaszcza nowoodkrytych pokładów węglowych w Galicji zachodniej.

Odstąpienie Górnego Śląska Polsce nie leży bynajmniej w interesie ludności tego kraju. Co się tyczy urządzeń w zakresie zdrowotności i ubezpieczeń publicznych, warunki bytu na Górnym Śląsku są bez porównania lepsze niż w sąsiedniej Polsce, gdzie prawodawstwo mające na celu opiekę nad ludnością robotniczą jest dopiero w fazie słabych zaczątków.

Odstąpienie Górnego Śląska Polsce nie jest pożyteczne dla innych Mocarstw europejskich i innych, gdyż będzie ono niewątpliwie zarodkiem nowych elementów sporów i niezgód. Oderwanie Górnego Śląska byłoby dla Niemiec niegojącą się raną, a odebranie utraconego kraju pozostałoby najgorętszem pragnieniem każdego Niemca, co zagrażałoby poważnie pokojowi Europy i całego świata. To też najżywotniejsze interesy Mocarstw sprzymierzonych i stowarzyszonych wymagają pozostawienia Górnego Śląska przy Niemcach, zwłaszcza że te ostatnie będą mogły wykonać zobowiązania wynikłe dla nich z wojny wszechświatowej jedynie wtedy gdy Górny Śląsk będzie im pozostawiony, ale nie podołają nigdy temu zadaniu w razie przeciwnym, Z tego samego już względu Niemcy nie mogą zgodzić się na ustąpienie Górnego Śląska.

B) Poznańskie. — Prowincji Poznania nie można również, na całym jej obszarze uznać za terytorjum o ludności bez zaprzeczenia polskiej. Znaczne obszary prowincji tej od kilku wieków zamieszkałe są przez większość niemiecką; niezależnie od tych okolic, istnieją tam anklawy o podobnym charakterze ludności. Bez względu na to, Państwo niemieckie wypełni wobec ziem poznańskiego o charakterze niezaprzeczenie polskim zobowiązania które wynikają dla niego z przyjęcia zasad Wilsona i zgodzi się na odstąpienie tych ziem. Propozycje strony przeciwnej dotyczące wyznaczenia granic nie są oparte na zasadzie narodowościowej, co w każdej chwili można sprawdzić, lecz na względach strategicznych przygotowania ataku na

Nationalitæt, sondern von dem der strategischen Vorbereitungen eines Angriffes auf deutsche Gebiete aus. Solche Rücksichten kœnnen aber keine Rolle spielen, wenn die zukünftigen Beziehungen Deutschlands und Polens unter die Regeln der Vœlkerbundes fallen sollen.

C) Westpreussen. — Fast die ganze Provinz Westpreussen bis auf einige Kreise in Ost und West soll Polen zugeschlagen werden. Selbst ein Teil von Pommern soll ohne die geringste ethnographische Berechtigung von Deutschland losgerissen werden. Westpreussen ist altes deutsches Land ; der deutsche Orden hat ihm für alle Zeit deutschen Charakter aufgeprægt; die 300 Jahre polnischer Herrschaft haben zwar den polnischen Einschlag verstærkt, sind aber sonst fast spurlos an ihm vorübergegangen. Auch nach Abzug der nach den Friedensentwurf deutsch bleibenden Kreise im Osten und Westen ist die deutsche Bevœlkerung in den unmittelbar oder mittelbar Polen zugedachten Teilen Westpreussens den Polen und den mit ihnen keineswegs identischen Kaschuben an Zahl mehr als gewachsen (ca. 744.000 Deutsche gegen 580.000 Polen und Kaschuben); an wirtschaftlicher, sozialer und kultureller Bedeutung-Momente, auf die sich die Polen in ihren œstlichen Grenzmarken ihrerseits gegenüber den Ukrainern und Litauern beziehen — ist die deutsche der polnischen und kaschubischen Bevœlkerung weit überlegen.

Die Abtretung des grœssten Teils von Westpreussen würde Ostpreussen vœllig vom Deutschen Reiche trennen. Das würde ebensowenig mit dem Wilsonschen Programm übereinstimmen wie mit den Lebensnotwendigkeiten der kerndeutschen Bevœlkerung Ostpreussens und des übrigen deutschen Volkes. Soweit — abgesehen von dem Verbindungsweg mit Ostpreussen, der unbedingt für Deutschland erhalten bleiben muss — westpreussiche Gebietsteile unzweifelhaft polnisch besiedelt sind, ist Deutschland bereit, sie an Polen abzutreten.

D) Dantzig. — Insbesondere steht die in den Artikeln 100 bis 108 verlangte Preisgabe der rein deutschen Hansestadt Dantzig und ihrer ebenfalls rein deutschen Umgebung in schroffstem Gegensatz zu allen in den Erklærungen des Præsidenten Wilson gegebenen Zusicherungen. Dantzig wies nach der Zæhlung vom 1. Dezember 1910 eine verschwindende polnisch sprechende Minderheit von 3,5 % auf, der Kreis Dantziger Niederung 1 %, der Kreis Marienburg 3 %, auch der Kreis Danziger Hœhe hatte nur 11 %. Selbst die Polen bestreiten nicht ernstlich, dass Dantzig stets deutschen Charakter gehabt hat. Der Versuch, Dantzig zu einer Freien Stadt zu machen, sein Verkehrswesen und die Vertretung seiner Rechte nach aussen dem polnischen Staat auszuliefern, würde zu heftigen Widerstand und zu einen dauernden Kriegszustand im Osten führen. Dabei sind die wirtschaftlichen Massnahmen so getroffen, dass für Danzig jeder Verkehr mit Deutschland aufs Aeusserste erschwert wird offenbar zu dem Zweck, dieses rein deutsche Gebiet im Laufe der Zeit durch wirtschaftlichen Druck zu polonisieren. Die Deutsche Regierung muss darum die beabsichtigte nationale Vergewaltigung Danzigs ablehnen und die Forderung erheben, Danzig und Umgegend beim Deutschen Reich zu belassen.

terytorja niemieckie. Jednakże względy tego rodzaju nie mogą grać żadnej roli, jeżeli przyszłemi stosunkami polsko niemieckiemi ma kierować Liga Narodów.

C) Prusy Zachodnie. — Prawie cała prowincja Prus Zachodnich za wyjątkiem paru powiatów wschodnich i zachodnich ma być oddana Polsce. Nawet część Pomorza ma być odcrwana od Niemiec bez żadnej racji etnograficznej. Prusy Zachodnie są odwiecznym krajem niemieckim. Zakon Teutoński wycisnął na nich na zawsze piętno niemieckie. Wprawdzie trzywiekowe panowanie Polski wzmocniło cechy polskie, jednakże minęło ono prawie bez śladów. Nawet po wyłączeniu powiatów wschodnich i zachodnich, które według projektu pokojowego mają zostać przy Niemcach, ludność niemiecka posiadałaby znaczną przewagę w części Prus Wschodnich która ma być pośrednio lub bezpośrednia przyłączona do Polski i do Kaszubów (około 744.000 niemców wobec 580.000 Polaków i Kaszubów). Co się tyczy czynników ekonomicznych, społecznych i kulturalnych, czynników na które powołują się Polacy w swoich prowincjach wschodnich w stosunku do Ukraińców i Litwinów, to i pod tym względem ludność niemiecka zachowuje olbrzymią przewagę nad ludnością polską i kaszubską.

Odstąpienie większej części Prus zachodnich oddzieliłoby zupełnie Prusy zachodnie od Państwa niemieckiego. Postanowienie takie byłoby niezgodne zarówno z programem Wilsona jak z żywotnemi potrzebami czysto niemieckiej ludności Prus zachodnich i całego narodu niemieckiego. Za wyłączeniem korytarza łączącego je z Prusami Wschodniemi utrzymanie którego jest dla Niemiec koniecznością, te ostatnie gotowe są odstąpić Polsce te części Prus Zachodnich, które są zamieszkałe niewątpliwie przez Polaków.

D) Gdańsk. — Artykuły 100 do 108 żadają odstąpienia czysto-niemieckiego hanzeatyckiego miasta Gdańska i jego okolic, również czysto niemieckich, co jest w zasadniczej sprzeczności z zapewnieniami danemi przez Prezydenta Wilsona. Według spisu z dn. 1 grudnia 1910 roku Gdańsk posiadał nieznaczną mniejszość ludności o języku polskim (3 1/2 %), powiat Dantzig-Niederung — 1 %, powiat Marienburg — 3 %, a nawet powiat Dantziger-Hoehe liczył zaledwo 11 % Polaków. Sami Polacy zresztą nie przeczą, że Gdańsk posiadał zawsze niemiecki charakter. Zamiar utworzenia z Gdańska wolnego miasta i oddania Państwu polskiemu jego środków komunikacji tudzież zewnętrznej reprezentacji jego praw, napotkałby energiczny opór i wytworzyłby na wschodzie stan wiecznej wojny. Pozatem projektowane urządzenia ekonomiczne utrudniałyby w sposób nieprzezwyciężony wszelkie stosunki handlowe pomiędzy Gdańskiem i Niemcami, oczywiście w celu spolszczenia z czasem, za pomocą presji ekonomicznej, tego czysto niemieckiego terytorjum.

To też Rząd niemiecki zmuszony jest wystąpić przeciwko projektowanemu gwałtowi nad Gdańskiem i żadać aby Gdańsk wraz z okolicami pozostawiony był Niemcom.

Mit der Annahme des Punktes 13 der Rede des Præsidenten Wilson vom 8 Januar 1918 hat Deutschland sich einverstanden erklært, dass dem zu schaffenden polnischen Staat « ein freier und sicherer Zugang zum Meere zugesichert werden soll ». Die Deutsche Regierung tat dies in Kenntnis der Ansprache des Præsidenten Wilson an den Senat vom 22 Januar 1917, in der es heisst :

> « Ausserdem sollte, soweit wie irgend durchführbar, jedem Volk, da jetzt um die volle Entwicklung seiner Mittel und seiner Macht kæmpft, ein direkter Zugang zu den grossen Verkehrsstrassen des Meeres zugebilligt werden. Wo dies nicht durch Abtretung von Territorium geschehen kann, kann es zweifellos durch die Neutralisierung direkter Wegerechte unter der allgemeinen Friedensbürgschaft geschehen. Bei gerechten Vereinbarungen dürfte kein Volk vom freien Zutrit zu den offenen Strassen des Welthandels ausgeschlossen bleiben. »

Die Deutsche Regierung ist nach diesen Grundsætzen zu Erfüllung der von ihr übernommenen Verpflichtung, Polen einen freien und sicheren Zugang zum Meere zu geben, bereit, die Hœfen von Memel, Kœnigsberg und Danzig zu Freihæfen auszugestalten und in diesen Hæfen Polen weitgehende Rechte einzuræumen. Durch eine entsprechende Vereinbarung kœnnte dem polnischen Staatswesen jede Mœglichkeit zur Errichtung und Benutzung der in Freihæfen erforderlichen Anlagen (Docks, Anlegestellen, Schuppen, Kais usw.) vertraglich gesichert werden. Auch ist die Deutsche Regierung bereit, durch ein besonderes Abkommen mit dem polnischen Staat hinsichtlich der Benutzung der Eisenbahnen zwischen Polen und anderen Gebieten des ehemaligen Russichen Reiches einerseits und den Hæfen von Memel, Kœnigsberg und Danzig andererseits, jede erforderliche Sicherheit gegen Differenzierung in den Tarifen und der Art der Benutzung zu geben.

Die Voraussetzung wære jedoch, dass auch auf den polnischen und auf den unter polnischem Einfluss stehenden Eisenbahnen Deutschland in der gleichen Beziehung die Gegenseitigkeit und die gleichen Vergünstigungen für die Durchfuhr durch Polen, Litauen und Lettland zugesagt werden. Die etwa durch die Mitwirkung der Polen zustandegekommenen Tarife müssten insofern eine Ausnahmestellung einnehmen, als sie nicht zur Verallgemeinerung auf das übrige deutsche Eisenbahnnetz seitens der Alliierten und Assoziierten Regierungen herangezogen werden dürfen.

Ferner würde die Deutsche Regierung bereit sein, die von Polen, Litauen und Lettland durch Ost und Westpreussen zur Ostsee führenden schiffbaren Wasserstrassen unter weitgehenden Sicherungen zur freien Benutzung und zum freien Durchgangsverkehr den Polen zur Verfügung zu stellen. Die Gegenseitigkeit der Leistung von polnischer Seite ist ebenfalls Voraussetzung.

Bezüglich der Weichsel wird auf die Ausführungen über die Binnenschiffahrt verwiesen.

E) Ostpreussen. — Ostpreussen mit etwa 1 1/2 Millionen deutscher Bevœlkerung soll vom Deutschen Reiche territorial losgelœst und wirt-

Dając w dniu 8 stycznia 1908 r. swoją zgodę na 13 artykuł przemowy Prezydenta Wilsona, Niemcy oświadczyły swoją gotowość zapewnienia Państwu Polskiemu « swobodnego i pewnego dostępu do morza ». Rząd niemiecki złożył to przyrzeczenie już po przyjęciu do wiadomości mowy wygłoszonej przez Prezydenta Wilsona w Senacie dnia 22 stycznia 1917 roku. W mowie tej powiedziane jest :

«W miarę możności zapewnić należy każdemu z narodów, które walczą obecnie o swobodny rozwój swoich środków i swoich sił, bezpośredni dostęp do wielkich dróg komunikacyjnych morskich. Tam gdzie dostępu tego nie można zapewnić za pomocą ustępstw terytorjalnych, można będzie zastosować neutralizację bezpośredniego prawa komunikacji pod gwarancją ogólnego pokoju. Sprawy powinny być sprawiedliwie rozstrzygnięte, tak aby żaden naród nie był pozbawiony wolnego dostępu do międzynarodowych dróg handlowych. »

Na powyższych zasadach Rząd niemiecki gotów jest wypełnić zobowiązania, które przyjął na siebie i dać Polsce wolny dostęp do morza przez utworzenie w Memlu, Królewcu i Gdańsku wolnych portów i przez przyznanie Polsce szerokich praw w tych portach. Na mocy odpowiedniej ugody Państwo polskie mogłoby zawrzeć kontrakt, który zapewniłby mu prawo budowania i użytkowania urządzeń potrzebnych w wolnym porcie (doków, pontonów, składów, nadbrzeży i t. p.) Rzad niemiecki gotów jest również zawrzeć z Państwem polskien osobną umowę w sprawie użytkowania dróg żelaznych łączących Polskę i inne ziemie byłego Cesarstwa rosyjskiego z portami Memla, Królewca i Gdańska. Umowa ta dawałaby Polsce wszelkie gwarancje co do różnic taryfowych i sposobów użytkowania.

Jednakże zostałby postawiony warunek aby wzamian Niemcy korzystały z takich samych przywilejów na kolejach polskich jako też tych które są od Polski zależne dla tranzytu przez Polskę i dla komunikacji z Litwą i z Łotwą. Taryfy, które byłyby ewentualnie wypracowane ze współudziałem przedstawicieli Polski, musiałyby posiadać charakter wyjątkowy w tem znaczeniu, że nie mogłyby być zastosowane przez Rządy sprzymierzone i stowarzyszone do pozostałej sieci kolejowej niemieckiej.

Prócz tego Rząd niemiecki gotów jest oddać do użytku Polsce, pod jaknajszerszemi gwarancjami rzeki spławne płynące z Polski, Litwy i Łotwy do Bałtyku przez Prusy Zachodnie i Wschodnie, zapewniając Polsce na tych rzekach prawo wolnego użytku i tranzytu. Tu też warunkiem byłaby wzajemność ustępstw ze strony Polski.

Co się tyczy Wisły, odsyłamy do wyjaśnień w sprawie żeglugi wewnętrznej.

E) Prusy Wschodnie. — Prusy wschodnie o blisko 1 1/2 miljonowej ludności niemieckiej mają być oderwane pod względem terytorjalnym od

schaftlich vœllig in die Hand Polens gegeben werden. Es muss verkümmern und Polen schliesslich zufallen. Das kann Deutschland niemals zugeben.

Im südlichen Ostpreussen wird das Vorhandensein einer Bevœlkerung von nicht deutscher Muttersprache benutzt, um in diesen Bezirken eine Abstimmung zu fordern (Artikel 94 und 95). Diese Bezirke werden indes nicht von einer unbestritten polnischen Bevœlkerung bewohnt. Der Umstand, dass in einzelnen Gegenden sich die nichtdeutsche Sprache erhalten hat, kann keine Rolle spielen, da diese Erscheinung selbst in den ælteslen Einheitsstaaten zu beobachten ist; es sei auf die Bretonen, Walliser und Wasken verwiesen. Die gegenwærtige Grenze Ostpreussens liegt seit etwa 500 Jahren fest; die fraglichen Teile der Provinz haben allergrösstenteils nie zu Polen oder zu Litauen gehört. Ihre Einwohner stehen den ausserhalb der deutschen Grenze befindlichen Völkerschaften infolge einer seit Jahrhunderten verschiedenen Geschichte, einer anders gearteten Kultur und eines anderen religiösen Bekenntnisses fremd gegenüber. Diese Bevölkerung hat, von einer Gruppe landfremder Agitatoren abgesehen, ein Verlangen nach Lostrennung von Deutschland niemals geæussert und ein Grund, die staatlichen und wirtscharftlichen Verhæltnisse dieser Gebiete zu ændern, liegt deshalb nicht vor.

Das Gleiche gilt in Westpreussen für die Kreise Stuhn, Marienburg, Marienwerder und Rosenberg. Der Kreis Marienburg hat 98% Deutsche, der Kreis Marienwerder rechts der Weichsel ist ebenfalls fast rein deutsch, Rosenburg hat 93,7 % Deutsche. Es gibt in Polen Kreise, in denen der Prozentsatz der deutschen Bevœlkerung hœher ist als z. B. der Prozentsatz der polnischen Bevœlkerung im Kreise Rosenberg. Das Vorhandensein so kleiner Minoritäten ist nach dem Programm des Präsidenten kein Grund zur Anzweiflung des nationalen Charakters eines Gebiets; andernfalls würde das Programm zur Auflösung jeglicher Staatsordnung führen.

F) Memel. — In Artikel 99 wird die Lostrennung eines die Kreise Memel, Heydekrug sowie Teile der Kreise Tilsit und Ragnit umfassenden Gebietsstreifen in Norden der Provinz Ostpreussen gefordert. Die Bewohner dieses Gebietes einschliesslich deren, die das Litau'sche als Muttersprache sprechen, haben die Lostrennung von Deutschland niemals gewünscht. Sie haben sich jederzeit als ein treuer Bestandteil der deutschen Volksgemeinschaft bewæhrt. Was die sprachlichen Verhæltnisse in jenen Gebieten betrifft, so weist nach der Volkszæhlung von 1910 nur der Kreis Heydekrug mit 53 % litauisch sprechender Bewohner eine kleine nichtdeutsch sprechende Mehrheit auf. Im Kreise Memel sprechen nur 44 %, im Kreise Tilsit 23 % und im Kreise Ragnit gar nur 12 % das Litauische als Muttersprache. Das ganze Gebiet ist auch der Zahl der Einwohner nach überwiegend deutsch; etwa 68.000 Deutschen stehen nur etwa 54.000 litauisch sprechende Bewohner gegenüber. Insbesonders ist Memel eine rein deutsche Stadt; sie ist im Jahre 1252 von Deutschen gegründet und hat in ihrer ganzen Geschichte niemals zu Polen oder zu Litauen gehört; ebenso wie im Süden, ist auch hier die ostpreussische Grenze seit dem Jahre 1422 unverændert geblieben. Dabei muss bemerkt werden, dass auch die das Litauische als Muttersprache sprechende Bewohner dieses Gebiets fast

Niemiec i wydane najzupełniej pod względem ekonomicznym na łaskę Polski. W takim wypadku ziemie te musiałyby z konieczności podupaść i w końcu przejść w ręce polskie. Jestto ewentualność, na którą Niemcy nie zgodzą się nigdy.

Żądanie przeprowadzenia plebiscytu (art. 94 i 95) w południowej części Prus Wschodnich oparte jest na argumencie, że istnieje tam ludność, językiem ojczystym której nie jest język niemiecki. Tem nie mniej powiaty te nie są zamieszkałe przez ludność niezaprzeczenie polską. Fakt, że w pewnych okolicach utrzymał się język nie niemiecki, nie może być brany pod uwagę, gdyż objaw taki zauważyć można w najstarszych Państwach o silnej jedności; wymienimy naprzykład Bretonów, Walijczyków i Basków. Obecna granica Prus Wschodnich jest ustalona od pięciuset lat. Wymienione części tej prowincji przeważnie nie należały nigdy do Polski ani do Litwy.

Pomiędzy mieszkańcami Prus Wschodnich a ludnością zamieszkującą poza granicami niemieckiemi nie ma nic wspólnego, a to dzięki innemu od wieków rozwojowi historycznemu, cywilizacji o sprzecznych zupełnie tendencjach i religji innego wyznania. Jeżeli pominiemy pewną grupę obcych krajowi agitatorów, ludność ta nie zdradzała nigdy chęci odłączenia się od Niemiec. To też nie ma żadnej podstawy do zmieniania politycznej i ekonomicznej sytuacji tego kraju.

Tak samo przedstawia się w Prusach zachodnich sytuacja powiatów Stuhn (Sztumski), Marienburg, Marienwerder i Rozenberg. Powiat Marienburg (Malborg) liczy 98 % Niemców, powiat Marienwerder (Kwidzyń) na prawym brzegu Wisły jest też prawie całkowicie niemiecki, Rosenberg (Suski) liczy 93,7 % Niemców. W samej Polsce są powiaty, w których stosunek ludności niemieckiej jest silniejszy niż stosunek ludności polskiej w powiecie Rosenberg (Suskim). Obecność tak słabej mniejszości nie może być, zgodnie z programem Prezydenta Wilsona, dostatecznym powodem do kwestjonowania narodowego charakteru danego terytorjum; w przeciwnym razie, program ten prowadziłby do zniszczenia wszelkiej organizacji państwowej.

F) Kłajpeda. — Artykuł 99 żąda oderwania od Niemiec części terytorjum, obejmującej okręgi. Kłajpedzki i Szyłokarczmy (Heidekrug), oraz części okręgów Tylży i Ragnety w północnej części Prus wschodnich. Mieszkańcy tego terytorjum, nawet ci których językiem macierzystym jest język litewski, nigdy nie pragnęli odłączyć się od Niemiec. Przeciwnie, wykazywali oni zawsze przywiązanie do rzeszy niemieckiej. Co się tyczy warunków lingwistycznych tych ziem, to jedynie okrąg Szyłokarczmy (Heidekrug) wykazuje według spisu r. 1910, 53 % mowiących po litewsku, czyli niewielką przewagę nie mówiącej po niemiecku ludności. W okręgu Kłajpedzkim tylko 44% mieszkańców używa języka macierzystego litewskiego, w okręgu Tylży języką tego używa 23 %, a w okręgu Ragnety — 12 % mieszkańców. Wzięte w całości, terytorjum to wykazuje większość niemiecką : około 68.000 niemców wobec 34.000 mówiących po litewsku. Zwłaszcza Kłajpeda jest miastem czysto niemieckiem; założona w r. 1252 przez niemców nie należała ona nigdy do Polski ani do Litwy; tak samo jak granica południowa, i tu granica Prus wschodnich pozostała bez zmiany od r. 1422. Należy zauważyć, że nawet ci mieszkańcy, którzy za język macie-

durchweg des Deutschen vollkommen mæchtig sind und sich dieser Sprache sogar unter einander regelmæssig bedienen. Eine Bewegung zum Anschluss an die litauische Bewohnerschaft des früheren russischen Reiche ist auch hier, angesehen von einer kleinen, nicht ins Gewicht fallenden Gruppe, nicht vorhanden, umso weniger, als die im früheren russischen Reiche wohnende litauische Bevölkerung katholisch die des deutschen Gebiets aber protestantisch ist.

Die Abtretung dieses Gebiets muss die Deutsche Regierung daher ablehnen.

7. — Deutsche Sicherungen in den abzutretenden Gebieten des Ostens.

Werden im Friedensvertrage deutsche Gebiete an Polen abgetreten, so liegt dem Deutschen Reiche der Schutz seine bisherigen Angehörigen deutscher Zunge in diesen Gebieten ob. Diese Pflicht wiegt um so schwerer, als die Polen sich bislang nicht als zuverlæssige Hüter des Rechts nationaler und religiöser Minderheiten gezeigt haben. Wir dürfen diese Anklage erheben, weil die Mænner der heutigen Deutschen Regierung die Polenpolitik des alten Regimes immer bekæmpft haben. In Ostgalizien haben die regierenden polnischen Klassen die Ruthenen stets unterdrückt. In den jetzt von Polen verwalteten, zu Deutschland gehörenden Landesteilen werden die deutschen Einwohner hart, zum Teil grausam behandelt.

Welche Gefahren die nationalen Minderheiten in Polen bedrohen, zeigen am deutlichsten die seit dem 11 November in Polen verübten Massaker an der jüdischen Bevölkerung. Es wird auf den soeben veröffentlichten Brief des Mitglieds der amerikanischen Nahrungsmittelkommission über den Massenmord in Pinsk verwisen, den die lokalen Behörden begünstigten und die Regierung straflos liess.

Würde das neue Polen nach den Bestimmungen des Friedensentwurfes gestaltet, ohne dass gleichzeitig die nötigen Garantien für die Minderheiten genau festgelegt würden, so hiesse das die Progromgrenze weit nach Westen vorschieben.

Jedenfalls sind die Entwickelung, die Polen nehmen wird, und die besonderen Verhæltnisse, die sich in ihm herausbilden werden, heute noch nicht zu erkennen, und es erscheint selbstverstændlich, dass Deutschland sich seiner in eine besondere ungewisse Zukunft hinausgehenden Landeskinder auch mit besonderem Ernst annimmt.

Die Deutsche Regierung kann sich mit der in Artikel 91 vorgeschlagenen Regelung der Option nicht in allen Punkten einverstanden erklæren. Sie behælt sich ihre Einwendungen und Abænderungswünsche vor.

Grundsætzlich legt die Deutsche Delegation Verwahrung dagegen ein, dass nach Artikel 90 Absatz 2 deutsche Reichsangehœrige, welche ihren Wohnsitz nach dem 1. Januar 1908 in das abgetretene Gebiet verlegt haben, die polnische Staatsangehörigkeit nur mit besondere Ermæchtigung des polnischen Staates erwerben können. Ein Grund dafür, die nach dem 1. Januar 1908 in die streitigen Gebiete übergesiedelten, liegt nicht vor. Jedenfalls kann aus dem nur in einem Falle ausgeführten Enteignungsgesetz ein solcher Grund nicht hergeleitet werden.

rzysty uważają język litewski, władają, prawie bez wyjątku, językiem niemieckim a nawet używają go stale pomiędzy sobą. Nie istnieje tu też dążenie do połączenia się z ludnością litewską byłego Cesarstwa Rosyjskiego, za wyjątkiem nieznacznej grupy, której nie można brać pod uwagę. Dążenie takie nie jest możliwe zwłaszcza dla tego, że ludność litewska b. Cesarstwa Rosyjskiego jest katolicka, podczas gdy na terytorjum niemieckiem jest ona protestancką.

Z powyzszych względów Rząd niemiecki zmuszony jest odmówić odstąpiena tego terytorjum.

7. — Gwarancje niemieckie w częściach terytorjum które Niemcy mają odstąpić na wschodzie.

W terytorjach niemieckich odstąpionych Polsce Traktatem Pokojowym, opieka nad b. obywatelami mówiącemi po niemiecku powierzona będzie Niemcom. Obowiazek ten będzie tem trudniejszy, że dotychczas Polacy nie okazali się bynajmniej dobremi opiekunami praw mniejszości narodowych i wyznaniowych. Jesteśmy najzupełniej w prawie podnieść to oskarżenie, gdyż przedstawiciele obecnego Rządu niemieckiego zwalczali zawsze politykę poprzednich rządów w stosunku do polaków.

W Galicji Wschodniej polskie klasy kierujące zawsze uciskały Rusinów. W ziemiach niemieckich obecnie znajdujących się pod zarządem polskim ludność niemiecka traktowana jest surowo, czasem okrutnie.

Niebezpieczeństwo zagrażające mniejszościom narodowym w Polsce uwidaczniają zwłaszcza pogromy, dokonywane od 11 listopada w Polsce na ludności żydowskiej. Pod tym względem na uwagę zasługuje niedawno ogłoszony list członka komisji żywnościowej amerykańskiej, dotyczący pogromów w Pinsku, dokonanych z pomocą władz miejscowych i nie ukaranych przez Rząd.

Gdyby nowa Polska utworzona została tak jak to przewiduje projekt Traktatu Pokojowego bez wprowadzenia jednoczesnego gwarancji dla mniejszości, to granica pogromów posunięta by została doleko na zachód.

W każdym razie obecnie nie można przewidzieć jeszcze jakim będzie przyszły rozwój Polski i sytuacja jaka się w niej wytworzy; to też oczywistem jest, że Niemcy powinny otoczyć szczególną opieką los swoich dzieci, których przyszłość jest wyjątkowo niepewną.

Rząd niemiecki nie może zgodzić się na wszyskie punkty regulaminu dotyczącego opcji, proponowanego z art. 91 i zastrzego sobie zgłoszenie objekcji i pożądanych przez siebie modyfikacji.

Einer wirksamen Sicherung bedürfen ferner die Rechte und Interessen der im Verlaufe des preussischen Ansiedlungswerkes angesetzten Siedler aller Art sowie die Rechte der in abzutretendem Gebiet tætig gewesenen Beamten des Staates der Gemeindeverbænde und Gemeinden, der Kirchen und anderer religiöser Gemeinschaften, der Beamten anderer Körperschaften des öffentlichen Rechts sowie der Lehrer.

Die durch die polnische Erhebung der letzten Monate und deren Bekæmpfung verursachten Schæden sollten durch paritætisch zusammengesetzte Kommissionen festgestellt werden. Die Pflicht zum Ersatz der Schæden wird dem Staate aufzuerlegen sein, dem das Gebiet, in dem sie entstanden sind, endgültig zufællt.

Wegen der Teilnahme an der polnischen Erhebung der letzten Monate oder wegen der Bekæmpfung dieser Erhebung darf niemand einer gerichtlichen Bestrafung unterzogen oder sonst einer Benachteiligung ausgesetzt werden.

Pozatem konieczną jest skuteczna gwarancja praw i interesów kolonistów wszelkich kategorji, którzy osiedlili się w okresie działalności kolonizacji pruskiej, jakoteż praw urzędników, którzy spełniali czynności urzędowe na terytorjum mającem być odtsąpionem, a mianowicie urzędników państwowych, gminnych, kościelnych oraz stowarzyszeń religijnych, wreszcie urzędników innych organizacji, sądowych i nauczycieli.

Straty spowodowane powstaniem polskim z ciągu ostatnich miesięcy i jego stłumieniem, winny być ustalone przez komisje mięszane z udziałem równym przedstawicieli obu stron. Obowiązek wynagrodzenia za straty winien obciążyć Państwo, któremu odnośne terytorjum zostanie ostateczne przyznane.

Nikt nie może być skazany sądownie lub narażony na jakiekolwiek straty za udział w powstaniu polskiem ostatnich miesięcy lub w jego stłumiemie.

8.

Nota Delegacji polskiej o uwagach Delegacji niemieckiej, złożona w Sekretarjacie jeneralnym Konferencji dn. 3 czerwca 1919 r.

OBSERVATIONS DE LA DÉLÉGATION POLONAISE AU SUJET DES REMARQUES DE LA DÉLÉGATION ALLEMANDE SUR LES CONDITIONS DE PAIX

Dans ses « Remarques sur les conditions de Paix », la Délégation allemande prétend que les conditions formulées par les Alliés sont, en général, celles d'une « paix de violence », qu'elles sont en contradiction avec différentes déclarations des hommes d'État des Pays alliés, qu'elles ne sont pas conformes aux principes du Président Wilson sur le terrain desquels s'est placée l'Allemagne en demandant l'armistice. En ce qui concerne tout particulièrement la question polonaise, la Délégation allemande fait encore observer que « selon le moment, on se fonde, tantôt sur l'idée d'un droit historique imprescriptible, tantôt sur celle du fait ethnographique, tantôt sur le point de vue des intérêts économiques », mais, cependant, que « toujours la décision est prise au détriment de l'Allemagne ». En réalité, la décision des Alliés relative au territoire que les Allemands doivent restituer à la Pologne, est absolument conforme aux principes des Gouvernements Alliés et, en particulier, au paragraphe 13 du programme Wilson. Le territoire en question est habité par une population en grande majorité polonaise : même d'après le recensement général prussien de 1910, effectué tendancieusement dans des visées antipolonaises, s'y trouvent 3.076.000 Polonais et seulement 1.821.000 Allemands (1), y compris les colons, les fonctionnaires et les militaires allemands implantés dans le pays par le Gouvernement ; et la statistique prussienne concernant la nationalité des enfants qui fréquentaient les écoles primaires en 1911, relève sur le territoire mentionné 710.000 enfants polonais et à peine 251.000 enfants allemands (2). Le droit historique et le point de vue des intérêts économiques ne font que confirmer l'argument ethnographique en faveur de ce territoire.

Si l'on s'en tenait uniquement au droit historique, on pourrait objecter, il est vrai, que la base de la revendication de la Haute-Silésie par la Pologne est d'une date reculée ; mais en revanche il faudrait alors prendre en compte toute la Posnanie et toute la Prusse Occidentale, sans en rien détacher, par conséquent cette dernière province y compris, entre autres, Dantzig et les districts situés sur la rive droite des bouches de la Vistule, enfin toute la Warmie de la Prusse Orientale. Ce que les Alliés attribuent aujourd'hui à

(1) Gemeindelexikon für die Regierungsbezirke Allenstein, Dantzig, Marienwerder, Posen, Bromberg und Oppeln (Berlin 1912).

(2) Preussische Statistik : « Das niedere Schulwesen in Preussen » (1911, I. Teil, Berlin, 1913).

UWAGI DELEGACJI POLSKIEJ, TYCZĄCE ODPOWIEDZI DELEGACJI NIEMIECKIEJ NA WARUNKI POKOJU

W swoich « uwagach nad warunkami pokoju » Delegacja Niemiecka twierdzi, że warunki sformułowane przez Sprzymierzonych — w ogólności są warunkami « pokoju przemocy », że znajdują się one w sprzeczności z różnemi oświadczeniami mężów stanu Krajów Sprzymierzonych, że nie są one zgodne z zasadami Prezydenta Wilsona, na podstawie których Niemcy prosiły o rozejm, w szczególności, co się tyczy sprawy polskiej, Delegacja Niemiecka zaznacza jeszcze, że, « zależnie od wypadku Sprzymierzeni opierają się już to na nieprzedawnionem prawie historycznym, już to na faktach etnograficznych, lub też stają na punkcie widzeń ekonomicznych », lecz jednak stale decyzja jest powzięta ze szkodą Niemiec.

W rzeczywistości, decyzje Sprzymierzonych odnoszące się do terytorjum, które ma być zwrócone przez Niemcy Polsce, są absolutnie zgodnie z zasadami Rządów Sprzymierzonych i wszczególności, z § 13 programu Wilsona. Terytorjum, o które chodzi jest zamieszkałe przez ludność w znacznej większości polską, nawet według pruskiego spisu ogólnego z 1910 r., przeprowadzonego tendencyjnie w celach antypolskich, tam się znajduje 3.076.000 Polaków i tylko 1.821.000 Niemców (1), wliczając w to kolonistów, urzędników i wojskowych niemieckich osadzonych w kraju przez rząd; zaś statystyka pruska dotycząca narodowości dzieci, uczęszczających do szkół początkowych w r. 1911, znajduje na wymienionem terytorjum 710.000 dzieci polskich i zaledwie 251.000 dzieci niemieckich (2). Prawo historyczne i punkt widzenia interesów ekonomicznych tylko wzmacniają argument etnograficzny przemawiający na korzyść tego terytorjum.

O ile się stoi wyłącznie na gruncie prawa historycznego, wówczas dałoby się wprawdzie zarzucić, że podstawa rewindykacji przez Polskę Śląska Górnego jest dawnej daty; ale natomiast wówczas należy przyjąć w rachubę całe Poznańskie i całe Prusy Zachodnie, nic od nich nie odłączając, więc do tego ostatniego kraju byłyby włączone między innemi Gdańsk i powiaty na prawym brzegu odnóg Wisły, wreszcie cała Warmja z Prus Wschodnich. To, co Sprzymierzeni przyznają Polsce z terytorjów polskich

(1) Gemeindelexikon für die Regierungsbezirke Allenstein, Dantzig, Marienwerder, Posen, Bromberg und Oppeln. Berlin, 1912.

(2) Preussische Statistik. — « Das niedere Schulwesen in Preussen » (1911. I. Teil, Berlin, 1913).

la Pologne des territoires lui appartenant en 1772, est loin de « l'ancienne configuration de la Pologne », et c'est précisément parce que les Gouvernements Alliés, pour tracer les frontières polono-allemandes, ont pris pour base les données ethnographiques, qu'ils ont découpé, au profit de l'Allemagne, les districts frontières qui, avec le temps, s'étaient germanisés.

En certains menus détails, le projet des Alliés s'écarte un peu de la frontière ethnographique, parfois au détriment de la Pologne, notamment dans les districts de Schlochau, de Filehne (sur la rive gauche de la Netze), de Meseritz, de Bomst, de Fraustadt, de Gross Wartenberg, de Namslau et de Neustadt, dont les lisières comptent des dizaines de villages polonais formant une agglomération continue et compacte, et sont néanmoins attribuées à l'Allemagne. Et pourtant ce ne sont là que choses de peu d'importance en regard de la grande ligne frontière établie par les Alliés conformément au caractère ethnographique du pays.

Le passage de la réponse allemande où sont présentées les propositions territoriales de l'Allemagne débute par ces mots : « L'Allemagne ne sera diminuée d'aucun territoire dont il est incontestablement démontré qu'il fait partie de son patrimoine national depuis des siècles sans que jamais un conflit se soit élevé entre lui et l'État allemand auquel il s'était réuni ».

D'abord les provinces polonaises en question ne « se sont pas réunies » à l'Allemagne, mais ont été annexées par la force. Puis, toutes les mesures administratives antipolonaise, toutes les lois d'exception visant à l'extermination de l'élément polonais, le Gouvernement et le Landtag de Prusse les justifiaient pendant des dizaines d'années par la participation des Polonais de Prusse aux insurrections nationales, par leurs complots de 1846, par leur révolution de 1848 et, plus tard, par l'esprit révolutionnaire polonais constamment en éveil jusqu'aux sanglantes manifestations de 1912 et 1913, à la veille même de la guerre. De plus, toutes les sentences des tribunaux frappant les délits politiques commis soit par des associations, soit par des journaux, soit par des hommes politiques polonais, étaient toujours motivées par le fait que le mouvement national polonais tend inflexiblement à arracher à la Prusse les territoires polonais qui s'étendent « de Putzig jusqu'à Myslowitz », de la Baltique jusqu'aux frontières de la Galicie et de la Silésie de Teschen. En effet, la tendance à secouer le joug prussien, à recouvrer l'indépendance, a toujours été la traditionnelle pensée directrice non seulement des classes éclairées, mais encore des larges masses du peuple polonais sous la domination prussienne.

A. POSNANIE.

En ce qui regarde la Posnanie, la Délégation allemande déclare que l'Allemagne est prête à céder à la Pologne « les régions ayant un caractère indéniablement polonais », mais prétend que la frontière tracée par les Alliés est en contradiction avec le principe des nationalités. Or, même d'après le recensement général prussien de 1910, nous voyons que dans le territoire de la Posnanie à restituer à la Pologne par l'Allemagne, on compte 1.264.000 Polonais et seulement 691.000 Allemands. La statistique scolaire de 1911 démontre sur le territoire en question 279.000 enfants polo-

z r. 1772, dalekie jest od « Dawnych granic Polski » i to właśnie dla tego, że Rządy sprzymierzone wykreślając granice polsko-niemieckie wzięły za podstawę dane etnograficzne, i odcięły na korzyść Niemiec powiaty graniczne, które się zniemczyły z biegiem czasu.

W niektórych drobnych szczegółach projekt Sprzymierzonych cokolwiek odbiega od granicy etnograficznej czasem ze szkodą Polski, mianowicie w powiatach Człuchowskim, Wieleńskim (na lewym brzegu Noteci), Międzyrzeckim, Babimojskim, Wschowskim, Sycowskim, Namysłowskim i Wejcherowskim, których pogranicza liczą dziesiątki wsi polskich tworzących zwarte i ciągłe kompleksy, a jednak zostały przyznane Niemcom. Jednak są to rzeczy małej wagi w porównaniu do wielkiej linji granicznej ustalonej przez Sprzymierzonych zgodnie z etnograficznym charakterem kraju.

Ustęp odpowiedzi niemieckiej, w którym przedstawione są terytorjalne propozycje Niemiec, rozpoczyna się od słów następujących : « Niemcom nie odbierze się żadnego terytorjum, co do którego bezsprzecznie będzie dowiedzionem, że stanowiło ono ich spuściznę narodową od wieków i że nigdy nie powstały tu spory między niem a państwem niemieckim, do którego ono się przyłączyło. »

Przedewszystkiem prowincje polskie, o które tu chodzi nie « przyłączyły się do Niemiec », lecz były zabrane przemocą. Następnie przez dziesiątki lat Rząd i Sejm Pruski usprawiedliwiały wszystkie antypolskie zarządzenia administracyjne, wszystkie prawa wyjątkowe, mające na celu zniszczenie elementu polskiego, udziałem Polaków z Prus w powstaniach narodowych, w spisku z r. 1846, powstaniem z r. 1848, później stale rozbudzanym nastrojem rewolucyjnym polskim, aż do krwawych manifestacji 1912 — i 1913 r. w przeddzień wojny. Co więcej, wszystkie wyroki sądowe karzące wykroczenia polityczne popełnione przez stowarzyszenia, dzienniki, działaczy politycznych polskich, były zawsze motywowane faktem, że narodowy ruch polski dąży niezmiennie do oderwania od Prus terytorjów polskich, które się ciągną « od Pucka do Mysłowic », od Bałtyku do granic Galicji i Śląska Cieszyńskiego. Istotnie tendencja do zrzucenia jarzma pruskiego do odzyskania niepodległości była zawsze tradycyjną myślą przewodnią nie tylko warstw oświeconych, lecz również szerokich mas ludu polskiego pod panowaniem pruskiem.

A. POZNANSKIE.

Co się tyczy Poznańskiego, Delegacja Niemiecka oświadcza, iż Niemcy są gotowe ustąpić Polsce « okręgi mające niezaprzeczenie polski charakter » lecz uważa, że granica zakreślona przez Sprzymierzonych stoi w sprzeczności z zasadą narodowości. Otóż nawet według ogólnego spisu pruskiego r. 1910, widzimy, ze na terytorjum Poznańskiego, które Niemcy mają zwrócić Polsce naliczono 1.264.000 Polaków i zaledwie 691.000 Niemców. Statystyka szkolna z r. 1911 wykazuje na wymienonym terytorjum 279.000 dzieci polskich i niewięcej niz 103.000 dzieci niemieckich. Enklawa

nais et pas plus de 103.000 enfants allemands. L'enclave de Bromberg, regorgeant d'employés et de colons allemands qui ont été implantés à des fins antipolonaises, est entourée de districts polonais. D'autre part, comme nous l'avons déjà fait remarquer, c'est pour les Polonais une perte très sensible que celle des nombreux villages frontières qui, avec les districts occidentaux, ont été détachés en faveur de l'Allemagne.

B. HAUTE-SILÉSIE.

L'assertion que, « depuis 1163, la Haute-Silésie n'a plus aucun contact politique avec le Royaume de Pologne », et que « depuis plus de 750 ans l'étroit lien politique qui rattache la Haute-Silésie à l'Allemagne », ne répond pas aux faits historiques. En 1163, la Silésie n'a été nullement rattachée à l'Allemagne, mais elle fut partagée entre les fils d'un des princes polonais Ladislas). Les ducs de Silésie n'ont jamais cessé de se dire « prince polonais », et quelques-uns d'entre eux (Henri le Barbu, Henry le Pieux, Henry IV de Breslau) régnèrent à Cracovie. Ce n'est qu'entre 1289 et 1327 que les ducs de Silésie rendirent hommages aux rois de Bohême, ce que le roi de Pologne reconnut en 1335. Mais des princes de la maison polonaise des Piast régnèrent dans quelques duchés silésiens presque jusqu'à la fin du XVIIe siècle. La Silésie passa aux Habsbourg en même temps que la couronne de Bohême, en 1526. La Silésie Prussienne actuelle fut arrachée à l'Autriche par Frédéric le Grand en 1742. Les Allemands n'ont donc aucun droit historique particulier à alléguer à l'appui de leurs prétentions sur la Haute-Silésie.

Malgré les grandes pertes nationales qui, en Haute-Silésie, furent le résultat de la terrible politique germanisatrice de Frédéric, malgré le système implacable des autorités de l'État, des communes, des mines, et il faut le souligner tout particulièrement — malgré la pression morale inouïe exercée sur la population par le Clergé allemand, pression allant jusqu'à abuser du confessionnal pour des fins politiques, — malgré tout cela, les masses du peuple, en immense majorité, sont restées polonaises, fidèlement attachées à leur nationalité.

Le recensement général prussien de 1910 relève, sur le territoire de la Haute-Silésie attribué à la Pologne par les Alliés, 1.240.000 Polonais et 625.000 Allemands. D'après la statistique prussienne concernant la nationalité des enfants qui fréquentaient les écoles primaires en 1911, il y avait sur ce territoire 308.000 enfants polonais et seulement 74.000 enfants allemands. Donc la désannexion est encore ici conforme au principe ethnographique. Une partie du district de Leobschutz attribué à la Pologne fait, il est vrai, exception, mais elle forme une enclave entourée de Polonais et de Moravo-Tchèques. Et en revanche, dans les districts de Neustadt et de Falkenberg, on a rectifié la frontière au détriment des Polonais.

Ajoutons qu'au sujet de la Silésie moyenne, la Délégation allemande a raison de dire que la bande de territoire attribuée à la Pologne dans les districts de Guhrau et de Militsch est ethnographiquement allemande; mais, par contre, a été laissée à l'Allemagne la partie polonaise des districts de Gross Wartemberg et de Namslau.

Bydgoska, przepełniona urzędnikami i kolonistami niemieckimi osadzonymi w celach antypolskich, jest otoczona przez powiaty polskie. Z drugiej strony, jakeśmy to już zaznaczali, dla Polaków bardzo dotkliwą stratę stanowi oddzielenie licznych wiosek pogranicznych które wraz z powiatami zachodnimi zostały przyznane Niemcom.

B. ŚLĄSK GÓRNY.

Twierdzenie że « od r. 1163, Śląsk Górny nie ma żadnego kontaktu politycznego z Królestwem Polskiem » i że « przeszło od 750 lat ścisły związek polityczny łączy Śląsk Górny z Niemcami », nie odpowiada faktom historycznym. W r. 1163, Śląsk wcale nie był przyłączony do Niemiec, został natomiast podzielony pomiędzy synów polskiego księcia (Władysława). Książęta śląscy nigdy nie przestawali nazywać się « książętami polskimi » i niektórzy z nich (Henryk Brodaty, Henryk Pobożny, Henryk IV Wrocławski) panowali w Krakowie. Zaledwie między r. 1289 i 1327 książęta Śląska uznali zależność lenną od królów czeskich, co król polski uznał w roku 1335. Lecz książęta z polskiego rodu Piastów panowali w niektórych księstwach śląskich aż do końca wieku XVII. Śląsk przeszedł do Habsburgów jednocześnie z koroną czeską w r. 1526. Obecny Śląsk Pruski został oderwany od Austrji przez Fryderyka Wielkiego w r. 1742. Niemcy więc nie mają do poparcia swych pretensji do Śląska Górnego żadnego specjalnego prawa historycznego.

Pomimo wielkich strat narodowych, które na Górnym Śląsku były rezultatem straszliwej polityki germanizacyjnej Fryderyka, pomimo nieprzebłaganego systemu władz państwowych, gmin, zarządów kopalni, i — co trzeba specjalnie podkreślić — pomimo niesłychanego ucisku moralnego ludności przez księży niemieckich, ucisku, który dochodził do nadużywania w celach politycznych tajemnicy konfesjonału, — pomimo to wszystko masy ludowe w znacznej większości zostały polskiemi, wiernie przywiązanemi do swej narodowości.

Ogólny spis pruski z r. 1910 znajduje na terytorjum Śląska Górnego przyznanego Polsce przez Sprzymierzeńców, 1.240.000 Polaków i 625.000 Niemców. Według statystyki pruskiej dotyczącej narodowości dzieci, które uczęszczały do szkół początkowych w r. 1911 na tem terytorjum było 308.000 dzieci polskich i zaledwie 74.000 dzieci niemieckich. Więc dezaneksja i tu jest zgodną z zasadą narodowości. Część powiatu Głupczyckiego przyznanego Polsce stanowi co prawda wyjątek, lecz ona tworzy enklawę otoczoną przez Polaków i Chech-Morawian. Natomiast w powiatach Nowomiejskim i Niemodlińskim granica została przesunięta na niekorzyść Polaków.

Należy dodać, że co się tyczy Śląska Sredniego Delegacja Niemiecka ma słuszność, twierdząc, że pas przyznany Polsce w powiatach Milickim i Górowskim jest etnograficznie niemieckim ; lecz za to Niemcom pozostawiono polskie części powiatu Sycowskiego i Namysłowskiego.

La Délégation allemande fait état, contre les revendications polonaises touchant la Haute-Silésie, du résultat des élections au Parlement allemand. Mais les chiffres qu'elle donne sont inexacts, car elle compte comme allemands tous les suffrages socialistes qui, effectivement, sont en majorité polonais ; de plus la Délégation allemande ne déduit pas du nombre total des voix allemandes celles des districts allemands dans lesquels les Polonais n'avaient pas posé de candidatures et qui sont laissés à l'Allemagne par les Alliés. Il faut encore noter que dans certains districts le peuple haut-silésien, profondément catholique, était depuis longtemps habitué à voter pour les candidats polonais du Centre Catholique allemand, recommandés par le Clergé, par suite de quoi, dans les circonscriptions de Neustadt par exemple, les Comités électoraux polonais n'opposaient aucun candidat national au candidat du Centre, agriculteur polonais. Néanmoins, au moment où a été dissous l'ancien Reichstag, les Polonais y avaient cinq députés silésiens appartenant au Club parlementaire polonais et solidairement avec les autres membres de ce groupe défendant la cause polonaise. Ces députés polonais silésiens représentaient treize districts dont, entre autres, tous les districts industriels.

La Délégation allemande se prévaut de ce que, lors des élections à l'Assemblée nationale allemande en 1919, 60 pour 100 des électeurs de la Haute-Silésie, ont pris part au vote, bien que les comités électoraux polonais eussent décidé l'abstention. D'abord dans ce chiffre sont compris les électeurs des districts allemands qui n'ont pas été rattachés à la Pologne.

De plus, du fait qu'une partie des Polonais de la Haute-Silésie ont pris part aux élections, il ne ressort nullement que ces votants aient voulu par là affirmer leur désir d'appartenir à l'Allemagne. Ce fait s'explique par le désarroi qui régnait dans ces régions. Le Clergé, obéissant aux instructions de l'évêque de Breslau, par confessionnal et par la chaire, poussa le peuple à aller voter contre les candidats socialistes anticatholiques. Les autorités de l'État de leur côté, conformément aux directives du Gouvernement socialiste de Berlin, exercèrent une vive pression en menaçant entre autres, par affiches, tous ceux qui ne se présenteraient pas aux urnes, d'être considérés comme étrangers et privés de tous leurs droits civiques. Il convient de remarquer que, bientôt après, ces mêmes autorités, en vertu d'un décret spécial, défendirent en Haute-Silésie, comme en général dans les provinces polonaises, de procéder aux élections communales lesquelles, pour la première fois en Prusse, devaient être effectuées selon un statut électoral démocratique. Et cette défense fut portée pour que, — ainsi que l'a avoué M. Horsing, Commissaire du Gouvernement, dans le journal « Volks-Wille » — les Polonais ne s'emparassent point des conseils communaux.

L'argument que seulement une partie des parents des enfants fréquentant les écoles se sont prononcés contre l'enseignement en allemand, « même après l'écroulement de la puissance allemande », n'est nullement convaincant, si l'on considère que le décret concernant l'inscription des enfants aux leçons de polonais n'a été à la connaissance du public que trois jours avant la clôture des listes d'inscription, et cela uniquement par les journaux allemands.

Prétendre que la langue que parle le peuple haut-silésien est une langue

Delegacja niemiecka podnosi przeciw rewindykacjom polskim, tyczącym się Śląska Górnego rezultaty wyborów do parlamentu niemieckiego. Lecz cyfry, które ona przytacza są nieścisłe, gdyż liczy ona jako niemieckie wszystkie głosy socjalistyczne, które w rzeczywistości są w większości polskie; co więcej Delegacja Niemiecka nie odlicza z ogólnej sumy głosów niemieckich, głosów podanych w powiatach niemieckich, w których Polacy nie postawili kandydatów i które są pozostawione przez Sprzymierzonych Niemcom. Należy jeszcze zaznaczyć, że w niektórych powiatach ludność Górnośląska, głęboko katolicka, była oddawna przyzwyczajona głosować na kandydatów Polaków z niemieckiego centrum katolickiego, poleconych przez duchowieństwo, na skutek czego, naprzykład w okręgach Nowego-Miasta, komitety wyborcze polskie nie przeciwstawiały żadnego kandydata narodowego kandydatowi centrum — rolnikowi polskiemu. Tem niemniej w chwili rozwiązania dawnego Parlamentu Rzeszy, Polacy mieli w nim 5 posłów śląskich należących do Koła Polskiego i broniących solidarnie z innymi członkami tej grupy sprawy polskiej. Ci śląscy posłowie polscy reprezentowali 13 powiatów, między innemi, wszystkie powiaty przemysłowe.

Delegacja niemiecka przytacza na swą korzyść to, że przy wyborach do Konstytuanty Niemieckiej w 1919 r. 60 % wyborców Śląska Górnego wzięło udział w głosowaniu, chociaz Komitety wyborcze polskie postanowiły powstrzymać się od głosowania. Przedewszystkiem ta cyfra obejmuje wyborców powiatów nie przyłączonych do Polski.

Co więcej, z faktu, że część Polaków Górnego Śląska wzięła udział w głosowaniu, w żadnym razie nie wynika, że ci głosujący, chcieli przez to wyrazić swą chęć należenia do Niemiec. Fakt ten tłomaczy się zamętem jaki panował w tych krajach. Duchowieństwo powolne instrukcjom biskupa Wrocławskiego, za pomocą kazalnicy i konfesjonału skłaniało ludność do głosowania przeciw socjalistycznym anty-katolickim kandydatom. Ze swojej strony, zgodnie ze wskazówkami rządu socjalistycznego w Berlinie, władze państwowe wywierały silny nacisk, grożąc między innemi środkami, za pomocą ogłoszeń wszystkim tym, którzy się nie stawią do urn, pozbawieniem obywatelstwa niemieckiego i wszystkich praw publicznych. Należy zaznaczyć, że cokolwiek później te same władze za pomocą specjalnego dekretu zakazały wyborów gminnych na Górnym Śląsku, jak też wogóle w prowincjach polskich, wyborów które po raz pierwszy w Prusach miały się odbyć na podstawie demokratycznej ordynacji wyborczej. I ten zakaz został wydany, by nie pozwolić Polakom zawładnąć radami gminnemi — jak to wyznał p. Hœrsing, Komisarz Rządu, w dzienniku « Volks-Wille ».

Argument, że zaledwie część rodziców dzieci uczęszczających do szkól, wypowiedziała się przeciw nauczaniu po niemiecku. « nawet po upadku potęgi niemieckiej » nie jest wcale przekonywającym, jeśli się zważy, że dekret o zapisywaniu na lekcje polskiego języka był ogłoszony tylko na trzy dni przed zamknięciem list i wyłącznie tylko przez pisma niemieckie.

Twierdzić, że mowa, której używa ludność górnośląska, jest mieszanym językiem polsko-niemieckim równa się naprzykład twierdzeniu, że « platt-deutsch » jest tylko do połowy niemieckim. Mowa górno-śląska jest przeciwnie djalektem polskim, również jak znaczna ilość gwar lokalnych, co

mixte germano-polonaise équivaut à prétendre, par exemple, que le « platt-deutsch » n'est qu'à demi allemand. La langue haut-silésienne est au contraire un dialecte polonais, comme nombre d'autres parlers locaux et, de plus, c'est une vieille langue populaire fort belle. Dans leur presse, dans leurs livres, les Haut-Silésiens font usage de langue littéraire polonaise.

La Délégation allemande fait valoir que la Haute-Silésie doit tout son développement au travail allemand. Or, la main-d'œuvre sur le travail de laquelle repose l'industrie et l'agriculture est en écrasante majorité constituée par l'ouvrier et le paysan polonais. Il est impossible, surtout à notre époque démocratique, de ne pas tenir compte de cette force productrice, et de n'envisager comme telle que le capital et les employés. Notons que sur les 130.000 mineurs organisés en Haute-Silésie, 85.000 appartiennent au Syndicat professionnel polonais national, et que, de plus, environ 15.000 Polonais font partie des syndicats socialistes.

La Délégation allemande affirme que, sans la Haute-Silésie, l'Allemagne serait ruinée économiquement, car toute l'industrie de l'Allemagne orientale ne peut vivre que par le charbon haut-silésien. Cet argument ne soutient pas la critique : d'abord les provinces de l'Est de l'Allemagne doivent en majeure partie en être détachées. Puis, sur les 43 millions de tonnes de houille que produisaient au total les mines de la Haute-Silésie, un quart à peine, c'est-à-dire 10,6 millions de tonnes étaient exportées dans les pays allemands de l'Empire ; la Haute-Silésie et les autres territoires de la Pologne allemande, ainsi que le Royaume de Pologne, la Galicie et l'étranger, consommaient le reste (1).

D'ailleurs, même après la perte du bassin haut-silésien et de celui de la Sarre, l'Allemagne sera à même d'exporter annuellement 20 000.000 de tonnes de charbon. A la Pologne, au contraire, est absolument nécessaire le charbon haut-silésien, sans quoi elle devrait en importer 18 millions de tonnes de l'étranger et, sous ce rapport, dépendrait absolument de l'Allemagne, fournisseur le plus proche de ce combustible.

D'ailleurs, avant la guerre, les produits haut-silésiens avaient pour principal marché d'écoulement les territoires de la Pologne avec lesquels la Haute-Silésie forme une unité géographique. Si d'autre part l'Allemagne manque de minerai de fer, la Pologne en possède en abondance. Il en est de même pour les bois des mines que la Haute-Silésie importait des pays polonais en quantité trois fois plus grande que l'Allemagne. Enfin, c'est la Pologne qui fournit à peu près tous les vivres nécessaires à la population industrielle de la Haute-Silésie : celle-ci importe de Pologne trois fois plus de froment, d'avoine et de pommes de terre, six fois plus de porcs que l'Allemagne. L'incorporation de la Haute-Silésie à la Pologne, ne comportant nullement la ruine de l'industrie allemande, répond au contraire aux intérêts naturels de ce pays polonais non moins que la Pologne toute entière.

D'après la réponse allemande, les Allemands ne peuvent en aucun cas consentir à céder la Haute-Silésie, car « l'Allemagne pourra tout au plus

(1) Les données statistiques ci-dessus sont tirées du « Handbuch des oberschlesischen Industriebezirks 1913 », édité par le « Oberschlesischer Berg-und-Hüttenmaennischer Verein, E. V. in Kattowitz », ainsi que de la « Statistik der Oberschlesischen Berg-und Hütten für das Jahr 1913 », éditée par la même association.

więcej, jest ona bardzo piękną starą mową ludową. W swojej prasie, w swych książkach Górno-Ślązacy używają literackiego języka polskiego.

Delegacja niemiecka zaznacza, że Śląsk Górny zawdzięcza cały swój rozwój pracy niemieckiej. Otóż praca ręczna, na której opiera się przemysł i rolnictwo, w przygniatającej większości wypadków jest dostarczana przez polskiego robotnika i wieśniaka. Niepodobna, szczególniej w naszych czasach demokratycznych, nie oceniać tej siły twórczej i uważać za taką siłę tylko kapitał lub urzędników. Zaznaczamy, że ze 130.000 górników Górnego Śląska 85.000 należy do Polskiego Narodowego Związku Zawodowego i że ponadto około 15.000 Polaków należy do Związków zawodowych socjalistycznych.

Delegacja niemiecka twierdzi, że bez Śląska Górnego zostaną Niemcy ekonomicznie zrujnowane, gdyż cały przemysł Wschodnich Niemiec nie może żyć bez węgla górno-śląskiego. Ten argument nie wytrzymuje krytyki: przedewszystkiem wschodnie prowincje Niemiec mają być w większej części od nich oddzielone.

Następnie, na 43 miljony ton węgla ogólnej produkcji kopalni Górno-Śląska, zaledwie 1/4, co znaczy 10,6 miljonów ton były wywożone do niemieckich krajów Rzeszy: Śląsk Górny i inne terytorja polskie Niemiec, również jak Królestwo Polskie, Galicja i zagranica pochłaniały resztę (1).

Zresztą, nawet po utracie Zagłębia Górno-Śląskiego i Saary, Niemcy będą w stanie wywozić rocznie 20 miljonów ton węgla. Polsce zaś przeciwnie węgiel górno-śląski jest absolutnie niezbędny, bez niego ona musiałaby sprowadzać rocznie 18 miljonów ton z zagranicy i pod tym względem znajdowałaby się w absolutnej zależności od Niemiec, najbliższego dostawcy tego paliwa.

Przed wojną zresztą głównym rynkiem zbytu dla produktów górnośląskich była Polska, z którą stanowi Śląsk Górny jedną geograficzną całość.

Jeśli z drugiej strony Niemcom brakuje rudy żelaznej, to Polska posiada ją w obfitości. To samo się tyczy drzewa do kopalń, którego Górny-Śląsk sprowadzał z krajów polskich 3 razy więcej niż z Niemiec. Polska wreszcie dostarcza prawie całej żywności niezbędnej dla ludności przemysłowej Górnego-Śląska: ta ostatnia sprowadza z Polski 3 razy więcej pszenicy, owsa i ziemniaków, 6 razy więcej świn niż Niemcy. Wcielenie Górnego Śląska do Polski nie sprowadzając bynajmniej ruiny przemysłu niemieckiego, odpowiada przeciwnie naturalnym potrzebom tego polskiego kraju jak również całej Polski.

Według odpowiedzi niemieckiej, Niemcy w żadnym razie nie mogą się zgodzić na odstąpienie Górnego-Śląska, gdyż « Niemcy w najlepszym razie tylko wówczas będą mogły wykonać swe zobowiązania wynikające z wojny, jeśli Górny-Śląsk pozostanie przy nich ». Generałowie niemieccy Hindenburg, Graener, Lœper i t. d. zupełnie inaczej rozumieją niezbędność zachowania dla Niemiec Górnego-Śląska: w swoich przemówieniach w

(1) Poniższe dane statystyczne są wyjęte z « Handbuch des Oberschlesischen Industriebezirks 1913 », wydane przez « Oberschlesischer Berg und Huettenmaennisch Verein, E. V. in Kattowitz », również jak i « Statistik des Oberschlesischen Berg-und-Huettenwisens für das Jahr 1913 » wydanej przez te same stowarzyszenie.

remplir ses obligations résultant de la guerre si la Haute-Silésie lui reste ». Les généraux allemands comme Hindenburg, Groener, Loeper, etc., comprennent tout autrement la nécessité pour l'Allemagne de conserver la Haute-Silésie : dans leurs discours, prononcés à Oppeln, à Kattowitz et à Lissa, ils ont affirmé que c'est seulement en gardant cette province que l'Allemagne, dans vingt à vingt-cinq ans, pourra faire une guerre de revanche.

C. PRUSSE OCCIDENTALE.

Il est vrai que l'Ordre teutonique (à partir de 1308) a « imprégné la Prusse occidentale du caractère allemand », mais c'est par le feu et par le glaive. La Prusse occidentale fit ensuite retour à la Pologne (1454) et lui appartint pendant plus de trois siècles jusqu'aux partages.

La Délégation allemande déclare que les Allemands sont disposés à « céder à la Pologne les parties de la Prusse occidentale, dans la mesure où elles sont indéniablement peuplées de Polonais ». Les gouvernements alliés ont déjà déterminé cette mesure, en détachant plusieurs districts germanisés à l'ouest et à l'est. Le reste du territoire de la Prusse occidentale attribué à la Pologne renferme, d'après le recensement prussien de 1910, non 580.000 Polonais et 744 000 Allemands — ainsi qu'on le dit dans la réponse allemande — mais 553.000 Polonais et 442.000 Allemands, y compris dans ces derniers une forte proportion de colons, de fonctionnaires et de militaires. D'après la statistique scolaire prussienne de 1911, il y avait sur le terrain en question 122.000 enfants polonais et pas plus de 66.000 enfants allemands.

Découper à travers la Prusse occidentale un couloir qui joindrait la Prusse orientale à l'Allemagne, serait en contradiction avec le principe ethnographique, car l'élément polonais s'étend dans cette province en un bloc ininterrompu jusqu'à la mer. Mais le traité de paix contient des prescriptions qui assurent à l'Allemagne la communication par voie ferrée avec la Prusse orientale.

D. DANTZIG.

La Délégation allemande proteste contre la soustraction à l'Allemagne de Dantzig et des environs de cette ville, mais elle le fait comme s'il s'agissait ici d'une cession à la Pologne. Cependant, la restitution à la Pologne de son unique port maritime, ce principal postulat polonais, n'a précisément pas été réalisée par la Conférence de la paix qui a décidé d'en faire une ville libre. Seules les clauses du traité, prévoyant des liens économiques entre Dantzig et l'État polonais, peuvent assurer à la Pologne la condition indispensable de son indépendance économique. Et la Délégation allemande rejette encore ce minimum : pour le million et demi d'Allemands de la Prusse orientale elle demande un couloir territorial, fût-il ethnographiquement polonais ; mais pour les vingt et quelques millions de Polonais habitant le bassin de la Vistule, elle s'oppose même à la formation des liens économiques prévus par le traité.

En échange, la Délégation allemande propose à la Pologne « des droits étendus dans les ports libres de Memel, de Kœnigsberg et de Dantzig », qui,

Opolu, Katowicach i Lesznie twierdzili oni, że tylko zachowując tę prowincję Niemcy po 20 do 25 latach będą mogły przeprowadzić wojnę odwetową.

C. PRUSY ZACHODNIE.

Prawdą jest, ze Zakon Krzyżacki (począwszy od roku 1318) « nadał Prusom Zachodnim charakter niemiecki » lecz przy pomocy ognia i miecza. Prusy Zachodnie następnie wróciły do Polski (1454) i należały do niej przeszło 3 wieki aż do rozdziału.

Delegacja niemiecka oświadcza, że Niemcy są skłonni ustąpić Polsce część Prus Zachodnich o ile są one zamieszkałe niezaprzeczenie przez Polaków ». Rządy Sprzymierzone już określiły jakie to są części, oddzielając liczne zniemczone powiaty na Zachodzie i Wschodzie. Pozostałe terytorjum Prus Zachodnich, przyznane Polsce, zawiera według spisu pruskiego z r. 1910 nie 580.000 Polaków i 744.000 Niemców — jak to twierdzi odpowiedź niemiecka, lecz 533.000 Polaków i 422.000 Niemców, wśród tych ostatnich znaczną ilość kolonistów, urzędników i wojskowych. Według statystyki szkolnej pruskiej z r. 1911, na terytorjum, o którem mowa, było 122.000 polskich i nie więcej niż 60.000 dzieci niemieckich.

Wyciąć w poprzek Prus Zachodnich korytarz, któryby łączył Prusy Wschodnie z Niemcami, byłoby w sprzeczności z zasadą etnograficzną, gdyż element polski ciągnie się w tym kraju nieprzerwanym blokiem aż do morza. Jednak Traktat pokoju zawiera przepisy, które zapewniają Niemcom komunikację kolejową z Prusami Wschodniemi.

D. GDAŃSK.

Delegacja niemiecka protestuje przeciwko odłączeniu od Niemiec Gdańska i okolic, lecz czyni to tak, jak gdyby chodziło o ustąpienie Gdańska Polsce. Jednak właśnie restytucja Polsce jej jedynego portu morskiego nie została dokonaną przez Konferencję Pokoju, która postanowiła stworzyć z niego Wolne Miasto. Jedynie postanowienia Traktatu, przewidujące związek ekonomiczny między Gdańskiem i Państwem Polskiem, mogą zapewnić Polsce niezbędne warunki jej niepodległości ekonomicznej.

Delegacja niemiecka odrzuca nawet to minimum; dla miljona i pół Niemców z Prus Wschodnich domaga się ona korytarza terytorjalnego, chociażby był on etnograficznie polskim; lecz dla dwudziestu kilku miljonów Polaków zamieszkujących dorzecze Wisły, opiera się ona nawet stworzeniu związku ekonomicznego przewidzianego przez Traktat.

Wzamian proponuje Polsce delegacja niemiecka « szerokie prawa w wolnych portach Kłajpedzie, Królewcu i Gdańsku » które oczywiście miałyby należeć do Niemiec. Wzbogacając te miasta przez handel z Polską, pociągnęłoby to za sobą jednocześnnie kompletną zależność ekonomiczną Polski od Niemiec. To nie jest to, co proponował zrealizować Prezydent Wilson oświadczając, że Polsce ma być zapewniony wolny dostęp do morza.

E. PRUSY WSCHODNIE.

Na skutek oddzielenia Prus Wschodnich od Niemiec, Delegacja Nie-

bien entendu, devraient appartenir à l'Allemagne. Cela, tout en enrichissant ces villes par le commerce avec la Pologne, entraînerait, en même temps, la complète dépendance économique de celle-ci à l'égard de l'Allemagne. Ce n'est pas ce que se proposait de réaliser le président Wilson en annonçant qu'à la Pologne devrait être assuré un libre accès à la mer.

E. PRUSSE ORIENTALE.

En raison de la séparation de la Prusse orientale de l'Allemagne, la Délégation allemande appréhende que cette province ne vienne à « décliner et tomber en fin de compte entre les mains de la Pologne ».

Quant à la partie septentrionale de la Prusse orientale, personne n'en nie le caractère allemand. Par contre, la Pologne aspire à la partie méridionale où le recensement général prussien de 1910 ne relève, il est vrai, que 281.700 Polonais contre 299.100 Allemands, mais où, en réalité, se trouvent beaucoup plus de Polonais. La statistique scolaire prussienne de 1911 y avoue 77.000 enfants polonais et seulement 32.000 enfants allemands.

Ici, comme sur la rive droite de la Basse Vistule, dans les districts de Marienburg, de Stuhm, de Marienwerder et de Rosenberg, un plébiscite doit décider de l'attribution à l'un ou à l'autre État. Le plébiscite ainsi que l'administration du territoire jusqu'au vote ne peuvent être placés sous le contrôle « d'une autorité neutre constituée par des sujets danois, hollandais, norvégiens, suédois, suisses et espagnols », mais sous celui des puissances alliées victorieuses.

La Délégation demande que dans le traité soit formellement garantie à l'Allemagne « la protection de ses anciens ressortissants de langue allemande dans les territoires à céder à la Pologne ». La Délégation affirme, en même temps, qu'elle doit d'autant plus l'exiger que « les Polonais ne se sont pas montrés jusqu'à présent des gardiens éprouvés du droit des minorités nationales et religieuses », et, à ce propos, elle fait mention des Ruthènes de Galicie et des Juifs. A ces allégations osées, il faut répondre que, en Galicie orientale, les Ruthènes possédaient la complète égalité des droits civiques et politiques, tandis que les Polonais de Prusse étaient soumis à toute une législation d'exception. Quant aux Juifs, c'est un fait historique que, jadis, pour échapper aux persécutions dont ils étaient victimes en Allemagne, ils se sont réfugiés en Pologne. Si aujourd'hui, en temps de guerre, se produisent, çà et là, des incidents regrettables, la cause en est ou bien les accaparements, ou bien l'attitude provocatrice des éléments hostiles à l'armée polonaise, ou bien la propagande allemande qui pousse les masses juives contre les Polonais. Les autorités de l'État polonais remplissent leurs devoirs avec la plus grande impartialité, et le gouvernement ainsi que la Diète font montre de la plus large tolérance.

« L'accusation » portée contre les Polonais, de « ne pas respecter le droit des minorités » est tout particulièrement étrange de la part des Allemands, alors que le gouvernement prussien, que le peuple allemand tout entier, pendant des dizaines d'années, ont mis en œuvre tout un système de persécutions administratives, de rigoureuses lois d'exception pour exterminer l'élément polonais. En présence de l'assertion que les membres du

miecka wyraża obawę, by ta prowincja nie « podupadła i nie dostała się w końcu w ręce polskie ».

Nikt nie zaprzecza niemieckości północnej części Prus Wschodnich. Natomiast Polska rości sobie prawo do południowej części, gdzie, wprawdzie, ogólny spis pruski z r. 1910 znajduje tylko 281.000 Polaków w przeciwstawieniu do 299.100 Niemców, lecz w rzeczywistości jest tam Polaków znacznie więcej. Statystyka szkolna pruska z r. 1911 przyznaje się tam do 77.000 dzieci polskich i zaledwie 32.000 dzieci niemieckich.

Tu, tak samo jak na prawym brzegu Wisły Dolnej, w powiatach Malborskim, Sztumskim, Kwidzyńskim i Suskim, plebiscyt, ma zadecydować o przynależności państwowej. Plebiscyt również jak administracja kraju aż do głosowania nie mogą być powierzone kontroli władzy neutralnej składającej się z obywateli duńskich, holenderskich, norweskich, szwedzkich, szwajcarskich i hiszpańskich, lecz muszę pozostawać w ręku zwycięskich mocarstw sprzymierzonych.

Delegacja wymaga, by w Traktacie formalnie zagwarantowano Niemcom « opiekę nad ich byłymi obywatelami języka niemieckiego w terytorjach, które mają być ustąpione Polsce ». Delegacja twierdzi jednocześnie, że tembardziej musi domagać się tego, gdyż « Polacy dotychczas nie wykazali się pewnymi obrońcami praw mniejszości narodowych i religijnych », i z tej racji wspomina o Rusinach z Galicji i o Zydach. Na te śmiałe twierdzenia należy odpowiedzieć, ze w Galicji Wschodniej, Rusini posiadali zupełną równość praw obywatelskich i politycznych, wówczas, gdy Polacy w Prusach podlegali prawodawstwu wyjątkowemu.

Co się tyczy Zydów, to jest faktem historycznym, ze niegdyś, by uciec od prześladowań, których padali ofiarą w Niemczech, schronili się oni do Polski. Jeśli dzisiaj w czasie wojny, gdzieniegdzie zdarzają się wypadki godne pożałowania, to przyczyną ich jest spekulacja lub prowokacyjne zachowanie się żywiołów wrogich armji polskiej, lub też propaganda niemiecka, która pcha masy żydowskie przeciwko Polakom. Rządowe władze polskie spełniają swe obowiązki z jaknajwiększą bezstronnością, a Rząd również jak i Sejm okazują jaknajwiększa tolerancję.

« Oskarżenie » podniesione przeciwko Polakom, że « nie szanują praw mniejszości » jest szczególnie dziwne ze strony niemieckiej, wówczas, gdy rząd pruski i cały naród niemiecki w przeciągu dziesiątków lat, dla wykorzenienia żywiołu polskiego uruchomiły cały system prześladowań administracyjnych i surowych praw wyjątkowych. Wobec twierdzenia, że członkowie obecnego rządu niemieckiego zawsze zwalczali politykę antypolską dawnego ustroju, należy przypomnieć, że stronnictwa demokratyczne i postępowe również głosowały w r. 1908 za paragrafem t. zw., « językowym », skierowanym przeciwko Polakom, za dodatkami do pensji, dla wynagrodzenia gorliwości antypolskiej urzędników wschodnich prowincji, i że brali oni czynny udział w akcji germanizacyjnej na polu oświecenia publicznego i życia społecznego.

Delegacja niemiecka podnosi protest zasadniczy przeciw postanowieniu art. 90, ustęp 2, « zgodnie z którym, obywatele niemieccy, którzy przenieśli swoje miejsce zamieszkania do ustąpionych terytorjów po dacie 1-go stycznia 1908 r. mogą otrzymać obywatelstwo polskie tylko za specjalnem

gouvernement allemand actuel ont toujours combattu la politique de l'ancien régime à l'égard des Polonais, il convient de rappeler que les partis démocrates et progressistes votèrent, eux aussi, en 1908, le paragraphe dit « des langues » dirigé contre les Polonais, les suppléments de traitements pour récompenser le zèle antipolonais des fonctionnaires des provinces de l'est, et qu'ils ont pris une part active à l'action germanisatrice dans le domaine de l'instruction publique et de la vie sociale.

La Délégation allemande élève une protestation de principe contre la disposition de l'article 90, alinéa 2, « d'après laquelle des ressortissants allemands qui ont transféré leur domicile dans le territoire cédé à une date postérieure au 1er janvier 1908, ne peuvent obtenir la nationalité polonaise qu'avec une autorisation spéciale de l'État polonais ». Or, il serait fort juste que cette disposition s'étendit jusqu'à l'année 1886, date où la Commission de colonisation commença à déposséder les Polonais et à peupler les provinces polonaises de colons allemands, sans parler du système consistant à y déverser en foule des fonctionnaires et des militaires allemands. La Pologne n'adoptera pas une politique de représailles à l'égard des Allemands ; elle doit cependant avoir la possibilité de se défendre contre les éléments étrangers s'ils lui sont hostiles.

zezwoleniem Państwa Polskiego ». Otóż byłoby zupełnie słusznem, by to postanowienie rozciągało się aż do roku 1886, kiedy to Komisja kolonizacyjna rozpoczęła wywłaszczanie Polaków i osadzanie na terytorjum polskiem kolonistów niemieckich, nie mówiąc już o systemie, który polegał na nasyłaniu tłumów urzędników i wojskowych niemieckich. Polska nie będzie prowadziła polityki represji w stosunku do Niemców; jednak musi mieć możność bronić się przeciwko wrogim żywiołom obcym.

ANNEXE AUX OBSERVATIONS DE LA DÉLÉGATION POLONAISE AU SUJET DES REMARQUES DE LA DÉLÉGATION ALLEMANDE SUR LES CONDITIONS DE PAIX

OPINIONS ALLEMANDES SUR LA HAUTE-SILÉSIE

Le caractère nettement polonais de la Haute-Silésie a été reconnu par M. J. Partsch, professeur à l'Université de Wrocław (Breslau), dans son ouvrage portant le titre « Schlesien. Eine Landeskunde II Teil » (Breslau, 1903) où l'on peut lire à la page 13 ce qui suit :

« Le voisinage de la Pologne exerça sur le pays une influence presque aussi forte que celle de l'Allemagne. Des parties entières du pays s'unirent au XVe siècle à l'État polonais, au XVIIe les principautés d'Oppeln et Ratibor elles-mêmes furent engagées à la Pologne pour 22 ans, tandis que les décanats de Beuthen et Pless faisaient partie de l'évêché de Cracovie jusqu'en 1821 (1) ».

M. Partsch ne s'arrête pas là et n'hésite pas à dire un peu plus loin que « le bloc essentiel de la population de la Haute-Silésie est resté polonais ». D'ailleurs la carte jointe au premier volume du livre en question enlève toute incertitude à l'égard des limites ethnographiques dans ce pays et fournit en même temps la meilleure preuve de la justesse des décisions prises par les Alliés.

LA LANGUE POLONAISE EN HAUTE-SILÉSIE

Voici ce qu'écrit à ce sujet le pasteur Pohla dans un ouvrage paru à Tarnowitz en 1791 sous le titre : « Der Oberschlesier verteidigt gegen seine Widersacher » :

« Il est absolument certain que les habitants de la Haute-Silésie parlent mieux le polonais que ceux de la Basse-Silésie ne parlent l'allemand (2). »

Un autre auteur, le pasteur Richter, émet l'opinion que voici dans son livre paru à Oppeln 1822 sous un long titre que nous donnons en note (3) :

(1) Die polnische Nachbarschaft behielt auf das Land nahe zu gleich starke Einwirkung wie die deutsche. Ganze Landsteile vollzogen im XV Jhdt ihren Anschluss an das polnische Reich. Das XVII Jhdt brachte den Herzogtumern Oppeln und Ratibor sogar 22 Jahre polnischer Pfandherrschaft und bis 1821 waren die Dekanate Beuthen und Pless Teile des Krakauer Bistums.

(2) « Es ist unbezweifelt gewiss dass der Oberschlesier besser polnisch spricht als der Niederschlesier deutsch. »

(3) « Abhandlung ueber die Art und Weise, die geistige und sittliche Bildung in Elementar und Landesschulen ueberhaupt, und wie sie ins besondere im polnischen Oberschlesien der Jugend beigebracht werden koenne ».

ANEKS DO UWAG DELEGACJI POLSKIEJ NAD ODPOWIEDZIA DELEGACJI NIEMIECKIEJ NA WARUNKI POKOJU

OPINJE NIEMIECKIE O GÓRNYM SLĄSKU

Czysto polski charakter Górnego Śląska został uznany przez M. I. Partsch'a, profesora uniwersytetu we Wrocławiu w jego dziele zatytułowanem : « Schlesien. Eine Landeskunde II Teil » (Wrocław 1903) gdzie na str. 13 można czytać co następuje :

« Sąsiedztwo Polski wywierało na kraj wpływ prawie równie silny jak Niemiec. Części kraju przyłączyły się w XV wieku do Polski, w XVII wieku księstwa Opolskie i Raciborskie były zastawione Polsce na 22 lata, podczas gdy dziekanaty Bytomski i Pszczyński stanowiły część biskupstwa krakowskiego aż do 1821 roku » 1).

P. Partsch nie zatrzymuje się na tem i nie waha się powiedzieć cokolwiek dalej, że zasadnicze jądro ludności górno-ślaskiej pozostało polskiem.

Zresztą mapa dołączona do pierwszego tomu wymienionej książki niszczy wszelkie wątpliwości co do granic etnograficznych w tym kraju i jednocześnie dostarcza najlepszego dowodu słuszności powziętych przez sprzymierzeńców decyzji.

JĘZYK POLSKI NA GÓRNYM ŚLĄSKU.

Oto co napisał o tem pastor Pohla w dziele wydanym w Tarnowicach w 1791 r., pod tytułem : « Der Oberschlesier Verteidigt gegen seine Widersacher ».

« Pewnem jest, że mieszkańcy Śląska Górnego lepiej mówią po polsku niż mieszkańcy Śląska Dolnego po niemiecku » 2).

Inny znowu autor, pastor Richter, wyraża następujące zdanie w książce wydanej w Opolu w 1882 r., a której tytuł nieco przydługi podajemy w dopisku 3).

1) Die polnische Nachbarschaft behielt auf das Land nahezugleich starke Einwirkung wie die deutsche. Ganze Landesteile vollzogen im XV Jhdt ihren Anschluss an das polnische Reich. Das XVII Jhdt. brachte den Herzogtümern Oppeln und Ratibor sogar 22 Jahre polnischer Pfandherrschaft und bis 1821 waren die Dekanate Beuthen und Pless Teile des Krakauer Bistums.

2) Es ist unbezweifelt gewiss dass der Oberschlesier besser polnisch spricht als der Niederschlesier deutsch.

3) Abhandlung über die Art und Weise, die geistige und sittliche Bildung in Elementar uns Landesschulen überhaupt und wie sie ins besondere im polnischen Oberschlesien der Jugend beigebracht werden koenne.

« Ceux qui, sans connaître la langue polonaise, la considèrent comme rude, monotone et inapte à servir de langue d'enseignement, ceux-là ressemblent à un aveugle qui voudrait parler des couleurs (1). »

Le docteur J. Roger, médecin du Prince de Ratibor, s'exprime ainsi dans l'introduction au « Recueil des chants populaires de la Haute-Silésie » 1863 :

« Le lecteur attentionné pourra se convaincre aisément de la fausseté du préjugé très répandu qui fait considérer le langage des Polonais de Haute-Silésie comme dialecte détérioré de la langue polonaise (2). »

En ce qui concerne le côté économique de la question, la Délégation allemande prétend que l'Allemagne ne peut pas se passer de la Haute-Silésie et que la perte éventuelle de cette province serait pour elle une véritable catastrophe qui l'empêcherait de réaliser ses obligations envers les Alliés. Cependant dans de nombreuses publications, les Allemands se plaignent que la Haute-Silésie, en raison de sa position géographique défavorable, est plutôt un fardeau pour l'Allemagne, qu'en tout cas c'est une province dont l'industrie ne peut être maintenue que grâce aux efforts et à la constante protection du Gouvernement, enfin qu'elle ne représente pas pour l'Allemagne la valeur qu'elle devrait avoir eu égard à ses richesses minières.

M. Frech, professeur à l'Université de Breslau, dans son ouvrage « Deutschlands Steinkohlenfelder und Steinkohlenvorrathe » (1912), à la page 138, écrit ce qui suit :

« La situation géographique défavorable de la Haute-Silésie malgré la demande de charbon des États voisins, ne lui a pas permis d'arriver à un développement analogue à celui de la Westphalie. »

Relativement à l'exportation de la Haute-Silésie on lit, à la page 139 :

« En dépit de tous les efforts, le charbon haut-silésien n'est pas parvenu à enrayer sensiblement l'invasion du charbon anglais dans les régions de la mer Baltique. »

Et plus loin :

« Pour le charbon de la Haute-Silésie il en était encore bien pis sur le marché de Berlin. La situation du marché en ce qui concerne le charbon haut-silésien est si désavantageuse qu'il n'y a pas à compter sur un accroissement de production tel qu'il y a lieu en Westphalie. »

De même, nous lisons textuellement dans le « Handbuch des Oberschlesischen Industriebezirks », page 86 :

« Un autre souci cuisant de notre industrie sidérurgique est la question de l'écoulement des produits. La position frontière de la Haute-Silésie joue ici un rôle encore plus marqué que pour la houille et le zinc. »

Et à la page 139, à propos de la question ouvrière, on lit :

« Mais, contrairement à tous les autres bassins miniers allemands, la Haute-Silésie est dans une situation d'autant plus préjudiciable qu'elle est placée dans la presqu'île politique dont les trois côtés sont formés par

(1) « Diejenigen, die ohne Kenntniss des polnischen Idioms es für rauh, monoton und zur Unterrichtesprache untauglich erklären, gleichen dem Blinden, der über Farben redet. »

(2) « Der aufmerksamer Leser wird sich uberzeugen wie umberechtigt das ziemlich verbreitete Vorurteil ist, welches die Redeweise das polnischen Oberschlesiers für einen verderbten Dialekt der polnischen Sprache erklärt. »

« Ci, którzy nie znając języka polskiego sądzą, iż jest on twardy, monotonny i że nie nadaje się do nauczania, mówią jak ślepi o kolorach. 1) »

Dr. I. Roger, lekarz księcia de Ratibor wyraża się jak następuje we wstępie do Zbioru pieśni ludowych Górnego Śląska (1863) :

« Uważny czytelnik z łatwością może się przekonać jak fałszywym jest ten szeroko rozpowszechniony przesąd, jakoby język Polaków na Górnym Śląsku był zepsutą gwarą polską » 2).

Co się tyczy strony ekonomicznej danej sprawy to jak twierdzi delegacja niemiecka, Niemcy nie mogą się obejść bez Górnego Śląska. Utrata tej prowincji, jak twierdzi delegacja, byłaby dla państwa prawdziwą katastrofą i uniemożliwiłaby wypełnienie zobowiązań względem sprzymierzonych. Tymczasem liczne publikacje niemieckie uskarzają się, iż Górny Śląsk z powodu niepomyślnego położenia geograficznego jest raczej ciężarem dla Niemiec, a w każdym razie, że przemysł tej prowincji może utrzymać się jedynie dzięki wysiłkom i stałemu poparciu rządu, wreszcie, że prowincja ta nie ma dla Niemiec tej wartości, którą powinnaby przedstawiać ze względu na swoje bogactwa kopalniane.

M. Frech, profesor Wrocławskiego uniwersytetu, w dziele p. t. « Deutschlands Steinkohlenfelder und Steinkohlenvorrathe » (1912), na str. 138, pisze :

« Niepomyślne położenie geograficzne Górnego Śląska, pomimo zapotrzebowań na węgiel państw sąsiednich, nie pozwoliło mu osiągnąć takiego stopnia rozwoju na jakim znajduje się Westfalja. »

W sprawie wywozu produktów z Górnego Śląska na stronie 139 czytamy co następuje :

« Bez względu na wszystkie wysiłki węgiel Górnego Śląska nie zdołał powstrzymać skutecznie zalewu węgla angielskiego w okolicach położonych nad morzem Baltyckiem. »

A dalej :

Sytuacja węgla z Górnego Śląska na rynku Berlińskim była jeszcze gorsza. Postawa rynku w stosunku do tego węgla jest tak niepomyślna, iż niepodobna liczyć na zwiększenie się produkcji w tej mierze w jakiej miało ono miejsce w Westfalji. »

W « Handbuch des Oberschlesischen Industriebezirks », na str, 86, czytamy dosłownie :

« Inną palącą troską naszego przemysłu żelaznego jest sprawa zbytu produktów. Położenie Górnego Śląska w pobliżu granicy gra w danym wypadku rolę ważniejszą niż w sprawach tyczących węgla i cynku. »

Na stronie 139, poruszając sprawę robotniczą, autor pisze :

« W przeciwstawieniu do wszystkich innych zagłębi węglowych niemieckich, Górny Śląsk znajduje się w położeniu o tyle

1) Die jenigen, die ohne Kenntnis des polnischen Idioms es fur rauh, monoton und Unterrichtesprache antauglich erklaren, gleichen dem Blinden, der über Farben redet.

2) Der aufmerksamer Leser wird sich uberzeugen wie unberedhtigt das ziemlich verbreitete Vorurteil ist welches die Redeweise der polnischen Sprache erklärt.

l'étranger et encore se trouve-t-elle au point extrême de cette presqu'île. »

Quant aux transports, il dit, page 277 :

« En ce qui regarde l'écoulement des produits de l'industrie minière haut-silésienne vers le nord, dans les limites de l'Allemagne, l'emplacement même de cette industrie lui est défavorable, vu que ces produits, ne fût-ce que pour sortir de l'impasse où ils se trouvent resserrés grâce à l'encerclement de la Haute-Silésie par la Russie et l'Autriche-Hongrie, doivent franchir plus de 100 kilomètres. »

Aujourd'hui la Haute-Silésie n'est plus encerclée par la Russie et l'Autriche-Hongrie, mais elle se trouve entourée du nord, de l'est et du sud par la Pologne et du sud-est par la Tchéco-Slovaquie.

Étant donné que le développement de l'industrie de la Haute-Silésie dépend des rapports entre cette province et les régions voisines de la Pologne, les industriels de la Haute-Silésie demandaient avec insistance, lors des succès allemands, que l'ancienne Pologne russe soit strictement liée à l'Empire Allemand. La Chambre de Commerce d'Oppeln a présenté le 24 septembre 1916 un mémoire au Chancelier de l'Empire où ce point de vue était affirmé. Voici ce qu'elle concluait :

« De la manière dont seront fixées les relations avec la Pologne russe dépend l'avenir de la Haute-Silésie. »

OPINIONS ALLEMANDES SUR GDAŃSK.

Il est parfaitement vrai qu'après l'extermination de la population slave de Gdańsk par les Teutoniques, les habitants de cette ville furent pour la plupart et en un certain sens des Allemands, ce qui veut dire qu'ils étaient d'origine allemande mais non de conviction allemande. Dès que la Prusse Occidentale et Gdańsk furent revenus à la Pologne, les rapports entre cette ville et l'État polonais ne tardèrent point à devenir de plus en plus proches. Il faut en chercher la cause non seulement dans les avantages économiques qui résultaient pour Gdansk de son union avec la Pologne, mais aussi dans les principes de tolérance nationale et politique appliqués le plus largement possible par l'État polonais dans ses rapports avec les Dantzicois. Aussi ceux-ci se sentaient-ils de fidèles et dévoués citoyens de la Pologne. L'attachement qu'ils ressentaient à son égard se manifestait encore au moment même des partages. Le roi de Prusse dans la déclaration où il présentait les motifs qui le poussèrent à annexer Gdańsk faisait allusion aux « dispositions hostiles que cette ville manifeste envers la Prusse depuis de nombreuses années. Les relations intimes que ses habitants entretiennent avec la France et la Pologne ont amené la décision d'imposer à Dantzig un frein nécessaire et de veiller à la sécurité et à la tranquillité des provinces prussiennes limitrophes. »

Or, certaines tendances de ce genre n'ont point manqué d'apparaître chez les habitants de Dantzig durant la guerre actuelle, comme le prouve le télégramme expédié le 21 octobre 1918 par le ministre allemand à Berne au ministre des affaires intérieures à Berlin.

mniej pomyślnem iż położony jest na półwyspie politycznym, z trzech stron otoczonym przez obce kraje a w dodatku zajmuje on najdalszy kraniec tego półwyspu. »

W sprawie transportów, na str. 277 znajdujemy co następuje :

« Co się tyczy zbytu na północ wytworów przemysłu węglowego Górnego Śląska w granicach państwa Niemieckiego, to położenie geograficzne tego przemysłu jest niepomyślne ze względu na to, iż produkty te muszą przebywać przynajmniej 100 kilometrów, aby wydostać się z zaułka, w którym są stłoczone, dzięki zacieśnieniu Górnego Śląska przez Rosję i Austro-Węgry. »

Dzisiaj Górny Śląsk już nie jest otoczony przez Rosję i Austro-Węgry, za to z północy, ze wschodu i z południa otacza go Polska, a na południowym wschodzie styka się z państwem Czesko-Słowackiem.

W chwili sukcesów niemieckich, przemysłowcy Górnego Śląska żądali stanowczo, aby dawne Królestwo Polskie było ściśle połączone z państwem Niemieckim, ze względu na to, iż rozwój przemysłu Górnego Śląska zależny jest od stosunków łączących tę prowincję z sąsiedniemi okolicami Polski. Izba handlowa w Opolu przedstawiła 24 września 1916 r. Kanclerzowi Rzeszy memorjał stwierdzający ten pogląd.

Memorjał zawierał następującą konkluzję :

« Od tego jak ułożą się stosunki z Polską rosyjskiego zaboru zależy przyszłość Górnego Śląska. »

ZDANIA NIEMCOW O GDAŃSKU.

Niezaprzeczoną prawdą jest, iż od czasu wytępienia ludności słowiańskiej Gdańska przez rycerzy Teutońskich, ludność tego miasta składała się przeważnie z niemców, jednakże gdańszczanie są niemcami tylko w pewnym znaczeniu tego słowa, to znaczy z pochodzenia ale nie z przekonań. Od chwili kiedy Prusy Zachodnie i Gdańsk powróciły do Polski, stosunki łączące go z Polską zaczęły zacieśniać się coraz bardziej. Przyczyny tego szukać należy nie tylko w korzyściach natury ekonomicznej, które Gdańsk znajdował dzięki połączeniu się z Polską, ale również w jaknajszerszem zastosowaniu przez państwo Polskie w stosunkach z gdańszczanami zasad tolerancji narodowej i religijnej. To też uważali się oni za wiernych, oddanych obywateli Polski i dawali dowody swojego przywiązania do kaju nawet w okresie rozbiorów. Król pruski, wyszczególniając motywy, które skłoniły go do przyłączenia Gdańska, wspomina o wrogiej postawie, którą miasto zachowało przez długie lata względem, Prus.

Według niego blizkie stosunki, które mieszkańcy utrzymują z Francją i Polską, zmuszają do ograniczenia swobody Gdańska i do czuwania nad bezpieczeństwem i spokojem przyległych prowincji pruskich.

Otóż podczas wojny obecnej podobne tendencje dały się zauważyć u mieszkańców Gdańska, jak to stwierdza telegram z dnia 21 października 1918 r. wysłany przez ministra pełnomocnika niemieckiego w Bernie do ministra Spraw Zagranicznych.

Z drugiej strony Bismark przyznał, iż posiadanie Gdańska jest warunkiem bezwzględnie koniecznym dla istnienia niezależnej Polski. 23 września

D'autre part, l'absolue nécessité de la possession de Gdansk pour une Pologne indépendante a été reconnue par Bismarck lui-même qui, le 23 septembre 1894, dans son allocution aux délégués des Allemands de la Prusse Occidentale, a déclaré entre autres :

« Pour un État Polonais avec Varsovie comme capitale, la possession de Dantzig est d'une nécessité encore bien plus urgente que celle de Posen. — Dantzig est la première des villes dont l'État polonais devra s'assurer la possession, parce qu'elle est située sur le littoral. Les Polonais ne consentiront jamais à se tenir tranquilles tant qu'ils ne l'auront pas. »

1894 roku w mowie do delegatów niemieckich Prus Wschodnich, oświadczył on między innemi, co następuje :

« Dla Państwa Polskiego ze stolicą Warszawą posiadanie
« Gdańska jest koniecznością bardziej daleko palącą, niż
« zawładnięcie Poznaniem... Państwo Polskie będzie musiało
« zawładnąć Gdańskiem przedewszystkiem, ponieważ miasto
« to jest położone nad morzem. Polacy nie uspokoją się, póki
« go nie opanują. »

BIBLIOTEKA
Wyższej Szkoły Polit.-Wych.

9.

List R. Dmowskiego do przewodniczącego Konferencji J. Clemenceau z dn. 4 czerwca 1919 roku.

Paris, le 4 juin 1919.

Monsieur le Président,

Je m'étais rendu cet après-midi chez vous dans le but de vous exprimer la demande de la Délégation Polonaise d'être entendue par le Conseil des Principales Puissances Alliées et Associées au sujet de la frontière entre l'Allemagne et la Pologne, mise en question à la suite de la note allemande.

Vos occupations ne vous ayant pas permis de me recevoir, j'ai l'honneur de vous soumettre cette demande par la présente lettre.

Veuillez agréer, Monsieur le Président, l'assurance de ma très haute considération.

(Signé)
Roman Dmowski.

Son Excellence Monsieur Georges Clemenceau
Président de la Conférence de la Paix.

Paryż, dn. 4 czerwca 1919 r.

Panie Prezydencie,

Byłem dzisiaj po południu u Pana, celem dania wyrazu życzenia Delegacji Polskiej, aby została wysłuchana przez Radę Główną Mocarstw Sprzymierzonych i Stowarzyszonych w sprawie granic między Niemcami a Polską, zakwestjonowanych na skutek noty niemieckiej.

Ponieważ jego zajęcia nie pozwoliły Panu mnie przyjąć mam zaszczyt przedłożyć to życzenie niniejszym listem.

Zechce Pan przyjąć, Panie Prezydencie, zapewnienia mego najwyższego szacunku.

(podpisano)
Roman Dmowski.

Do Jego Ekscelencji Pana Jerzego Clemenceau
Przewodniczącego Konferencji Pokojowej.

10.

Nota o plebiscycie na Górnym Śląsku rozesłana członkom Konferencji dn. 5 czerwca 1919 r.

POURQUOI LA HAUTE-SILÉSIE DOIT ÊTRE ATTRIBUÉE A LA POLOGNE SANS PLÉBISCITE

La Délégation allemande a pris dans la question de la restitution de la Haute-Silésie à la Pologne une attitude d'opposition catégorique. Une partie de la presse allemande, voyant qu'il n'y a aucun espoir que cette attitude puisse avoir auprès de la Conférence de la Paix le résultat désiré, demande un plébiscite. Cette prétention doit être absolument rejetée, et cela pour les raisons suivantes :

On ne peut avoir recours à un plébiscite que là où il y a des doutes que la majorité de la population appartienne à telle ou telle nationalité. Or, en ce qui regarde le territoire de la Haute-Silésie attribué par les Alliés à la Pologne, il n'y a pas le moindre doute. Tout au contraire; même le recensement général prussien de 1910, effectué tendancieusement, dans des visées antipolonaises, dénombre dans ce territoire 1.240.000 Polonais et seulement 625.000 Allemands. Et d'après la statistique prussienne concernant la nationalité des enfants qui fréquentaient les écoles primaires en 1911, il y avait dans le même territoire 308.000 enfants polonais et à peine 74.000 enfants allemands. C'est donc un pays dont, même d'après les sources officielles allemandes, la population est en énorme majorité polonaise.

Si néanmoins les Allemands exigent un plébiscite, c'est qu'ils fondent des espérances sur les procédés illégaux dont ils comptent faire usage pour fausser l'expression de la véritable volonté des Haut-Silésiens.

Sans aucun doute, ils les fondent surtout, ces espérances, sur la pression morale du clergé allemand, laquelle, vu le caractère éminemment catholique de la contrée, jouait un rôle si néfaste dans toutes les élections en Haute-Silésie. Ils étaient et sont nombreux dans cette province, les prêtres germanisateurs : venus, par ordre de l'évêque de Breslau, des parties allemandes de la Silésie, ils n'hésitent pas, pour des fins politiques, à abuser des sacrements, en premier lieu de la confession, pour pousser leurs paroissiens moins résistants à agir conformément aux intérêts de l'État prussien. Ces agissements du clergé en Haute-Silésie ont été souvent l'objet de débats publics et même de procès politiques. Il suffira de rappeler le plus retentissant de ces procès qui eut lieu en 1904, intenté par Mgr Kopp, prince-évêque de Breslau à cette époque, au journal polonais « Górnoślonzak » (Haut-Silésien) pour outrage au Clergé; dans ce procès, des dizaines de témoins vinrent sous serment révéler des abus si criants commis par le Clergé, que l'évêque se vit forcé de retirer sa plainte, afin de mettre un terme à ces témoignages accablants.

Dans un pays où se passent de telles choses, le résultat du vote ne peut être l'image exacte de la véritable façon de penser de la population. C'est ce

DLACZEGO ŚLĄSK GÓRNY WINIEN BYC PRZYLACZONY DO POLSKI BEZ PLEBISCYTU

Delegacja niemiecka sprzeciwiła się kategorycznie przywróceniu Polsce Górnego Śląska. Pewna część prasy niemieckiej, widząc iż niema najmniejszej nadziei, aby tą drogą udało się osiągnąć rezultat zamierzony, żąda plebiscytu.

Powyższe roszczenie winno być bezwzględnie odrzucone dla następujących powodów.

Można się uciec do plebiscytu jedynie tam gdzie jest wątpliwem do jakiej narodowości należy większość mieszkanców. Otóż co się tyczy Górnego Śląska przyznanego Polsce przez Sprzymierzeńców, wszelka wątpliwość jest wykluczona. Przeciwnie, nawet ogólny pruski spis ludności z 1910 r. przeprowadzony tendencyjnie w celach antypolskich wykazuje na tym terytorjum 1.240.000 Polaków i tylko 625.000 Niemców.

Zaś według pruskiej statystyki szkolnej, dotyczącej narodowości dzieci uczęszczających do szkół ludowych w 1911 roku — było na temże terytorjum 308.000 dzieci polskich i tylko 74.000 dzieci niemieckich. Tak więc Śląsk Górny nawet według urzędowych źródeł niemieckich posiada ludność w ogromnej większości polską. Jeżeli pomimo to Niemcy żądają plebiscytu to znaczy, że budują oni swe nadzieje na zastosowaniu środków nielegalnych, aby sfałszować istotną wolę Górno-Ślązaków.

Nie ulega wątpliwości, że te nadzieje oparte są przedewszystkiem na wpływie moralnym kleru niemieckiego, który to wpływ ze względu na arcykatolicki charakter kraju, odgrywał opłakaną rolę we wszystkich wyborach. Księża niemieccy germanizatorzy byli i są bardzo liczni w tej prowincji.

Przybyli na rozkaz biskupa wrocławskiego z niemieckich części Śląska nie wahają się oni dla celów politycznych nadużywać św. Sakramentów, w pierwszym zaś rzędzie spowiedzi, aby skłonić mniej odpornych parafian do działania w myśl interesów państwa pruskiego.

Te nadużycia kleru górno-śląskiego stanowiły nieraz już przedmiot debatów politycznych i nawet procesów politycznych. Dość wspomnieć najbardziej głośny proces — z roku 1904 wytoczony przez Koppa księcia biskupa wrocławskiego w owym czasie dziennikowi polskiemu « Górnoślązak » za oszczerstwo kleru. W procesie tym dziesiątki świadków stwierdziło krzyczące nadużycia popełnione przez kler, tak że biskup zmuszony był cofnąć swe oskarżenie, aby położyć kres tym kompromitującym świadectwom. W kraju, gdzie takie rzeczy się dzieją, rezultat głosowania nie może być wiernym obrazem prawdziwego sposobu myślenia

qui, en grande mesure, explique le désaccord entre le résultat des élections parlementaires et celui des recensements généraux de la population de la Haute-Silésie.

Il en serait de même avec un plébiscite, car les Alliés pourraient, il est vrai, éliminer les fonctionnaires et aussi les instituteurs, mais ils ne pourraient pas en faire autant du clergé. De sorte que le but du plébiscite — faire ressortir la réelle proportion de la population polonaise et de la population allemande — serait complètement manqué.

La situation des Polonais — en regard de celle des Allemands — serait encore des plus défavorables : non seulement parce que depuis près de 180 ans l'État prussien travaille avec une opiniâtreté et une intensité systématiques à germaniser ce pays, mais aussi parce que maintenant, depuis quelques mois, et tout particulièrement en prévision du plébiscite éventuel, la propagande allemande antipolonaise s'y exerce sur une large échelle et sans faire acception des moyens.

On y sème, entre autres, les menaces, en faisant courir le bruit que, si la Haute-Silésie est détachée de la Prusse, les Allemands inonderont les mines, par quoi les ouvriers polonais se verront condamnés au chômage et à la famine. De plus, on fait craindre aux veuves, orphelins, invalides et mutilés de guerre qu'ils seront privés des pensions et allocations que leur paie l'État prussien et que ne leur payera pas la Pologne. Et alors que les Allemands agissent de la sorte, les Polonais sont réduits à l'impuissance : leur presse est ou bien terrorisée, ou bien même suspendue, leurs organisations nationales sont dissoutes, leurs chefs politiques internés ou emprisonnés.

Ajoutons que, s'il y a plébiscite, le nombre des votants ne correspondrait aucunement à la proportion des deux nationalités, car les fonctionnaires et les bourgeois allemands ont peu d'enfants (il y a parmi ces fonctionnaires beaucoup de célibataires), tandis que les ménages d'ouvriers et d'agriculteurs polonais en ont 5 ou 6, et souvent même davantage. Du recensement général prussien de 1910 il résulte que sur 1.000 Allemands il y a environ 550 âgés de plus de 21 ans, tandis que sur 1.000 Polonais il n'y a qu'à peine 440 de la même catégorie d'âge.

Enfin le plébisciste retarderait, au moins de quelques mois, la fusion de la Haute-Silésie avec la Pologne, ce qui aurait une répercussion très dangereuse sur la vie économique de ce pays et de toute la Pologne.

mieszkańców, — i to tłomaczy w znacznem stopniu różnice, zachodzące pomiędzy wynikiem wyborów do parlamentu, a spisem ogólnym ludności na Górnym Śląsku. Podobnie rzecz miałaby się z plebiscytem, gdyż Sprzymierzeni mogliby wprawdzie wyłączyć urzędników i nauczycieli, ale nie mogliby tego uczynić w stosunku do księży.

W ten sposób sam cel plebiscytu — wykazać realne ustosunkowanie ludności polskiej do ludności niemieckiej, byłby zupełnie chybiony. Sytuacja Polaków w porównaniu do sytuacji Niemców byłaby i z tego jeszcze powodu nadzwyczaj niekorzystną, gdyż nie tylko od 180 lat państwo pruskie wytrwale i systematycznie nad germanizacją kraju tego pracuje, ale ponadto obecnie od kilku miesięcy i w szczególności w przewidywaniu możliwości plebiscytu propaganda anti-polska, jest tam prowadzona na szeroką skalę i bez przebierania w środkach. Między innemi, rozpowszechniane tam są wieści, że o ile Górny-Śląsk będzie oderwany od Prus, Niemcy zatopią kopalnie, wskutek czego robotnicy polscy będą pozbawieni pracy i skazani na głód. Oprócz tego straszy się wdowy, sieroty, inwalidów itd. że będą pozbawieni pensji i zasiłków wypłacanych przez państwo pruskie, których Polska wypłacać nie będzie.

I wobec tej działalności Niemców Polacy są obezwładnieni, polska prasa jest steroryzowana, a nawet zawieszona, polskie stowarzyszenia narodowe są rozwiązane, polscy przywódcy polityczni są internowani, lub uwięzieni.

Dodajemy ponadto, że w razie plebiscytu liczba głosujących nie odpowiadałaby stosunkowi wzajemnemu obu narodowości, bowiem urzędnicy i mieszczanie niemieccy mają mało dzieci (wśród urzędników wielu jest bezżennych) gdy przeciwnie rodziny polskie włościańskie i robotnicze mają po 5 i 6, a często jeszcze więcej dzieci.

Ze spisu ogólnego niemieckiego z 1910 roku wynika, że na 1.000 Niemców było około 550 starszych ponad 21 lat — wówczas gdy na 1.000 Polaków w tej samej kategorji było zaledwie 440.

Nareszcie plebiscyt opóźniłby przynajmniej o kilka miesięcy połączenie Górnego Śląska z Polską, co miałoby zgubny wpływ na życie gospodarcze tego kraju jak i całej Polski.

11.

Nota z podpisem P. I. J. Paderewskiego w sprawie plebiscytu na Górnym Śląsku przesłana Przewodniczącemu Konferencji dn. 9 czerwca 1919 r.

Paris, le 9 juin 1919.

Monsieur le Président,

Au moment où le sort du Traité de Paix avec l'Allemagne doit être décidé définitivement, je crois de mon devoir, au risque de paraître importun, de vous réitérer par écrit les observations que j'ai déjà eu l'honneur de soumettre de vive voix au Conseil des Quatre pendant la séance de jeudi dernier le 5 juin.

Les frontières polono-allemandes, telles que la Conférence de la Paix les avait déterminées, ne font que satisfaire au principe de justice au nom duquel les Puissances de l'Entente sont entrées en guerre, ainsi qu'aux grandes idées directrices du programme du Président Wilson.

Si les conditions du Traité devaient subir sous ce rapport quelque modification essentielle, personne en Pologne ne saurait le comprendre.

Nul ne pourrait, en effet, comprendre les raisons qui auraient excusé le changement de la décision prise au sujet de la restitution à la Pologne du territoire de la Haute-Silésie, reconnu par le recensement officiel de 1910 comme incontestablement polonais.

Nul ne pourrait comprendre les motifs pour lesquels les Puissances Alliées et Associées se seraient décidées d'organiser un plébiscite dans un pays dont 14 districts (5 circonscriptions électorales) et dans ce nombre tous les districts du bassin houiller, étaient, au moment de la dissolution du Reichstag, représentés par les députés polonais faisant partie du cercle parlementaire polonais, dans un pays où, dans les 7 districts restants, les candidats polonais ne l'ont pas emporté uniquement à cause de la pression exercée sur la population par les fonctionnaires allemands de l'Etat et des communes, par les employés des magnats allemands, par les instituteurs allemands et par les prêtres germanisateurs abusant pour des buts politiques de la chaire et du confessionnal.

Depuis plusieurs mois déjà la population ouvrière et minière de la Haute-Silésie, par suite des provocations méthodiques et des vexations quotidiennes de la part des autorités prussiennes, se trouve dans un état d'effervescence et d'excitation indescriptible. Le Gouvernement Polonais, ainsi que les chefs politiques locaux, ont eu bien de la peine à maintenir le calme apparent, à empêcher l'insurrection. Aujourd'hui une concession essentielle accordée aux Allemands au détriment de la Pologne et de ses territoires habités par une population incontestablement polonaise, ferait naître fatalement en Pologne, confiante en la justice des Alliés, un sentiment d'amertume sans espoir qui provoquerait inévitablement un conflit armé entre la Pologne et l'Allemagne. Vu l'infériorité des ressources militaires de la

Paryż, dn. 9 czerwca 1919 r.

Panie Prezydencie,

W chwili, gdy los Traktatu Pokojowego z Niemcami ma się ostatecznie rozstrzygnąć uważam, że obowiązkiem moim jest, choćby nawet uwagi moje mogły wydawać się nie na czasie, powtórzyć na piśmie uwagi, które miałem zaszczyt przedłożyć ustnie Radzie Czterech na posiedzeniu dnia 5 czerwca.

Granice polsko-niemieckie, wyznaczone przez Konferencję pokojową, czynią zadość zasadzie sprawiedliwości, w imię której Mocarstwa Koalicji prowadziły wojnę, oraz wielkim ideom, które natchnęły program prezydenta Wilsona. Jeżeli warunki pokoju miałyby uledz pod tym względem jakiejkolwiek zmianie zasadniczej, nikt w Polsce nie zdołałby tego zrozumieć.

Istotnie, nikt nie mógłby zrozumieć przyczyn, które usprawiedliwiłyby zmianę decyzji, powziętej co do oddania Polsce terytorjum Górnego Śląska, uznanego przez urzędowy spis ludności z 1910 roku za bezsprzecznie polski. Nikt nie zdołałby zrozumieć motywów, które skłoniłyby Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone do urządzenia plebiscytu w kraju, w którym 14 powiatów (5 okręgów wyborczych) a w tem wszystkie powiaty zagłębia węglowego, były w chwili rozwiązania Reichstagu — Parlamentu Rzeszy reprezentowane przez deputowanych polskich, członków Koła Polskiego Parlamentarnego, — w kraju, w którym w siedmiu pozostałych powiatach kandydaci polscy nie zwyciężyli jedynie z powodu nacisku wywieranego na ludność przez urzędników państwowych i miejskich, oraz przez służbę magnatów niemieckich, przez nauczycieli niemieckich i przez księży-germanizatorów, którzy nadużywali kazalnicy i konfesjonału w celach politycznych.

Ludność robotnicza i górnicza Górnego Śląska znajduje się już od kilku miesięcy z powodu metodycznych prowokacji i codziennych prześladowań ze strony władz pruskich w stanie nieopisanego wzburzenia i podrażnienia. Rząd Polski oraz miejscowi kierownicy polityczni z trudem tylko zdołali utrzymać pozorny spokój i zapobiedz powstaniu. Dziś zasadnicze ustępstwo, przyznane Niemcom ze szkodą Polski i jej ziem zamieszkałych przez ludność bezsprzecznie polską obudziłyby nie odwołalnie w Polsce, ufnej w sprawiedliwość sprzymierzeńców, uczucie beznadziejnej goryczy i doprowadziłyby do starcia zbrojnego pomiędzy Polską a Niemcami. Zważywszy, że środki militarne Polski znajdują się obecnie w stanie niższości, starcie to mogłoby łatwo doprowadzić do podboju Polski przez

Pologne, ce conflit aurait facilement pour résultat la conquête de la Pologne par les Allemands, et ce qui s'ensuivrait, la domination allemande à l'Est.

En présence de ce danger menaçant, la Délégation polonaise adresse un appel chaleureux à la Conférence de la Paix, afin qu'elle maintienne ses décisions essentielles concernant les frontières polono-allemandes.

La Délégation polonaise admet, par contre, des rectifications de ces frontières dans certains détails, et cela au moyen d'un échange mutuel de territoires respectifs, conformément à leur caractère ethnographique. En outre, elle est toute disposée à garantir aux Allemands l'importation d'une quantité relative de charbon de Haute-Silésie.

J'aime à croire, Monsieur le Président, que vous voudrez bien excuser la témérité de ma démarche. Vous avez sauvé la sainte terre de France. Votre grand cœur de patriote saura comprendre l'angoisse de celui qui a à défendre son sol national.

C'est dans cet espoir que je vous prie, Monsieur le Président, de recevoir ici l'assurance de mon respect et de mon admiration.

(*Signé*) :

I. J. Paderewski.

Monsieur le Président
de la Conférence de la Paix
Paris.

Niemców oraz, co za tem idzie, do panowania Niemców na wschodzie. Wobec grożącego niebezpieczeństwa Delegacja Polska prosi najgoręcej Konferencję Pokojową, by zachowała swe uprzednie decyzje zasadnicze w sprawie granic polsko-niemieckich.

Delegacja Polska dopuszcza jednak możliwość rektyfikacji tych granic w pewnych szczegółach, mianowicie drogą wzajemnej wymiany odnośnych terytorjów, stosownie do ich charakteru etnograficznego. Oprócz tego Delegacja Polska jest skłonna zabezpieczyć Niemcom importację pewnej ilości węgla górnośląskiego.

Mam nadzieję, że Pan Prezydent raczy wybaczyć śmiałość mego kroku. Uratował Pan Świętą ziemię Francji i Pańskie wielkie serce patrjoty zdoła zrozumieć niepokój człowieka, broniącego swej ziemi rodzinnej.

Zostając w tej nadziei, proszę, by Pan Prezydent raczył przyjąć wyrazy mego poważania, podziwu i uwielbienia.

(—) I. J. Paderewski.

Do Pana
Przewodniczącego Konferencji Pokojowej
w Paryżu.

12.

Artykuły Traktatu wersalskiego z dnia 28 czerwca dotyczące sprawy granicy polsko niemieckiej.

II

FRONTIÈRES D'ALLEMAGNE

Article 27.

7. — *Avec la Pologne :*

Du point ci-dessus défini et jusqu'à un point à fixer sur le terrain à environ deux kilomètres à l'Est de Lorzendorf :

la frontière telle qu'elle sera définie conformément à l'article 88 du présent Traité ;

de là, vers le Nord et jusqu'au point où la limite administrative de la Posnanie coupe la rivière Bartsch :

une ligne à déterminer sur le terrain, laissant à la Pologne les localités de : Skorischau, Reichthal, Trembatschau, Kunzendorf, Schleise, Gross Kosel, Schreibersdorf, Rippin, Furstlich-Niefken, Pawelau, Tscheschen, Konradau, Johannisdorf, Modzenowe, Bogdaj, et à l'Allemagne les localités de : Lorzendorf, Kaulwitz, Glausche, Dalbersdorf, Reesewitz, Stradam, Gross Wartenberg, Kraschen, Neu Mittelwalde, Domaslawitz, Wedelsdorf, Tscheschen Hammer ;

de là, vers le Nord-Ouest, la limite administrative de Posnanie jusqu'au point où elle coupe la ligne de chemin de fer Rawitsch-Herrnstadt ;

de là, et jusqu'au point où la limite administrative de Posnanie coupe la route Reisen-Tschirnau :

une ligne à déterminer sur le terrain passant à l'Ouest de Triebusch et Gabel et à l'Est de Saborwitz ;

de là, la limite administrative de Posnanie jusqu'à son point de rencontre avec la limite administrative orientale du cercle (Kreis) de Fraustadt ;

II*

GRANICE NIEMIEC

7. — *Z Polską.*

Od punktu powyżej określonego aż do punktu, który będzie oznaczony na miejscu, położonego mniej więcej o dwa kilometry na wschód od Woskowic Małych :

granica taka jaka będzie określona zgodnie z artykułem 88 niniejszego Traktatu ;

stamtąd ku północy aż do punktu, gdzie granica administracyjna Poznańskiego przecina rzekę Barycz ;

linja, która będzie oznaczona na miejscu, pozostowiająca Polsce miejscowości Skorischau, Rychtal, Trębaczów, Dziadowa Kłoda, Ślizów, Kozła Wielka, Pisarzowice, Rybiń, Niwki Książęce, Pawłów, Czeszno (Cześń), Konradów, Jankowice, Modzinowe, Bogdaj, a Niemcom miejscowości Woskowice Małe, Kowalowice, Głuszyna, Dalborowice, Reesewitz, Stradomia, Syców, Kraszów, Międzybórz, Domasławice, Wedelsdorf, Kuźnica Cieszyńska ;

stamtąd ku północo-zachodowi granica administracyjna Poznańskiego aż do punktu, gdzie granica ta przecina linję drogi żelaznej Rawicz-Wąsosz ;

stamtąd aż do punktu, gdzie granica administracyjna Poznańskiego przecina drogę Rydzyna-Czernina :

linją, która będzie oznaczona na miejscu, przechodząca na zachód od Triebusz i Jabłonny i na wschód od Saborwitz ; (1)

stamtąd granica administracyjna Poznańskiego aż do punktu jej zetknięcia się z wschodnią granicą administracyjną powiatu (Kreis) wschowskiego ;

* Tekst polski jest podany według tłumaczenia dokonanego przez Biuro prac Kongresowych i wydanego w Warszawie w lipcu 1919 roku.

(1) Woskowice Małe — Lorzendorf, Barycz — Bartsch, Rychtał — Reichtal, Trębaczów — Trembatschau, Dziadowa Kłoda — Kunzendorf, Ślizów — Schleise, Kozła Wielka — Grosz — Kosel, Pisarzowice — Schreibersdorf, Rybiń — Rippin, Niwki Książęce — Fürstlich Niefken, Pawłów — Pawelau, Czesno (Cześń) — Tscheschen, Konradów — Konradau — Jankowice — Johannisdorf, Modzinowe — Modzenowe, Bogdaj — Bogdaj, Kowalowice — Kaulwitz, Głuszyna — Glausche, Dalborowice — Dalbersdorff, Stradomia — Stradam, Syców Grosz — Wartenberg, Kraszów — Kraschen, Międzybórz — Neu-Mittelwalde, Domasławice — Domaslawitz, Kuźnica Cieszyńska — Tscheschen-Hammer, Rawicz — Rawitsch, Wąsosz — Herrnstadt, Rydzyna — Reisen, Czernina — Tschirnau, Triebusz — Triebusch, Jabłonna — Gabel.

de là, vers le Nord-Ouest et jusqu'à un point à choisir sur la route entre les localités de Unruhstadt et de Kopnitz :

une ligne à déterminer sur le terrain passant à l'Ouest des localités de Geyersdorf, Brenno, Fehlen, Altkloster, Klebel, et à l'Est des localités de Ulbersdorf, Buchwald, Ilgen, Weine, Lupitze, Schwenten;

de là, vers le Nord et jusqu'au point le plus septentrional du lac Chlop :

une ligne à déterminer sur le terrain suivant la ligne médiane des lacs; toutefois, la ville et la station de Bentschen (y compris la jonction des lignes Schwiebus-Bentschen et Zullichau-Bentschen) restent en territoire polonais;

de là, vers le Nord-Est et jusqu'au point de rencontre des limites des cercles (Kreise) de Schwerin, de Birnbaum et de Meseritz :

une ligne à déterminer sur le terrain passant à l'Est de Betsche;

de là, vers le Nord, la limite séparant les cercles (Kreise) de Schwerin et de Birnbaum, puis vers l'Est la limite Nord de la Posnanie jusqu'au point où cette limite coupe la rivière Netze;

de là, vers l'amont et jusqu'à son confluent avec le Küddow :

le cours de la Netze;

de là, vers l'amont et jusqu'en un point à choisir à environ 6 kilomètres au Sud-Est de Schneidemuhl :

le cours du Küddow;

de là, vers le Nord-Est et jusqu'à la pointe la plus méridionale du rentrant formé par la limite Nord de la Posnanie à environ 5 kilomètres à l'Ouest de Stahren :

une ligne à déterminer sur le terrain laissant dans cette région la voie ferrée de Schneidemühl-Konitz entièrement en territoire allemand;

de là, la limite de Posnanie vers le Nord-Est jusqu'au sommet du saillant qu'elle forme à environ 15 kilomètres à l'Est de Flatow;

de là, vers le Nord-Est et jusqu'au point où la rivière Kamionka rencontre la limite méridionale du cercle (Kreis) de Konitz à environ 3 kilomètres au Nord-Est de Grunau :

une ligne à déterminer sur le terrain laissant à la Pologne les localités suivantes : Jasdrowo, Gr. Lutau, Kl. Lutau, Wittkau, et à l'Allemagne les localités suivantes : Gr. Butzig, Cziskowo, Battrow, Böck, Grunau;

de là, vers le Nord, la limite entre les cercles (Kreise) de Konitz et de Schlochau jusqu'au point où cette limite coupe la rivière Brahe;

stamtąd ku północo-zachodowi aż do punktu, który będzie obrany na drodze pomiędzy miejscowościami Kargową i Kopanicą;

linja, która będzie obrana na miejscu, przechodząca na zachód od miejscowości Dębowa Łęka, Brenno, Wieleń, Kaszczor, Kębłowo, i na wschód od miejscowości Olbrachcine, Bukowe, Lgiń, Wijewo, Łupice, Świętno;

stamtąd aż do najdalej no północ wysuniętego punktu jeziora Chłop:

linja, która będzie oznaczona na miejscu, a przejdzie środkiem jezior; w każdym razie miasto i stacja Zbąszyń (włącznie z punktem połączenia linji Swiebodzina — Zbąszyń i Cylichowa — Zbąszyń) pozostaną na terytorjum polskiem:

stamtąd ku północo-wschodowi aż do punktu zetknięcia się granic powiatów (Kreise) skwirzyńskiego, międzychodzkiego i międzyrzeckiego:

linja, która będzie oznaczona na miejscu na wschód od Pszczewa;

stamtąd ku Północy, granicą, dzielącą powiaty (Kreise) skwirzyński i międzychodzki, nastąpnie ku wschodowi północna granica Poznańskiego aż do punktu, gdzie linja ta przecina rzekę Noteć;

stamtąd w górę rzeki aż do miejsca, gdzie do niej wpada rzeka Gwda; bieg rzeki Noteci (1);

stamtąd w górę rzeki, aż do punktu, który będzie obrany mniej więcej o 6 kilometrów na południowy wschód od Piły:

bieg rzeki Gwdy;

stamtąd aż do punktu najbardziej południowego wgięcia, utworzonego przez północną granicę Poznańskiego, mniej więcej o 5 kilometrów na zachód od Starego:

linja, która będzie oznaczona na miejscu, a pozostawi w tym okręgu lingę drogi żelaznej Piła — Chojnice całkowicie na terytorjum niemieckiem:

stamtąd granica Poznańskiego ku północo-wschodowi aż do krańca występu, który ta granica tworzy mniej więcej o 15 kilometrów na wschód od Złotowa;

stamtąd ku północo-wschodowi aż do punktu zetknięcia się rzeki Kamionki z południową granicą powiatu chojnickiego, mniej więcej o trzy kilometry na północny wschód od Gronowa;

linja, która będzie oznaczona na miejscu, a pozostawi Polsce następujące miejscowości: Jazdrowy, Lutowo, Lutówko, Witkowo, a Niemcom następujące miejscowości: Buczek, Wielki, Szyszkowo, Batorowo, Buk (Nowa Wieś), Gronowo;

stamtąd ku północy granica pomiędzy powiatami (Kreise) chojnickim i człuchowskim aż do punktu, gdzie ta granica przecina rzekę Brdę;

(1) *Wschowa* — Fraustadt, Kargowa — Unruhstadt, Kopanica — Kopnitz, Dębowa Łęka — Geyersdorf, Brenno — Brenno, Wieleń — Fehlen, Kaszczor — Altkloster, Kębłowo — Kiebel, Olbrachcice — Ulbersdorf, Bukowe — Buchwald, Lgiń — Ilgen, Wijewo — Weine, Łupice — Lupitze, Świętno — Schwenten, Chłop — Chlop, Zbąszyn — Bentschen, Swiebodzina — Schwiebus, Cylichowa — Zullichau, Skwirzyna — Schwerin, Międzychód — Birnbaum, Międzyrzec — Meseritz, Pszczew — Betsche, Notec — Netze, Gwda — Kuddow.

de là, jusqu'à un point de la limite de Poméranie situé à 15 kilomètres à l'Est de Rummelsburg :

une ligne à déterminer sur le terrain laissant les localités suivantes en Pologne : Konarzin, Kelpin, Adl. Briesen, et à l'Allemagne les localités suivantes : Sampohl, Neuguth, Steinfort, Gr. Peterkau;

de là, vers l'Est, la limite de Poméranie jusqu'à sa rencontre avec la limite entre les cercles (Kreise) de Konitz et de Schlochau;

de là, vers le Nord, la limite entre la Poméranie et la Prusse occidentale jusqu'au point sur la rivière Rheda (à environ 3 kilomètres Nord-Ouest de Gohra) où cette rivière reçoit un affluent venant du Nord-Ouest;

de là et jusqu'à un point à choisir sur le coude de la rivière Piasnitz à environ 1 kilomètre 5 au Nord-Ouest de Warschkau :

une ligne à déterminer sur le terrain ;

de là, le cours de la rivière Piasnitz vers l'aval, puis la ligne médiane du lac de Zarnowitz et enfin l'ancienne limite de la Prusse occidentale jusqu'à la mer Baltique.

stamtąd aż do punktu granicy Pomorza, położonego o 15 kilometrów na wschód od Miastka (1);

linja, która będzie oznaczona na miejscu i pozostawi następujące miejscowości Polsce : Konarzyny, Kiełpin, Brzeźno, a Niemcom następujące miejscowości : Sępolno (Sampohl), Nowawieś, Szteinfort, Pietrzykowy;

stamtąd ku wschodowi granica Pomorza, aż do jej zetknięcia się z granicą pomiędzy powiatami (Kreise) chojnickim i człuchowskim;

stamtąd ku północy gramica pomiędzy Pomorzem a Prusami Zachodniemi aż do punktu nad rzeką Redą (mniej więcej o 3 kilometry na północo-zachód od Góry), gdzie ta rzeka otrzymuje dopływ, idący od północo-zachodu;

stamtąd aż do zakrętu rzeki Piaśnicy mniej więcej o 1 1/2 kilometra na północo-zachód od Warzkowa :

linja, która będzie oznaczona na miejscu;

stamtąd bieg rzeki Piaśnicy w dół rzeki, następnie środkiem jeziora Żarnowieckiego i wreszcie granica Prus Zachodnich aż do morza Baltyckiego (2).

(1) Piła — Schneidemühl, Gwda — Kuddow, Stare — Stahren, Chojnice — Konitz, Złotów — Flatow, Kamionka — Kamionka, Gronowo — Grunau, Jazdrowy — Jasdrowo, Lutowo — Gross Lutau, Lutówko — Klein Lutau, Witkowo — Witkau, Buczek Wielki — Gross Butzig, Szyszkowo — Cziskowo, Batorowo — Battrow, Buk (Nowa Wieś) — Bock, Zuchów — Schlochau, Brda — Brahe, Miastko — Bummelsburg.

(2) Konarzyny — Konarzin, Kiełpin — Kelpin, Brzeźno — Adl. Briesen, Sępolno — Sampohl, Nowawieś — Neuguth, Szteinfort — Steinfort, Pietrzykowy — Gr. Peterkau, Reda — Rheda, Góra — Gohra, Piaśnica — Piasnitz, Warzkowo — Warschkau, Żarnowiec — Zarnowitz.

III

CLAUSES POLITIQUES EUROPÉENNES

SECTION VIII

POLOGNE

ART. 87. — L'Allemagne reconnaît, comme l'ont déjà fait les Puissances alliées et associées, la complète indépendance de la Pologne et renonce, en faveur de la Pologne, à tous droits et titres sur les territoires limités par la mer Baltique, la frontière Orientale d'Allemagne déterminée comme il est dit à l'article 27 de la Partie II (Frontières d'Allemagne) du présent Traité, jusqu'à un point situé à 2 kilomètres environ à l'Est de Lorzendorf, puis une ligne allant rejoindre l'angle aigu que la limite Nord de la Haute-Silésie forme à environ 3 kilomètres Nord-Ouest de Simmenau, puis la limite de la Haute-Silésie jusqu'à sa rencontre avec l'ancienne frontière entre l'Allemagne et la Russie, puis cette frontière jusqu'au point où elle traverse le cours du Niemen, ensuite la frontière Nord de la Prusse orientale, telle qu'elle est déterminée à l'article 28 de la Partie II précitée.

Toutefois, les stipulations du présent article ne s'appliquent pas aux territoires de la Prusse Orientale et de la Ville libre de Dantzig, tels qu'ils sont délimités audit article 23 de la Partie II (Frontières d'Allemagne) et à l'article 100 de la Section XI (Dantzig) de la présente Partie.

Les frontières de la Pologne, qui ne sont pas spécifiées par le présent Traité seront ultérieurement fixées par les Principales Puissances alliées et associées.

Une Commission composée de sept membres, dont cinq seront nommés par les Principales Puissances alliées et associées, un par l'Allemagne et un par la Pologne, sera constituée quinze jours après la mise en vigueur du présent Traité, pour fixer sur place la ligne frontière entre la Pologne et l'Allemagne.

Les décisions de cette Commission seront prises à la majorité des voix et seront obligatoires pour les parties intéressées.

ART. 88. — Dans la partie de la Haute-Silésie comprise dans les limites ci-dessous décrites, les habitants seront appelés à désigner par voie de suffrage s'ils désirent être rattachés à l'Allemagne ou à la Pologne :

partant de la pointe Nord du saillant de l'ancienne province de Silésie autrichienne, située à environ 8 kilomètres à l'Est de Neustadt, l'ancienne frontière entre l'Allemagne et l'Autriche, jusqu'à sa rencontre avec la limite entre les cercles (Kreise) de Leobschutz et de Ratibor;

III

PRZEPISY POLITYCZNE EUROPEJSKIE

DZIAŁ VIII

POLSKA

Artykuł 87. — Jak to już uczyniły Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone, Niemcy uznają zupełną niepodległość Polski i zrzekają się na jej korzyść wszelkich praw i tytułów do terytorjów położonych w granicach następujących : morze Bałtyckie, wschodnia granica Niemiec, ustalona tak, jak to podaje artykuł 27 Części II (Granice Niemiec) niniejszego Traktatu aż do punktu położonego mniej więcej 2 kilometry na wschód od Woskowic Małych (Lorzendorf), następnie zaś linja idąca od tego punktu do ostrego wyskoku, jaki tworzy granica północna Górnego Śląska mniej więcej o 3 kilometry na północo-zachód od Szymonkowa (Simmenau), następnie granica Górnego Śląska aż do punktu zetknięcia z dawną granicą między Niemcami a Rosją, dalej granica ta aż do punktu, w którym przecina koryto Niemna, następnie granica północna Prus Wschodnich, oznaczona w artykule 28 powołanej wyżej Części II.

Jednakże przepisy niniejszego artykułu nie stosują się do terytorjów Prus Wschodnich i Wolnego Miasta Gdańska, określonych w powołanym artykule 28 Części II (Granice Niemiec) i w artykule 100 Działu XI (Gdańsk) Części niniejszej.

Granice Polski, nie określone w niniejszym Traktacie, będą oznaczone później przez Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone.

Komisja złożona z 7 członków, z których 5 zamianują Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone, jednego Niemcy, jednego Polska, zostanie utworzona w 15 dni po uprawomocnieniu się niniejszego Traktatu w celu oznaczenia na miejscu linji granicznej między Polską a Niemcami.

Uchwały tej Komisji będą zapadały większością głosów i będą dla stron interesowanych obowiązujące.

Artykuł 88. — W części Śląska Górnego, położonej w granicach poniżej opisanych, mieszkańcy zostaną powołani do wypowiedzenia się przez głosowanie, czy życzą sobie przyłączenia do Niemiec, czy też do Polski :

począwszy od północnego wierzchołka występu granicy dawnej prowincji Śląska austrjackiego, położonego mniej więcej 8 kilometrów na wschód od Prudnika (Prądnika), dawna granica pomiędzy Niemcami a Austrją, aż do jej zetknięcia się z granicą pomiędzy powiatami (Kreise) głupczyckim a raciborskim :

de là, vers le Nord et jusqu'à un point situé à deux kilomètres environ au Sud-Est de Katscher :

la limite entre les cercles (Kreise) de Leobschutz et de Ratibor ;

de là, vers le Sud-Est et jusqu'à un point situé sur le cours de l'Oder immédiatement au Sud de la voie ferrée Ratibor-Oderberg :

une ligne à déterminer sur le terrain passant au Sud de Kranowitz ;

de là, l'ancienne frontière entre l'Allemagne et l'Autriche, puis l'ancienne frontière entre l'Allemagne et la Russie, jusqu'à son point de rencontre avec la limite administrative entre la Posnanie et la Haute-Silésie ;

de là, cette limite administrative jusqu'à sa rencontre avec la limite entre la Haute et la Moyenne Silésie ;

de là, vers l'Ouest et jusqu'au point où la limite administrative tourne à angle aigu vers le Sud-Est, à environ trois kilomètres Nord-Ouest de Simmenau :

la limite entre la Haute et la Moyenne Silésie ;

de là, vers l'Ouest et jusqu'à un point à déterminer, situé à environ deux kilomètres à l'Est de Lorzendorf :

une ligne à déterminer sur le terrain passant au Nord de Klein Hennersdorf ;

de là, vers le Sud et jusqu'au point où la limite entre la Haute et la Moyenne Silésie coupe la route de Stadtel-Karlsruhe :

une ligne à déterminer sur le terrain passant à l'Ouest des localités de Hennersdorf, Polkowitz, Noldau, Steinersdorf et Dammer, et à l'Est des localités de Strehlitz, Nassadel, Eckersdorf, Schwitz et Stadtel ;

de là, la limite entre la Haute et la Moyenne Silésie jusqu'à sa rencontre avec la limite orientale du cercle (Kreis) de Falkenberg ;

de là, la limite orientale du cercle (Kreis) de Falkenberg jusqu'à un point du saillant situé à environ 3 kilomètres à l'Est de Puschine ;

de là, et jusqu'à la pointe Nord du saillant de l'ancienne province de Silésie autrichienne, située à environ 8 kilomètres à l'Est de Neustadt :

une ligne à déterminer sur le terrain passant à l'Est de Zulz.

Le régime sous lequel il sera procédé et donné suite à cette consultation populaire, fait l'objet des dispositions de l'Annexe ci-jointe.

Les Gouvernements polonais et allemand s'engagent dès à présent, chacun en ce qui le concerne, à n'exercer sur aucun point de leur territoire aucune poursuite et à ne prendre aucune mesure d'exception pour aucun fait politique survenu en Haute-Silésie pendant la période du régime prévu

stamtąd na północ aż do punktu, położonego mniej więcej dwa kilometry na północo-wschód od Kietrza;

granica pomiędzy powiatami głupczyckim a raciborskim;

stamtąd na południo-wschód aż do punktu położonego nad rzeką Odrą bezpośrednio na południe od drogi żelaznej Raciborz-Bogumin:

linja, która będzie określona na miejscu i przejdzie na południe od Krzanowic;

od punktu powyżej określonego dawna granica pomiędzy Niemcami i Austrją, dalej dawna granica pomiędzy Niemcami i Rosją, aż do punktu zetknięcia z granicą administracyjną pomiędzy Poznańskiem i Górnym Śląskiem;

stamtąd powyższa granica administracyjna aż do jej zetknięcia się z granicą pomiędzy Śląskiem Górnym i Średnim:

stamtąd ku zachodowi aż do punktu, gdzie granica administracyjna zakręca ostrym kątem ku południo-wschodowi, mniej więcej trzy kilometry na północo-zachód od Szymonkowa:

granica pomiędzy Śląskiem Górnym i Średnim;

stamtąd ku zachodowi aż do punktu, który będzie oznaczony, mniej więcej dwa kilometry na wschód od Woskowic Małych:

linja, która będzie oznaczona na miejscu na północ od Klein Hennersdorf;

stamtąd ku południowi aż do miejsca gdzie granica pomiędzy Śląskiem Górnym i Średnim przecina drogę Miejsce-Pokój:

linja, która będzie oznaczona na miejscu, przechodząca na zachód od miejscowości Hennersdorf, Polkowskie, Domasławice, Siemysłów i Dąbrowa, a na wschód od miejscowości Strzelce, Jastrzębie i Biestrzykowice, Schwitz i Miejsce;

stamtąd granica pomiędzy Śląskiem Górnym i Średnim, aż do zetknięcia się ze wschodnią granicą powiatu (Kreis) niemodlińskiego;

stamtąd wschodnia granica powiatu niemodlińskiego aż do punktu występu, położonego mniej więcej trzy kilometry na wschód od Puszyny;

stamtąd aż do północnego wierzchołka występu dawnej prowincji Śląska austrjackiego, położonego mniej więcej 8 kilometrów na wschód od Prudnika (Prądnika):

linja, która będzie określona na miejscu i przejdzie na wschód od Białego Solca.

Przepisy co do zarządu, przy którym plebiscyt będzie podjęty i przeprowadzony, zawarte są w załączonym tu Aneksie.

Już obecnie Rząd Polski i niemiecki, każdy o ile go to dotyczy, zobowiązuje się nigdzie na swem terytorjum nie zarządzać dochodzeń oraz nie stosować żadnych środków wyjątkowych w przedmiocie jakiegokolwiek czynu politycznego, jakiby zaszedł na Górnym Śląsku w okresie zarządu,

Prudnik (Prądnik) — Neustadt, Głupczyce — Leobschutz, Raciborz — Ratibor, Kietrz — Katscher, Bogumin — Oderberg, Krzanowice — Kranowitz, Szymonków — Simmenau, Miejsce — Stadtel, Pokój — Karlsruhe, Polkowskie — Polkowitz, Domasławice — Noldau, Siemysłów — Steinersdorf, Dąbrowa: Dammer, Strzelce — Strehlitz, Jastrzębie — Nassadel, Biestrzykowice — Eckerdorf, Miejsce — Stadtel, Niemodlin — Falkenberg, Puszyna — Puschine, Biały Solc — Zulz.

à l'Annexe ci-jointe et jusqu'à l'établissement du régime définitif de ce pays.

L'Allemagne déclare dès à présent renoncer en faveur de la Pologne à tous droits et titres sur la partie de la Haute-Silésie située au delà de la ligne frontière fixée, en conséquence du plébiscite, par les Principales Puissances alliées et associées.

ANNEXE

§ 1. — Dès la mise en vigueur du présent Traité et dans un délai qui ne devra pas dépasser quinze jours, les troupes et les autorités allemandes que pourra désigner la Commission prévue au paragraphe 2, devront évacuer la zone soumise au plébiscite. Elles devront, jusqu'à complète évacuation, s'abstenir de toutes réquisitions en argent ou en nature et de toute mesure susceptible de porter atteinte aux intérêts matériels du pays.

Dans le même délai, les conseils des ouvriers et soldats institués dans cette zone seront dissous ; ceux de leurs membres qui seraient originaires d'une autre région, exerçant leurs fonctions à la date de la mise en vigueur du présent Traité, ou les ayant quittées depuis le 1er mars 1919, seront pareillement évacués.

Toutes les sociétés militaires et semi-militaires formées dans ladite zone par des habitants de cette région seront immédiatement dissoutes. Ceux des membres de ces sociétés non domiciliés dans ladite zone devront l'évacuer.

§ 2. — La zone du plébiscite sera immédiatement placée sous l'autorité d'une Commission internationale de quatre membres désignés par les États-Unis d'Amérique, la France, l'Empire britannique et l'Italie. Elle sera occupée par les troupes des Puissances alliées et associées. Le Gouvernement allemand s'engage à faciliter le transport de ces troupes en Haute-Silésie.

§ 3. — La Commission jouira de tous les pouvoirs exercés par le Gouvernement allemand ou le Gouvernement prussien, sauf en matière de législation ou d'impôts. Elle sera, en outre, substituée au Gouvernement de la province ou de la régence (Regierungsbezirk).

Il sera de la compétence de la Commission d'interpréter elle-même les pouvoirs qui lui sont conférés par les présentes dispositions, et de déterminer dans quelle mesure elle exercera ces pouvoirs et dans quelle mesure ceux-ci seront laissés entre les mains des autorités existantes.

Des modifications aux lois et aux impôts existants ne pourront être mises en vigueur qu'avec le consentement de la Commission.

L'ordre sera maintenu par les soins de la Commission avec l'aide des troupes qui seront à sa disposition et, dans la mesure où elle le jugera nécessaire, par une police qui sera recrutée parmi les hommes originaires du pays.

La Commission devra pourvoir sans délai au remplacement des autorités allemandes évacuées et, s'il y a lieu, donner elle-même l'ordre d'éva-

przewidzianego w dołączonym Aneksie aż do ostatecznego urządzenia tego kraju.

Niemcy już obecnie oświadczają, że zrzekają się na rzecz Polski wszystkich praw i tytułów do części Górnego Śląska, położonej poza linją graniczną, określoną na podstawie plebiscytu przez Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone.

ANEKS

§ 1. — Po uprawomocnieniu się niniejszego Traktatu, a nie później jak w 15 dni, powinny wojska i władze niemieckie, które wskaże Komisja przewidziana w § 2, opuścić obszar podlegający plebiscytowi. Aż do czasu zupełnej ewakuacji winny się one wstrzymać od wszelkich rekwizycji pieniężnych lub w naturze i od wszelkich zarządzeń, które mogłyby przynieść szkodę materjalnym interesom kraju.

W tymże terminie będą rozwiązane rady robotników i żołnierzy, ustanowione na dawnym obszarze; ci z członków rad, którzy pochodzą z innej okolicy i sprawują swoje obowiązki w chwili uprawomocnienia się niniejszego Traktatu lub też złożyli je po 1 marca 1919 r. będą również ewakuowani.

Wszystkie stowarzyszenia wojskowe i pół-wojskowe (semi-militaires), utworzone na wymienionym obszarze przez jego mieszkańców, będą natychmiast rozwiązane. Członkowie tych stowarzyszeń, którzy nie mają stałego miejsca zamieszkania (domiciliés) na powyższym obszarze będą musieli go opuścić.

§ 2. — Obszar plebiscytowy będzie natychmiast poddany władzy Komisji międzynarodowej, złożonej z 4 członków, mianowanych przez Stany Zjednoczone Ameryki, Francję, Cesarstwo Brytanji oraz Włochy. Będzie on zajęty przez wojska Mocarstw sprzymierzonych i stowarzyszonych. Rząd niemiecki obowiązuje się ułatwić przewóz tych wojsk na Górny Śląsk.

§ 3. — Komisji przysługiwać będzie władza, jaką sprawował Rząd niemiecki lub Rząd pruski, z wyjątkiem co do dziedziny ustawodawstwa i podatków. Komisja będzie nadto zastępowała Władzę prowincjonalną oraz obwodu regencyjnego (Regierungsbezirk). Komisja będzie sama władną interpretować zakres władzy, przekazanej jej przez niniejsze przepisy i oznaczać, w jakim zakresie będzie ją sama wykonywała, w jakim pozostawi ją w rękach urzędów istniejących.

Zmiany ustaw oraz istniejących podatków będą prawomocne tylko za zgodą Komisji.

Porządek będzie utrzymywany staraniem Komisji przy pomocy wojska, oddanego do jej dyspozycji, oraz o ile uzna to za konieczne, przy pomocy policji rekrutującej się z miejscowej ludności.

Komisja będzie musiała zarządzić bezzwłocznie co potrzeba celem zastąpienia ewakuowanych władz niemieckich, w danym zaś razie powinna

cuation et procéder au remplacement de telles autorités locales qu'il appartiendra.

Elle prendra toutes les mesures propres à assurer la liberté, la sincérité et le secret du vote. Elle pourra notamment prononcer l'expulsion de toute personne qui aura, d'une façon quelconque, tenté de fausser le résultat du plébiscite par des manœuvres de corruption et d'intimidation.

La Commission aura pleins pouvoirs pour statuer sur toutes les questions auxquelles l'exécution des présentes clauses pourra donner lieu. Elle se fera assister de conseillers techniques choisis par elle parmi la population locale.

Les décisions de la Commission seront prises à la majorité des voix.

§ 4. — Le vote aura lieu à l'expiration d'un délai à fixer par les Principales Puissances alliées et associées, mais qui ne pourra être moindre de six mois ni excéder dix-huit mois, à dater de l'entrée en fonctions de la susdite Commission dans la zone.

Le droit de suffrage sera accordé à toutes personnes, sans distinction de sexe, satisfaisant aux conditions suivantes :

a). — Avoir 20 ans révolus au 1er janvier de l'année dans laquelle aura lieu le plébiscite ;

b). — Être né dans la zone soumise au plébiscite ou y avoir son domicile depuis une date à fixer par la Commission, mais qui ne saurait être postérieure au 1er janvier 1919, ou en avoir été expulsé par les autorités allemandes sans y avoir gardé son domicile.

Les personnes condamnées pour délit politique devront être mises à même d'exercer leur droit de vote.

Chacun votera dans la commune où il est domicilié, ou dans laquelle il est né s'il n'a pas son domicile sur le territoire.

Le résultat du vote sera déterminé par commune, d'après la majorité des votes dans chaque commune.

§ 5. — A la clôture du vote, le nombre des voix dans chaque commune sera communiqué par la Commission aux Principales Puissances alliées et associées, en même temps qu'un rapport détaillé sur les opérations du vote et qu'une proposition sur le tracé qui devrait être adopté comme frontière de l'Allemagne en Haute-Silésie, en tenant compte du vœu exprimé par les habitants ainsi que de la situation géographique et économique des localités.

§ 6. — Aussitôt que la ligne frontière aura été fixée par les Principales Puissances alliées et associées, la Commission notifiera aux autorités allemandes qu'elles ont à reprendre l'administration du territoire qui serait reconnu comme devant être allemand; lesdites autorités devront y procéder dans le courant du mois qui suivra cette notification, de la manière prescrite par la Commission.

Dans le même délai et de la manière prescrite par la Commission, le

sama dać rozkaz ewakuowania i przystąpić do zastąpienia tych władz miejscowych, które ewakuować wypadało.

Zarządzi wszystko co potrzeba celem zapewnienia wolności, rzetelności i tajności głosowania. W szczególności Komisja będzie mogła orzec wydalenie z kraju każdej osoby, która w jakikolwiek sposób usiłowała sfałszować wynik plebiscytu za pomocą przekupstwa lub teroru.

Komisja będzie miała pełną władzę orzekania we wszystkich kwestjach i sprawach, które się mogą nasunąć przy wykonywaniu niniejszych przepisów.

Komisja będzie miała doradców technicznych, których sama wybierze z pośród miejscowej ludności.

Uchwały Komisji będą zapadały większością głosów.

§ 4. — Głosowanie odbędzie się po upływie terminu, oznaczonego przez Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone, nie może on być krótszy niż 6 miesięcy, ani też dłuższy ponad 18 miesięcy, licząc od dnia, w którym pomieniona Komisja rozpocznie czynności na obszarze plebiscytowym.

Prawo głosowania będzie przyznane każdej bez różnicy płci osobie, która czyni zadość warunkom następującym :

a. — ma ukończonych 20 lat wieku w dniu 1 stycznia tego roku, w którym plebiscyt się odbędzie;

b. — urodziła się na obszarze, podlegającym plebiscytowi, albo też ma swoje tu stałe miejsce zamieszkania (domicile) od daty, która zostanie oznaczona przez Komisję, jednak nie późniejszej, niż 1 stycznia 1919 r. albo też została wydalona przez władze niemieckie i nie zachowała tam swego stałego miejsca zamieszkania.

Osobom, skazanym za przestępstwa polityczne powinno być umożliwione wykonanie przysługującego im prawa głosowania.

Każdy będzie głosował w gminie, gdzie ma stałe zamieszkanie, albo, jeżeli nie ma stałego miejsca zamieszkania na obszarze plebiscytowym, w gminie, w której się urodził.

Wynik głosowania będzie oznaczony gminami większością głosów w każdej gminie.

§ 5. — Po zamknięciu głosowania Komisja zawiadomi Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone o liczbie głosów w każdej gminie, przedkładając im jednocześnie szczegółowy raport o przebiegu głosowania, tudzież wnioski co do linji, którą należy przyjąć za granicę Niemiec na Śląsku Górnym, uwzględniając przytem zarówno wyrażoną wolę ludności jak i położenie geograficzne oraz gospodarcze miejscowości.

§ 6. — Natychmiast po ustaleniu linji granicznej przez Główne Mocarstwa Sprzymierzone i Stowarzyszone, Komisja zawiadomi władze niemieckie, że mają objąć administrację obszaru, który został przyznany Niemcom. Władze te powinny przystąpić do objęcia administracji w ciągu miesiąca od notyfikacji w sposób określony przez Komisję.

W tymże samym terminie i w sposób określony przez Komisję Rząd

Gouvernement polonais devra pourvoir à l'administration du territoire qui serait reconnu comme devant être polonais.

Dès que l'administration du pays aura été ainsi assurée respectivement par les autorités allemandes ou polonaises, les pouvoirs de la Commission prendront fin.

Les frais de l'armée d'occupation et les dépenses de la Commission, tant pour son fonctionnement que pour l'administration de la zone, seront prélevés sur les revenus locaux.

SECTION IX

PRUSSE ORIENTALE

ART. 97. — Dans un délai qui n'excédera pas quinze jours, à compter de la mise en vigueur du présent Traité, les troupes et les autorités allemandes se retireront de la zone décrite à l'article 96; jusqu'à ce que l'évacuation soit achevée, elles s'abstiendront de toute réquisition en argent ou en nature et de toute mesure pouvant porter atteinte aux intérêts matériels du pays.

A l'expiration de la période susmentionnée, ladite zone sera placée sous l'autorité d'une Commission internationale de cinq membres nommés par les Principales Puissances alliées et associées. Cette Commission, accompagnée, s'il y a lieu, des forces nécessaires, aura un pouvoir général d'administration et en particulier sera chargée du soin d'organiser le vote et de prendre toutes les mesures qu'elle jugera nécessaire pour en assurer la liberté, la sincérité et le secret; elle se conformera, autant qu'il lui sera possible, aux dispositions du présent Traité concernant le plébiscite dans la zone d'Allenstein; ses décisions seront prises à la majorité des voix.

Les dépenses de la Commission, tant pour son fonctionnement que pour l'administration de la zone soumise, seront prélevées sur les revenus locaux.

A la clôture du vote, le nombre des voix dans chaque commune sera communiqué par la Commission aux Principales Puissances alliées et associées, en même temps qu'un rapport détaillé sur les opérations du vote et qu'une proposition sur le tracé qui devrait être adopté comme frontière de la Prusse Orientale dans cette région, en tenant compte du vœu des habitants exprimé par le vote, ainsi que de la situation géographique et économique des localités. Les Principales Puissances alliées et associées détermineront la frontière entre la Prusse Orientale et la Pologne dans cette région, en laissant au moins à la Pologne, pour l'ensemble de la section de frontière bordant la Vistule, le plein et entier contrôle du fleuve, en y comprenant sa rive Est sur la distance qui pourra être nécessaire à sa réglementation et à son amélioration. L'Allemagne s'engage à ce qu'aucune fortification ne soit à aucune époque établie sur aucune portion dudit territoire restant allemand.

Les Principales Puissances alliées et associées formuleront en même temps une réglementation assurant, dans des conditions équitables, à la

polski będzie winien objąć w swoje ręce administrację obszaru, który został przyznany Polsce.

Z chwilą, gdy w ten sposób władze niemieckie względnie polskie zapewnią administrację kraju, władza Komisji ustanie.

Koszta utrzymania armji okupacyjnej, tudzież wydatki Komisji na jej działalność i na administrację obszaru będą pokryte z dochodów miejscowych.

DZIAŁ IX

PRUSY WYCHODNIE

Artykuł 97. — W przeciągu najdalej 15 dni od uzyskania przez niniejszy Traktat mocy obowiązującej wojska i władze niemieckie ustąpią z obszaru opisanego w art. 96, wstrzymując się podczas tej ewakuacji od wszelkich rekwizycji w pieniądzach lub naturze i od wszelkich zarządzeń mogących narazić na szwank interesy materjalne kraju.

Po upływie oznaczonego wyżej terminu władzę na tym obszarze obejmie Komisja Międzynarodowa, złożona z pięciu członków, których zamianują Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone. Ta Komisja, której w razie potrzeby towarzyszyć będzie konieczna siła zbrojna, obejmie zarząd ogólny, a w szczególności będzie miała za zadanie zorganizować głosowanie i poczynić wszelkie zarządzenia, które uzna za konieczne, celem zabezpieczenia jego wolności, rzetelności i tajności, stosując się w tej mierze, o ile to będzie możliwem, do przepisów niniejszego Traktatu, dotyczących plebiscytu na terytorjum Olsztyńskiem; jej postanowienia zapadać będą większością głosów.

Wydatki Komisji, zarówno na pokrycie kosztów jej utrzymania, jak na administrację powierzonego jej obszaru, czerpane będą z dochodów miejscowych.

Po ukończeniu głosowania Komisja zawiadomi Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone o liczbie głosów w każdej gminie oraz złoży szczegółowy raport o przebiegu głosowania i wniosek co do linji, którąby powinna być przyjęta jako granica Prus Wschodnich na tym obszarze, biorąc przytem pod uwagę zarówno życzenia mieszkańców wyrażone przez głosowanie, jak położenie geograficzne i gospodarcze danych miejscowości. Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone oznaczą granicę między Prusami Wschodniemi i Polską na tym obszarze, pozostawiając w każdym razie Polsce, na całem odcinku Wisły, zupełny i całkowity nadzór rzeki, włączając w to jej brzeg wschodni na takiej przestrzeni, która może okazać się konieczna do jej uregulowania i ulepszenia. Niemcy zobowiązują się nie wznosić żadnych fortyfikacji, nigdy i na żadnej części oznaczonego obszaru, który pozostanie niemieckim.

Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone ułożą jednocześnie regulamin, zapewniający ludności Prus Wschodnich na słusznych warun-

population de la Prusse Orientale l'accès et l'usage de la Vistule soit pour eux-mêmes, soit pour leurs marchandises, ou pour leurs bateaux, au mieux de leurs intérêts.

La fixation de la frontière et les règlements ci-dessus prévus seront obligatoires pour toutes les parties intéressées.

Dès que l'administration du pays aura été assumée respectivement par les autorités de la Prusse Orientale et de la Pologne, les pouvoirs de la Commission prendront fin.

SECTION XI

VILLE LIBRE DE DANTZIG

ART. 102. — Les Principales Puissances alliées et associées s'engagent à constituer la ville de Dantzig, ensemble le territoire visé à l'article 100, en ville libre. Elle sera placée sous la protection de la Société des Nations.

ART. 104. — Une Convention, dont les Principales Puissances alliées et associées s'engagent à négocier les termes et qui entrera en vigueur en même temps que sera constituée la Ville libre de Dantzig, interviendra entre le Gouvernement polonais et ladite Ville libre en vue :

1. — De placer la Ville libre de Dantzig en dedans des limites de la frontière douanière de la Pologne, et de pourvoir à l'établissement d'une zone franche dans le port ;

2. — D'assurer à la Pologne, sans aucune restriction, le libre usage et le service des voies d'eau, des docks, bassins, quais et autres ouvrages sur le territoire de la Ville libre nécessaires aux importations et exportations de la Pologne ;

3. — D'assurer à la Pologne le contrôle et l'administration de la Vistule et de l'ensemble du réseau ferré dans les limites de la Ville libre, sauf les tramways et autres voies ferrées servant principalement aux besoins de la Ville libre, ainsi que le contrôle et l'administration des communications postales, télégraphiques et téléphoniques entre la Pologne et le port de Dantzig ;

4. — D'assurer à la Pologne le droit de développer et d'améliorer les voies d'eau, docks, bassins, quais, voies ferrées et autres ouvrages et moyens de communications ci-dessus visés, et de louer ou acheter, dans des conditions appropriées, les terrains et autres propriétés nécessaires à cet effet ;

5. — De pourvoir à ce qu'aucune discrimination soit faite, dans la Ville libre de Dantzig, au préjudice des nationaux polonais et autres personnes d'origine ou de langue polonaise ;

6. — De faire assurer par le Gouvernement polonais la conduite des Affaires extérieures de la Ville libre de Dantzig, ainsi que la protection de ses nationaux dans les pays étrangers.

ART. 105. — Dès la mise en vigueur du présent Traité, les ressortissants allemands domiciliés sur le territoire décrit à l'article 100 perdront, *ipso facto*, la nationalité allemande, en vue de devenir nationaux de la Ville libre de Dantzig

kach dostęp do Wisły i korzystanie z niej tak dla tej ludności, jak dla jej towarów, bądź statków i z pełnem uwzględnieniem jej potrzeb.

Oznaczenie granicy i przewidziane wyżej przepisy będą obowiązywały wszystkie strony zainteresowane.

Z chwilą gdy zarząd kraju zostanie objęty przez władze Prus Wschodnich, względnie Polski, pełnomocnictwa Komisji temsamem zostaną wyczerpane.

DZIAŁ XI

WOLNE MIASTO GDAŃSK

Artykuł 102. — Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone zobowiązują się utworzyć z miasta Gdańska wraz z terytorjum oznaczonem w art. 100 wolne miasto. Będzie ono oddano pod ochronę Związku Narodów.

Artykuł 104. — Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone zobowiązują się do ułożenia konwencji między Rządem Polskim i Wolnem Miastem Gdańskiem. Pomiędzy Rządem Polskim a Wolnem Miastem Gdańskiem zawarta zostanie konwencja, która otrzyma moc obowiązującą jednocześnie z ukonstytuowaniem Wolnego Miasta; konwencja ta :

1. Włączy Wolne Miasto Gdańsk do obszaru objętego polską granicą celną i zapewni ustanowienie w porcie strefy wolnej;

2. Zapewni Polsce bez żadnych zastrzeżeń, swobodne używanie i korzystanie z dróg wodnych, doków, basenów, nadbrzeży i innych budowli na terytorjum Wolnego Miasta, koniecznych dla wwozu i wywozu z Polski;

3. Zapewni Polsce nadzór i zarząd Wisły i całej sieci kolejowej w granicach Wolnego Miasta, z wyjątkiem tramwajów i innych kolei służących głównie potrzebom Wolnego Miasta, jako też nadzór i zarząd komunikacji pocztowych, telegraficznych i telefonicznych między Polską i portem gdańskim;

4. Zapewni Polsce prawo rozwijania i ulepszenia dróg wodnych, doków, basenów, nadbrzeży, dróg żelaznych i innych budowli i środków komunikacji wyżej wzmiankowanych oraz prawo wydzierżawiania lub nabywania w tym celu, na odpowiednich warunkach, koniecznych terenów i wszelkiej własności;

5. Zapewni, iż żadne różnice nie będą czynione w Wolnem Mieście Gdańsku na szkodę obywateli polskich i innych osób polskiego pochodzenia lub mówiących po polsku;

6. Zapewni prowadzenie spraw zagranicznych Wolnego Miasta Gdańska oraz ochronę jego obywateli zagranicą przez Rząd Polski.

Artykuł 105. — Z chwilą uprawomocnienia się niniejszego Traktatu obywatele niemieccy mający miejsce stałego zamieszkania (domiciliés) na terytorjum oznaczonem w art. 100 utracą *ipso facto* obywatelstwo niemieckie, aby się stać obywatelami Wolnego Miasta Gdańska.

13.

Notatka prof. Romera o granicy polsko-niemieckiej opracowana dla Delegacji polskiej i Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

A. REWINDYKACJE DELEGACJI POLSKIEJ

Z obszaru Polski z czasu poprzedzającego pierwszy jej rozbiór wchodziły w skład Prus następujące ziemie :

Podług oficjalnego spisu ludności z r. 1919.

Nazwa kraju :	Powierzchnia: km. kw.	Ludność	Polacy	Niemcy	Inni
1. Poznańskie.....	28.991	2.099.831	1.290.989	806.417	2.425
2. Prusy Król. (Prusy zach. bez p. Kwidzyna.....	23.903	1.611.323	597.768	1.012.207	1.358
3. Warmia (powiaty Brunsberga, Licbark, Olsztyn i Reszel).....	4.252	247.909	46.349	201.469	91

Obszar cały o powierzchni 57.146 km. kwadr. z zaludnieniem 3.959.063, a mianowicie : 1.935.096 Polaków, 2.020.093 Niemców i 3.874 innych narodowości.

Delegacja polska rewindykowała w całości obszar historycznej Polski z wyjątkiem części powiatów Walcz i Czluchow, w znacznej części zgermanizowanych (powiat Wałcz zaludnienie 62.162, w tem Polaków 1.017 — powiat Człuchow : zaludnienie 67.157, w tem Polaków 10.484).

Z obszaru historycznej Polski rewindykowała Delegacja polska 55.000 km. kw. z zaludnieniem 3.870.000, w tem 1.340.000 Polaków, 1.932.000 Niemców, a około 4.000 innych narodowości.

Rewindykacje tych terytorjów opierały się nietylko na prawach historycznych, ale też były poparte względami etnograficznemi, jako też względami ogólno-państwowemi. Te względy przeważały mianowicie w uzasadnieniu rewindykacji dwu zupełnie niemieckich powiatów Warmji (Brunsberga i Licbark), które nie tylko przyczyniały się do zaokrąglenia państwowego obszaru Polski, ale zabezpieczały terytorjalnie Gdańsk i polski dostęp do morza, a powiększając długość polskiego wybrzeża, zwiększały możność wykształcenia własnej polskiej marynarki.

Temi samemi względami kierowała się Delegacja Polska przy rewindykacji pomorskich powiatów Bytowia, Leborka i znacznej części powiatu Słupskiego o powierzchni 3.000 km. kw., zaludnieniu około 150.000, w tem Polaków 8.000. Przy rewindykacji tego nadmorskiego terytorjum wchodził oczywiście i ten wzgląd, że statystyka narodowościowa w świetle spisów oficjalnych odbiega jeszcze dalej od prawdy, niż gdzie kolwiek indziej, a germanizacja jest zupełnie świeżej daty i przeważnie tylko powierzchowna.

Prócz tego rewindykowała Polska Delegacja ze względów etnograficznych :

1. Ze Śląska Średniego powiaty Syców i Namysłów o powierzchni 1.397 km. kw., zaludnieniu 80.834, w tem 29.429 Polaków, 50.003 Niemców i 1.402 innych.

2. Śląsk Górny z wyjątkiem powiatów Grotków, Nissa i Głupczyce, jako też części powiatów Niemodlin, Prudnik i Raciborz o ogólnej powierz-

chni 10.367 km. kw., zaludnieniu 1.873.163, w tem Polaków 1.237.453, Niemców 622.725, a innych narodowości 12.985.

3. Obszar Mazowsza pruskiego (kraj « Mazurów »), t. j. całą rejencję Olsztyńską z dodaniem powiatu Olecko rejencji Gąbińskiej, a z wyłączeniem powiatów Olsztyn i Reszel, objętych rewindykacjami obszarów Polski historycznej z doby przedrozbiorowej. Powierzchnia tego obszaru wynosi 11.657 km. kw., zaludnienie 440.537, w tem Polaków 235.726, Niemców 203.537, innych narodowości 1.274.

4. Powiaty dawnych Prus Książęcych, Holland, Morag, Susz i znaczna część powiatu Kwidzyńskiego po prawym brzegu Wisły ze względów ogólno-terytorjalnych, a przedewszystkiem ze względu na zabezpieczenie drogi Wisły i dostępu do morza.

Powierzchnia tego obszaru wynosi 2.777 km. kw., zaludnienie 183.158, w tem 176.456 Niemców, 6.507 Polaków, a 195 innych narodowości.

Z poza obszaru Polski przedrozbiorowej rewindykowała Polska Delegacja ogółem 29.198 km. kw., o zaludnieniu 2.727.692, w tem Polaków 1.517.115, Niemców 1.094.721, innych narodowości 15.856.

Wszystkie podane powyżej ilości Polaków i Niemców są oparte na spisach oficjalnych, w mniej lub więcej znacznym stopniu sfałszowane. Dla całego szeregu powiatów zdołano udowodnić, że procent polskiej ludności jest dwa razy większy od procentu, wynikającego z oficjalnych spisów ludności, a dla setek gmin stwierdzono, że więcej niż połowa polskiej ludności została przez oficjalny spis zatajona.

Ten stan rzeczy przekonuje dosadnie, że dla całego rewindykowanego przez polską delegację terytorjum zastosowano obok względów ogólno-terytorjalnych, strategicznych i gospodarczych, także i względy narodowościowe.

B. *Warunki pokoju z dnia 7 Maja* 1919 przyznawały Polsce z obszaru Polski przedrozbiorowej następujące ziemie :

1. Poznańskie bez powiatu Skwierzyńskiego, bez połowy powiatu Międzyrzeckiego i Wschowskiego, bez cząstki powiatu Babimojskiego, w rejencji poznańskiej, a bez powiatu Wieleńskiego i części powiatu Czarnkowskiego, położonej po prawym brzegu Noteci, w rejencji bydgoskiej.

Powierzchnia tej części Poznańskiego wynosi 26.125 km. kw., zaludnienie wogóle 1.967.098, w tej liczbie 1.270.329 Polaków, 694.443 Niemców, a 2.326 innych narodowości.

2. Z Prus Królewskich i Warmji wyłączono dwa powiaty Warmji, t. j. Brunsberga i Licbark, jako też część powiatu Elbląskiego, położonego na prawym brzegu Nogatu, część powiatu Złotowskiego, położoną poza linją biegnącą za zachód kolei : Chojnice-Piła; z powiatów Człuchowskiego i Wałeckiego przyłączono do Polski tylko skrawki ziemi, przecięte przez tę linję kolejową.

Część powiatu Malborskiego położona po prawym brzegu Nogatu, Sztum i dwa powiaty warmińskie, Olsztyn i Reszel, przydzielono do obszaru o którego przynależności politycznej na zadecydować plebiscyt.

Miasto Gdańsk wraz z okolicznemi powiatami : Gdańsk Dolny, znaczną częścią Gdańska Górnego, częściami powiatu malborskiego i elbląskiego,

położonemi po lewym brzegu Nogatu, jakoteż cząstkami powiatów Wejherowskiego, Kartuskiego, Kościerzyńskiego i Tczewskiego wydzielono jako obszar Wolnego Miasta Gdańska, połączonego z Polską osobną konwencją, a pozostającego pod zarządem Ligi Narodów.

Pozostały obszar Prus Królewskich i Warmji przyznany Polsce warunkami pokoju z 7 maja liczy 18.519 km. kw., powierzchni a zaludnienie tego obszaru wynosi 1.065.855, w tem 556.309 Polaków, 508.943 Niemców, a 603 innych narodowości.

Z obszaru historycznej Polski przyznały warunki pokoju z 7 maja 1919 Polsce 44.644 km. kw. powierzchni, z zaludnieniem 3.032.963, w tem Polaków 1.626.638, Niemców 1.203.386, a innych narodowości 2.929.

Z poza obszaru Polski przedrozbiorowej, rewindykowanego przez Polską Delegację ze względów etnograficznych, gospodarczych i ogólnopaństwowych, przyznano Polsce, 7 maja, następujące terytorjum :

1. Cząstkę powiatu Lubarskiego o powierzchni 410 km. kw., z zaludnieniem 10.067, w czem Niemców 7.985, Polaków 2.982, przyjmując uzasadnienie polskiej delegacji.

2. Cząstkę powiatu Malborskiego z miastem Działdowo o powierzchni 448 km. kw., zaludnieniu 22.527, w tem Polaków 13.760, Niemców 8.362, a innych narodowości 203. Tę część dawnych Prus Książęcych przyznano Polsce dla zabezpieczenia linji kolejowej Gdańsk — Warszawa via Mława.

3. Śląsk Górny w granicach bardzo zbliżonych do żądań Polskiej Delegacji, z tą różnicą, że z terytorjum żądanego przez Polską Delegację wyłączono w zupełności powiat Niemodliński, natomiast przyłączono do Polski znaczną część powiatu głupczyckiego wraz z miastem Głupczyce, zamieszkałą przez ludność przeważnie niemiecką.

Terytorjum Śląska Górnego przyznanego Polsce mierzy 10.247 km. kw. powierzchni, a liczy 1.888.708 ludności, w tem Polaków 1.240.078, Niemców 635.740, a 12.980 innych narodowości.

4. Nie przyznając Polsce powiatów Sycowskiego i Namysłowskiego, rewindykowanych przez Delegację ze względów etnograficznych, przyłączono do Polski warunkami pokoju z 7 maja znaczne części powiatów Górowskiego i Milickiego po linję rzeki Barycz. Przyznanie Polsce tego terytorjum uzasadniono względami strategicznemi.

Powierzchnia tego terytorjum wynosi 730 km. kw., zaludnienie 42.626, w tem Polaków 1.441, Niemców 1.153, a innych 32.

Z poza obszaru Polski przedrozbiorowej przyznano Polsce warunkami pokoju z dnia 7 maja 1919 ogółem 11.835 km. kw. o zaludnieniu 1.963.769, w tem Polaków 1.258.261, Niemców 692.291, innych narodowości 13.217.

Całe terytorjum, przyznane Polsce warunkami pokoju z 7 maja, mierzy 56.479 km. kw , o zaludnieniu 4.996.971, w tem Polaków 3.084.899, Niemców 1.895.926, a innych narodowości 16.146.

Terytorjum Wolnego Miasta Gdańska, zjednoczonego osobną konwencją z Polską, mierzy 1.968 km. kw., powierzchni, zaludnienie 332.855, w tem Polaków 14.231, Niemców 318.020, a 604 innych narodowości.

Warunki pokoju z 7 maja wyodrębniają terytorjum o którego przynależności państwowej ma rozstrzygać plebiscyt. W skład tego terytorjum wchodzi część dawnych Prus Książęcych, powiaty warmińskie i dwa powiaty

Prus Królewskich. Według przedwojennych stosunków administracyjnych wchodzi w skład tego terytorjum cała rejencja Olsztyńska z wyjątkiem części powiatu Niborskiego, powiat Olecko rejencji Gąbińskiej, jako też powiat Sztum i części powiatu Kwidzyńskiego i Malborskiego Prus Zachodnich.

Powierzchnia tego terytorjum plebiscytowego mierzy 14.990 km. kw., zaludnienie 720.155, w tem Polaków 290 338, Niemców 428.471, a innych narodowości 1.346.

C. *Warunki pokoju z dnia 16 Czerwca* 1919 dokonały w granicach i w warunkach pokoju z dnia 7 maja pewne zmiany, które zostały utrwalone Traktatem Wersalskim z dnia 28 czerwca 1919.

Polska odstępuje z obszarów, przyznanych jej 7 maja, na korzyść Niemiec:

1. Przyznaną jej część powiatu Lęborskiego wraz ze skrawkiem powiatu Wejherowskiego, położonym na zachód od jeziora Zarnowickiego, razem 452 km. kw. powierzchni 11.593 ludności, w tem 3.542 Polaków, a 8.051 Niemców.

2. 10-20 km. szeroki pas po obu stronych kolei Chojnice-Piła wszakże bez Chojnic. Terytorjum to, obejmujące znaczną część powiatu Złotowskiego, cząstki Człuchowskiego, Chodzieckiego i dwie gminy Waleckiego, mierzy 971 km. kw. powierzchni, liczy 66.876 ludności, w tem 10.101 Polaków, 56.723 Niemców i 52 innych narodowości.

3. Części powiatu Górowskiego i Milickiego, przyznane warunkami pokoju z 7 maja, z wyjątkiem skrawka ziemi według linji kolei Rawicz-Leszno. Powierzchnia tego obszaru wynosi 725 km. kw., zaludnienie 42.377, w tem Polaków 1.441, Niemców 40.904, a 32 innych narodowości.

Warunki Traktatu Wersalskiego odłączyły z obszaru, przyznanego Polsce warunkami pokoju z dnia 7 maja, ogółem 2.148 km. kw., z zaludnieniem 120.846, w tem 13.034 Polaków, 105.670 Niemców, a 34 innych narodowości.

Traktat Wersalski przyłącza do Polski ponad terytorjum przyznane już warunkami pokoju z dnia 7 maja:

1. Część powiatu Człuchowskiego o powierzchni 375 km. kw., zaludnieniu 11.378, w tem Polaków 9.009, Niemców 2.359, a innych narodowości 10.

2. Część powiatu wieleńskiego po lewym brzegu Noteci o powierzchni 448 km. kw., zaludnieniu 17.585 w tem Polaków 9.843, Niemców 7.734, innych 8.

3. Część Śląska Średniego, a mianowicie część powiatu Sycowskiego o powierzchni 452 km. kw., zaludnieniu 23.423, w tem Polaków 16.719, Niemców 3.461, innych 1.243, jako też powiatu Namysłowskiego o powierzchni 104 km. kw., z zaludnieniem 4.207, w tem 2.132 Polaków, 2.024 Niemców i 1 innej narodowości, inną część powiatu Namysłowskiego przyłączono do terytorjum Śląskiego, o którego przynależności politycznej ma rozstrzygnąć plebiscyt.

Ogółem przyłączył przeto Traktat Wersalski do Polski poza warunkami pokoju z 7 maja obszary o powierzchni 1.379 km. kw., zaludnieniu 56.593, w tem Polaków 37.753, Niemców 17.577, a innych 1.263.

Prócz tego postanowił Traktat Wersalski, że o przynależności Śląska Górnego będzie rozstrzygać plebiscyt. Do owego obszaru plebiscytowego przyłączył część powiatu Namysłowskiego o powierzchni 94 km. kw., zaludnieniu 5.651, w tem Polaków 3.972, Niemców 1.679, jako też resztę powiatu głupczyckiego, zamieszkałego przeważnie przez ludność niemiecką. W następstwie tego plebiscytowy obszar Śląska Górnego mierzy 10.753 km. kw. powierzchni, zaludnienie wynosi 1.936.410, w tem Polaków 1.244.055, Niemców 693.535, a innych narodowości 13.009.

Delegacja Polska rewindykowała obszar o powierzchni 84.198 km. kw., o zaludnieniu 6.597.692, w tem 3.475.115, t. j. 52,7% Polaków. Warunki pokoju z 7 maja przyznawały Polsce bezpośrednio obszary o powierzchni 56.479 km. kw., zaludnienie 4.997.041, w tem 3.084 889, t. j. 61,8 % Polaków.

Prócz tego warunki pokoju przyznawały Polsce pośrednio lub warunkowo obszary o powierzchni 16.958 km. kw., o zaludnieniu 1.052.010, w tem 304.569, t. j. 29% Polaków. Obszar przyznany bezpośrednio, pośrednio lub warunkowo Polsce mierzy 73.437 km. kw., powierzchni, o zaludnieniu 6.049.981, w tem 3.389.468 t. j. 56 % Polaków.

Traktat Wersalski z dnia 28 czerwca przyłączył do Polski bezpośrednio 45.463 km. kw., o zaludnieniu 3.034.030 w tem 61,5 % Polaków, a pośrednio i warunkowo obszar o powierzchni 27.711 km. kw., zaludnieniu 2.988.420, w tem 1.548.625, t. j. 51,8 % Polaków.

Obszar, przyznany Polsce Traktatem Wersalskim bezpośrednio, pośrednio lub warunkowo, mierzy 73.174 km. kw. powierzchni o zaludnieniu 6.022.450, w tem 3.416.115, t. j. 56 % Polaków.

E. Romer.

Paryż, dn. 13 lipca 1919.

Spis Treści

Strona

Wstęp 3

1. — Nota z dn. 25 lutego 1919 do Prezesa Komisji do spraw polskich J. Cambon'a 7

2. — Nota z dn. 26 lutego 1919 o położeniu w b. zaborze pruskim..... 13

3. — Nota z dn. 28 lutego 1919 w sprawie granicy zachodniej Polski... 23

4. — Nota Komisji do spraw polskich do Rady Najwyższej Państw Sprzymierzonych 39

5. — Artykuły dotyczące Polski zawarte w Warunkach pokoju z Niemcami 47

6. — Noty delegacji pow. Wieleńskiego i Babimojskiego 71

7. — Uwagi Delegacji niemieckiej o warunkach pokoju (ustępy dotyczące granic Polski)..... 91

8. — Nota Delegacji polskiej o uwagach Delegacji niemieckiej..... 109

9. — List R. Dmowskiego do Przewodniczącego Konferencji J. Clemenceau 135

10. — Nota o plebiscycie na Górnym Śląsku..... 139

11. — Nota I. J. Paderewskiego do Przewodniczącego Konferencji w sprawie plebiscytu na Górnym Śląsku 145

12. — Artykuły Traktatu Wersalskiego dotyczące Polski..... 151

13. — Notatka prof. Romera o granicy polsko-niemieckiej 171

l. inw. 43 40

BIBLIOTEKA
Wyższej Szkoły Polit.-Wych.

SOCIÉTÉ GÉNÉRALE D'IMPRIMERIE ET D'ÉDITION
ANCIENNEMENT IMPRIMERIE LEVÉ
PARIS. — 71, RUE DE RENNES (6e ARR.). — 1925

BIBLIOTEKA NAUKOWA
WAP
2284/3